ഇരയിമ്മൻതമ്പി അവർകളാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട

ദക്ഷയാഗം കഥകളി.

മഹോപാദ്ധ്യായ-കെ. ശിവരാമകൃഷ്ണശാസ്ത്രിയാൽ
എഴുതപ്പെട്ട

സാരാർത്ഥ വിദ്യോതിനി

എന്ന വ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടിയതു്.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

പ്രസാധകൻ

പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള.

വിദ്യാവിലാസിനി ബുക്ക്ഡിപ്പോ, സന്നിധാനം
ചാല, തിരുവനന്തപുരം.

1006

[വില [illegible]]

[illegible]

2723

അവതാരിക.

ഏതൊരു ജനസമുദായത്തിന്റെയും അന്ധകാരപരിപൂൎണ്ണമായ ആദിമാവസ്ഥയിലേക്കു ധിഷണാദീപത്തിന്റെ പ്രകാശത്തോടുകൂടി പ്രവേശിച്ചു നോക്കുന്നതായാൽ സംഗീതസാഹിത്യങ്ങൾ അസംസ്കൃതമായിട്ടോ അപക്വമായിട്ടോ ബാലിശമായിട്ടോ കേവലം പ്രാകൃതമായിട്ടോ തന്നെയും ലബ്ധപ്രതിഷ്ഠങ്ങളായി പ്രശോഭിച്ചിരുന്നു എന്നൂഹിക്കാമെന്നുള്ളതിനു കേരളത്തിലെ മാവാരതംപാട്ടും ഭദ്രകാളിപ്പാട്ടും ശാസ്താവിൻപാട്ടും അതുപോലെ ശബ്ദമാത്രജീവികളായ മറ്റു പാട്ടുകളും ഉത്തമലക്ഷ്യങ്ങളാണല്ലോ. ഭാരതീയസമുദായത്തിന്റെ പുരാതനസ്വത്തായ വേദങ്ങളിൽ പോലും ഉദാത്താനുദാത്തസ്വരിതഭേദങ്ങൾകൊണ്ട് അക്ഷരങ്ങളുടെ ഉച്ചാരണത്തിലും ഉച്ചാരണത്തിലുള്ള മാത്രാഭേദംകൊണ്ടു ഹ്രസ്വദീൎഘപ്ലുതികളിലും തരംപോലെ (സാമവേദത്തിലെന്നപോലെ) ആരോഹമോ അവരോഹമോ സമശ്രുതിയോ ചെയ്തിരുന്നുവെന്നുള്ള സംഗതിയും സ്മരണീയമാണ്. വേദത്തിലെ സാഹിത്യരസം അകൃത്രിമബുദ്ധിസങ്കലിതവുമത്രെ. കേരളത്തിലെ ആദിമനിവാസികളെന്നു ഗണിക്കപ്പെടുന്ന കാണിക്കാരും മലവേടരും ഇപ്പൊഴുമുപയോഗിക്കുന്ന പാട്ടുകളും ഭാഷയും വേഷവും ആദിമാവസ്ഥയുടെ മാനത്തിനുള്ള ഒരു തോതാണല്ലൊ. ജയദേവരുടെ, അഷ്ടപദി, ഗീതാഗോവിന്ദം മുതലായ കൃതികളിലെ പാട്ടുകൾ ഭക്തന്മാർ കീൎത്തനത്തിനു ഉപയോഗിക്കുമ്പോൾ ശരീരംപോലും വിസ്മരിച്ചു കൃഷ്ണനായിത്തീൎന്ന് ആടുകയും പാടുകയും ചാടുകയും ഓടുകയും ചെയ്യുന്നതും ഇന്നും കണ്ടുവരുന്ന കാൎയ്യമാണ്. ഇങ്ങനെ സംഗീതത്തിനും സാഹിത്യത്തിനും തദ്വാരാ അഭിനയത്തിനും ഏതൊരു ജനസമുദായത്തിലും മനോമാത്രമേയമായ ആദിമകാലത്തിലും അവകാശം ലഭിച്ചിരുന്നുവെന്നുള്ളതു നിസ്തൎക്കമത്രെ. ആദിമഭാഷയായ സംസ്കൃതത്തിൽ ഈവിധത്തിലാണ് രൂപകത്തിന്റെ ആവിൎഭാവം. ക്രിസ്തു ജനിക്കുന്നതിനു എത്രയോ കാലം മുമ്പുതന്നെ ഉണ്ടായ വേദാദികളിൽ രൂപകങ്ങൾക്കുള്ള ബീജാവാപം ചെയ്തിരുന്നുവെന്നുള്ളത് തദ്ഗ്രന്ഥപരിചിതന്മാൎക്കു സുഗ്രഹമാണല്ലോ. അനന്തവും അപരിമിതവും ആയ സംസ്കൃതഭാഷയിൽ ഈവിധത്തിൽ രൂപകങ്ങൾ പ്രാദുൎഭവിച്ചു ഭാരതം മുഴുവനും പരന്നുതുടങ്ങി. ഭാസകാളിദാസാദികവിദേവന്മാർ സംസ്കൃതഭാഷാപയോധിയെ മനീഷാമന്ദരംകൊണ്ടു മഥിച്ചുണ്ടായ രൂപകരത്നങ്ങൾ കാലതരംഗങ്ങളാൽ ഭാരതത്തിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിലും പ്രക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടു. കേരളത്തിൽ അവയുടെ പ്രവേശം എപ്പോഴുണ്ടായതെന്നുള്ളതു ദുരൂഹവും ദുൎജ്ഞേയവുമായിത്തീൎന്നിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും ക്രിസ്തുവിൻപതാം ശതവൎഷത്തിനുമുമ്പിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന കുലശേഖരാൾവാർ മുതലായ ചില പെരുമാക്കന്മാർ തപതീസംവരണം, സുഭദ്രാധനഞ്ജയം മുതലായ നാടകങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കീട്ടുള്ളതുകൊണ്ട് അതിനു മുമ്പുതന്നെ ഈ രൂപകങ്ങൾ കേരളത്തിൽ വന്നുചേൎന്നുവെന്നു നിശ്ചയിക്കാം. കൊല്ലം, ൮൦൦-നും ൮൫൦-നും മദ്ധ്യേ ജീവിച്ചിരിക്കാമെന്നൂഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാനാണു മലയാളഭാഷയിൽ രാമനാട്ടംആട്ടക്കഥയുടെ ഇദംപ്രഥമമായിട്ടുള്ള കൎത്താവ്. കൊട്ടാരക്കരരാജാവിന്റെ രാമനാട്ടം ആട്ടക്കഥയ്ക്കുമുമ്പു ഭാഷയിൽ കൃഷ്ണനാട്ടം എന്നു പേരോടുകൂടി കൃഷ്ണാവതാരം മുതൽ സ്വൎഗ്ഗാരോഹണംവരെയുള്ള കഥ അഭിനയിക്കപ്പെട്ടിരുന്നുപോലും. കോഴിക്കോട്ടു മാനവേദൻരാജാവ് കൊല്ലവൎഷം ൮൨൮-ൽ ഉണ്ടാക്കീട്ടുള്ളതാണു കൃഷ്ണനാട്ടം. കൃഷ്ണനാട്ടം കഥയുണ്ടാകുന്നതിനു പറയുന്ന കാരണം താഴെ കാണിക്കുന്നു.

ഭക്തശിരോമണിയായ മാനവേദൻരാജാവ് പ്രത്യക്ഷഗോപാലമന്ത്രംകൊണ്ടു

ശ്രീകൃഷ്ണനെ സേവിച്ചു വരുന്ന കാലത്തു് ഒരുദിവസം ഇരഞ്ഞിമരത്തിൻെറ ചുവട്ടിൽ കളിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ബാലഗോപാലനെക്കണ്ടുവത്രെ. ഉടനെ അത്യാശയോടുകൂടി പിടിപ്പാൻ ചെന്നപ്പോൾ ഭഗവാൻ അന്തർദ്ധാനം ചെയ്തു. രാജാവിനു തിരുമുടിയിൽ അണിഞ്ഞിരുന്ന ഒരു മയിൽപ്പീലി കിട്ടി. പിന്നീടു രാജാവു് ഇരഞ്ഞിമരത്തിൻെറ കൊമ്പുകൊണ്ടു് ഒരു വേണുഗോപാലവിഗ്രഹം ഉണ്ടാക്കി. ആ വിഗ്രഹത്തിൻെറ മുമ്പിൽ വെച്ചു കൃഷ്ണസംബോധനത്തോടുകൂടി "കൃഷ്ണഗീതി" എന്ന എന്ന കൃഷ്ണനാട്ടമുണ്ടാക്കി. ഈ കൃഷ്ണചരിതത്തെ നാടകരീതിയിൽ അഭിനയിക്കേണ്ടതിനു മററുള്ള ആട്ടക്കോപ്പുകൾ ഉണ്ടാക്കിച്ച കൂട്ടത്തിൽ തനിക്കു കിട്ടിയ പീലിയേയും കൃഷ്ണമുടിയിൽ ചേർത്തുവെച്ചിരുന്നുവത്രെ. ഈ ഐതിഹ്യം എത്രത്തോളം വാസ്തവമാണെന്നു തീർച്ചയാക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. സംസ്കൃതഭാഷയിൽ കേരളത്തിൽ പ്രചരിച്ചിരുന്ന രൂപകങ്ങളേയും "അഷ്ടപദി, ഗീതാഗോവിന്ദം" മുതലായ കൃഷ്ണഗീതികളേയും ഭക്തന്മാരുടെ നൃത്തവിശേഷങ്ങളേയും കണ്ടും കേട്ടും മനസ്സിലാക്കി കോഴിക്കോട്ടു മാനവേദൻതമ്പുരാൻ മലയാളികൾക്കും ആ രസം ആസ്വദിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി "കൃഷ്ണനാട്ടം" ഉണ്ടാക്കിയെന്നു പറയുന്നതു് എത്രയോ യുക്തിയുക്തമായിരിക്കും. മാനവേദൻരാജാവു കൃഷ്ണഭക്തനായിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു രാമനാട്ടം ഉണ്ടാക്കാതെ കൃഷ്ണനാട്ടം ഉണ്ടാക്കിയെന്നു വരാവുന്നതും അതിനെ അഭിനയിക്കാൻ ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യാവുന്നതുമാണ്.

ഇപ്രകാരം വടക്കൻമലയാളത്തിൽ കൃഷ്ണനാട്ടത്തിനു പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നപ്പോഴാണ് കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ, കൃഷ്ണനാട്ടക്കാരെ കൊട്ടാരക്കരയ്ക്കു അയച്ചുകൊടുക്കണമെന്നു സാമൂതിരിരാജാവിനു എഴുതി അയച്ചതും, കൃഷ്ണനാട്ടക്കാർ വന്നുചേരാത്തതിനാൽ നേരിട്ട മാത്സര്യം നിമിത്തം രാമായണം കഥ മുഴുവനും "രാമനാട്ടം" എന്ന പേരിൽ തെക്കൻമലയാളത്തിൽ നടപ്പാക്കണമെന്നുദ്ദേശിച്ചു രാമനാട്ടം ഉണ്ടാക്കിയതും, ചാക്യാരും നമ്പ്യാരുമായുള്ള വൈരസ്യം തുള്ളലിനു കാരണമായിത്തീർന്നുവെന്നു പറയുന്നതുപോലെ മാനവേദൻ രാജാവിനോടുള്ള പിണക്കം കൊട്ടാരക്കരരാജാവിനെ "രാമനാട്ടം" ഉണ്ടാക്കാൻ പ്രേരിപ്പിച്ചുവെന്നു പറയുന്നതും യുക്തിക്കു ചേർന്നതാണൊ എന്നു ചിന്തിക്കേണ്ടതുണ്ടു്. കൃഷ്ണനാട്ടത്തിൽ കൃഷ്ണവേഷം കെട്ടിയ ആൾ കൃഷ്ണൻെറ മുടിയിൽനിന്നും കിട്ടിയ പീലി അണിഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ടു അതിൻെറ മാഹാത്മ്യം ഹേതുവാൽ ഒരിക്കൽ കംസവധം അഭിനയിക്കുമ്പോൾ യഥാർത്ഥമായിത്തന്നെ കുവലയാപീഡമായി നിറുത്തിയിരുന്ന ആനയെക്കൊല്ലുകയും കംസവേഷം ധരിച്ചിട്ടുള്ള ആളെ നിഗ്രഹിക്കാൻ ഒരുമ്പെടുകയും ചെയ്തതുകൊണ്ടു കൃഷ്ണനാട്ടം വേണ്ടെന്നു വെക്കുകയും തെക്കോട്ടുള്ള അതിൻെറ പ്രചാരം വാരിതമാകുകയും ചെയ്തുവെന്നു പറയുന്നതും വാദവിഷയത്തിൽ ശ്രേയസ്സിയായ പ്രസിദ്ധിയെ പ്രാപിക്കുമൊ എന്നുള്ളതും നിശ്ചയിക്കാവുന്നതല്ല. ഏതായാലും കൃഷ്ണനാട്ടംപോലെ കൊട്ടാരക്കരരാജാവും "രാമനാട്ടം" ഉണ്ടാക്കിയെന്നുള്ളതു് തീർച്ചതന്നെ. കൃഷ്ണനാട്ടത്തിനു വടക്കൻദിക്കിൽ പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു തെക്കൻദിക്കിൽ രാമനാട്ടത്തിനു പ്രചാരമുണ്ടാക്കണമെന്നു കൊട്ടാരക്കര തമ്പുരാൻ വിചാരിച്ചുവെന്നു പറയുന്നതിൽ വലിയ അസാംഗത്യമൊന്നും വന്നുചേരാനും വഴിയില്ല. "രുഗ്മിണീസ്വയംവരം" "നരകാസുരവധം" മുതലായ കഥകളിക്കും ഇപ്പോൾ രാമനാട്ടം എന്ന പേരുതന്നെയാണു പറഞ്ഞുവരാറുള്ളതു്. കഥകളിയിലെ സംഗീതസാഹിത്യങ്ങൾ പ്രശംസനീയങ്ങളാണ്. ഒരു കഥകളിയോഗത്തിൽ പാട്ടുകാർ, ആട്ടക്കാർ, മേളക്കാർ, തിരശ്ശീലപിടിക്കുന്നവർ, പെട്ടിഎടുക്കുന്നവർ, വേഷംധരിപ്പിക്കുന്നവർ, എന്നിപ്രകാരം കുറഞ്ഞപക്ഷം ഇരുപത്തു ഇരുപത്തഞ്ചിലധികം ആളുകൾ വേണ്ടിവരുമെന്നാണു പറയാറുള്ളതു്. വടക്കൻദിക്കിൽ ഇപ്പോഴും കഥകളിക്കുള്ള കൊട്ടു കേൾക്കുന്നതോടുകൂടി പാശ്ചാത്യപരിഷ്കാരം വന്നവരായിട്ടുള്ള ആളുകൾപോലും അരങ്ങത്തുചെന്നു ഒന്നാമതായി സ്ഥലം പിടിക്കുക പതിവാണ്. പല നമ്പൂരിമാരും, കഥകളിയിൽനിന്നും ഉണ്ടാകുന്ന രസം അനിർവ്വചനീയമാണെന്നും ഇപ്പോഴത്തെ നാടകങ്ങളും മററും കഥ

കളിയുടെ ശതാംശംപോലും യോഗ്യതയെ പാട്ടിലൊ അഭിനയത്തിലൊ അർഹിക്കുന്നില്ലെന്നും എന്നോ[illegible]ന്നൊ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ''കഥകളിയിലെ കൈയും കലാശവും അറിയാതെ'' അതിനെ പുഛിക്കാനൊരുങ്ങുന്നവരോടു ''കഴുതക്കറിയാമൊ കർപ്പൂരത്തിന്റെ വാസന'' എന്ന പഴമൊഴി പറഞ്ഞു സമാധാനിക്കുകയേ വഴിയുള്ളു. ''പുതുമക്കൊതി'' നമുക്കു വന്നതോടുകൂടി പഴയവസ്തുക്കളിലുള്ള ആസക്തിയും അഭിരുചിയും അഭിമാനവും വെടിഞ്ഞ കൂട്ടത്തിൽ കഥകളിയും തിരസ്കൃതമായെന്നേയുള്ളു. കാളിദാസൻ; ഭവഭൂതി മുതലായ മഹാകവികളുടെ കൃതികളിൽ കാണുന്ന ശൃംഗാരവീരാദിരസങ്ങൾ കഥകളിയിലും കാണാനുണ്ട്.

''ഫുല്ലമല്ലവല്ലികൾ പുതുമലർനിരചൂടി
നല്ലചെമ്പകംതന്നെ നലമൊടുതഴുകി
പല്ലവാധരമിതാപരിചൊടുനുകരുന്നു
വല്ലഭാങ്കെ,വാഴുന്നവാമാക്ഷിമാർപോലെ''

''പൂതനാമോക്ഷം''

''യൌവനംവന്നുദിച്ചിട്ടും ചെറുതായില്ലചെറുപ്പം
അവിവേകമിതുകണ്ടാലറിവുള്ളവർ പരിഹസിക്കും''
''വാതിച്ചോർക്കും പ്രാണാപായെ
ജാതിച്ചൊല്ലും വേണ്ടാതൊട്ടുവാൻ
താഴ്ചവരാതെവാഴ്കതകണിറവി എനിക്കുണ്ടു
ചൊല്ലുകൂടാതെ കെട്ടിച്ചുമതംവച്ചൊരുവീട്ടു''

നളചരിതം.

ചില്ലീയുഗളമതുവില്ലോടുതുല്യമാകുന്നല്ലൊ
പല്ലൊചാരുമൌക്തികകളല്ലൊ മന്മഥകീർത്തിതെല്ലൊ
മുല്ലമുകുളമൊ മുകുരശകലമൊ നല്ലൊരുപമ
ചൊല്ലുവതിനിഹനഹി മല്ലമിഴികൾമണിമകുട'രത്നമേ'

''നിവാതകവചവധം''

എന്നിങ്ങനെ മലയാളനാടകങ്ങളായ കഥകളികളിലും സംഗീതത്തിനു പുറമെ സാഹിത്യരസവും പ്രസ്ഫുടം പ്രതിഭാസിക്കുന്നുണ്ടെന്നുള്ളതു് അനുഭവവേദനീയമത്രെ. അതുകൊണ്ടു് കഥകളി എഴുതുന്ന ഒരാൾ ''ഗായകകവി'' ആയിരിക്കേണ്ടതാണു്. സംസ്കൃതനാടകങ്ങളിൽ ഇപ്പോൾ കണ്ടുവരുന്ന സമ്പ്രദായം നോക്കുമ്പോൾ അവയിൽ സംഗീതത്തിനു അത്രയധികം പ്രാധാന്യമില്ലെന്നാണു് ഗണിക്കേണ്ടതു്. ''മാളവികാഗ്നിമിത്രം'' തുടങ്ങിയ നാടകങ്ങളിൽ ഗീതിരീതിയിൽ ചില ശ്ലോകങ്ങൾ എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെങ്കിലും കഥകളിയുമായിട്ടാലോചിച്ചുനോക്കുമ്പോൾ അവയിലെ സംഗീതം തുഛമായ ഒന്നാണു്. സരസ്വതിയുടെ സ്തനദ്വയസ്ഥാനങ്ങളായ സംഗീതസാഹിത്യങ്ങൾക്കു സമപ്രാധാന്യം കഥകളിയിൽ മാത്രമെ കണ്ടുവരാറുള്ളു. താളമേളലയാദികൾ അറിഞ്ഞു സംഗീതത്തിൽ അസാമാന്യമായ പരിചയംനേടി അതോടൊന്നിച്ചു സാഹിത്യത്തിലും ഒരു പ്രതിഷ്ഠ സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള ''ഗായകകവികോകിലങ്ങൾ'' എഴുതുന്ന കഥകളിക്കു മാത്രമെ പ്രസിദ്ധിയുണ്ടാവാറുള്ളു. സംസ്കൃതത്തിൽ ഒരു നാടകമെഴുതി ഫലിപ്പിച്ചേക്കാമെങ്കിലും സംഗീതസാഹിത്യങ്ങൾക്കുസമം പ്രാധാന്യംനൽകീട്ടുള്ള ഒരു ആട്ടക്കഥ കെട്ടിയുണ്ടാക്കുന്നതു കുറച്ചധികംപ്രയാസമാണെന്നാണു് വെച്ചിട്ടുള്ളതു്.

കഥകളിയുടെ ഒരു സാമാന്യസ്ഥിതി നോക്കുമ്പോൾ അതിൽ ചില ശ്ലോകങ്ങളൊ പദങ്ങളൊ വേഷങ്ങളൊ കൂടാതെ കഴിയുകയില്ലെന്നു തോന്നിപ്പോകുന്നു. കഥകളിയുടെ ആരംഭത്തിൽ തന്നെ തോടയം (വന്ദനരൂപമായിട്ടുള്ള ഒന്നാണു് തോടയം. നാടകത്തിലെ പ്രസ്താവനയിലെന്നപോലെ ഇതിൽ കവിയുടെ ഒരു ചെറിയ

വൃത്തവും കാണിക്കാറുണ്ട്) കഴിഞ്ഞു ഒന്നാമത്തെ ശ്ലോകത്തിൽ നായകനേയോ അഥവാ മറെറതെങ്കിലും ഒരു പ്രധാന പാത്രത്തേയോ പ്രകാശിപ്പിക്കാതെ കഴിയുകയില്ല. നായകൻെറകൂടെ പ്രിയധമയോ പ്രിയതമകളൊ ഉണ്ടാവുക സാധാരണമാണ്. അപ്പോൾ ചന്ദ്രബിംബം ആകാശത്തിൽ ഉദിച്ചു പൊങ്ങിവന്നിരിക്കും. ഉടനെ നായികാനായികന്മാർ പരസ്പരം "മുല്ലബാണകേളിക്കായി" ഒരുങ്ങുന്നതിനു മുമ്പുള്ള ചടങ്ങുകൾ നിർവഹിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അട്ടത്തു ആരാമമൊ സരസ്സോ കാണാതിരിക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. കഥാനായികയ്ക്കു പിന്നീടു ഏതെങ്കിലും ഒരു രാക്ഷസനിൽ നിന്നോ രാക്ഷസിയിൽ നിന്നോ ഉപദ്രവം വന്നുചേരാതെ ഗത്യന്തരമില്ല. അപ്പോൾ നായകനൊ തൽസംബന്ധികളായ മററാളുകളൊ രാക്ഷസനെ സംഹരിക്കുകയും ചെയ്യും. കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻെറ ആട്ടക്കഥ കഴിഞ്ഞാൽ കഥകളികളിലെ പോക്ക് പിന്നീടു പ്രായേണ ഈ വിധത്തിലാണ്. കോട്ടയത്തു തമ്പുരാൻെറ "കിമ്മീരവധം" ആട്ടക്കഥയിൽ "മണിമയസദനെ മോഹനശയനെ മണമിയലുംനവകുസുമാസ്തരണെ മദനരസേനരമിച്ചീടുംനീ മധുമൊഴിവാഴുന്നെങ്ങനെവിപിനെ" എന്നപദമാണ് പിന്നീടുള്ള ആട്ടക്കഥാകർത്താക്കന്മാരെ ശൃംഗാരപ്പദങ്ങളിലേക്കു പ്രേരിപ്പിച്ചതെന്നു തോന്നുന്നു. കോട്ടയത്തു തമ്പുരാൻെറ കഥകൾ അധികവും വധമായതുകൊണ്ടു പിന്നീടുണ്ടായിട്ടുള്ള കഥകളിൽ അധികവും വധമൊ വിജയമോ ആയിട്ടാണ് കണ്ടുവരാറുള്ളത്.

കത്തിവേഷം കഥകളിയിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കാതിരിക്കുക കവികൾക്കു സഹിച്ചുകൂടാവുന്നതല്ല. വല്ല വിധത്തിലും കത്തിയും താടിയും വന്നുചേരുന്നതിനു കവികൾ കാരണം കണ്ടുപിടിക്കും. അഥവാ രാത്രി മുഴുവനും കഥകളിയുംകണ്ടു ഉറക്കച്ചടവുംവന്നു ഉറക്കംതൂങ്ങി രംഗത്തിരിക്കുന്ന ജനങ്ങളെ "കത്തിയുംതാടിയും" ഒന്നു ചൊടിപ്പിക്കാതെ ഇരിക്കയില്ല.

കോട്ടയത്തു തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട്, അശ്വതിതിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു, കിളിമാനൂർ വിദ്വാൻ കോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട്, ഉണ്ണായിവാരർ, ഇരയിമ്മൻതമ്പി ഇവരാണു കഥകളികളിലെ അഞ്ചു മഹാകവികൾ.

> കോട്ടംവിട്ടൊരുകോട്ടയം കഥകൾനാലഞ്ചാതെവഞ്ചീശ്വര-
> ശ്രേഷ്ഠൻതന്നുടെനാലുതമ്പിയുടെ മൂന്നൊന്നക്കവീന്ദ്രൻെറയും,

എന്ന ശ്ലോകാർദ്ധത്തിൽ, ഉണ്ണായിവാരർ ഒഴിച്ചുള്ള കവികളുടെ പേരു ഘടിപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഉണ്ണായിവാരരെ ആ ശ്ലോകംകൊണ്ടു ക്ഷണിച്ചില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹം ഒന്നാമതായി നില്ക്കുന്നുവെന്നു സഹൃദയന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടുന്നുണ്ട്.

കീചകവധം, ഉത്തരാസ്വയംവരം, ദക്ഷയാഗം എന്നിങ്ങനെ മൂന്നു കഥകളികൾ ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുണ്ടാക്കീട്ടുണ്ട്. ഇവ മൂന്നും ഇപ്പോഴും കളിച്ചുവരാറുണ്ട്. സംസ്കൃതം, മലയാളം എന്നീ ഭാഷകളിൽ അപാരമായ വൈദഗ്ദ്ധ്യം, കവിതാവാസന, രസജ്ഞാനം, സംഗീതജ്ഞാനം, ഔചിത്യം, ബുദ്ധിശക്തി, യുക്തി മുതലായി ഒരു കഥകളിയുണ്ടാക്കുന്നതിനു വേണ്ട സകല ഗുണങ്ങളും ഇരയിമ്മൻതമ്പിയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു.

ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിലെ "പ്രണയവാരിധെ കേൾക്കമേവചനങ്ങൾ പ്രാണനായക" എന്ന പദവും ദക്ഷയാഗത്തിലെ "പൂന്തേൻവാണീശൃണുമമവാണി" എന്ന പദവും സംഗീതസാഹിത്യഫലങ്ങളെ ഒരേ സമയത്തിൽ ശ്രോതാക്കൾക്കു പ്രദാനം ചെയ്യുന്നുണ്ട്.

> "ക്ഷോണീന്ദ്രപത്നിയുടെവാണീംനിശമ്യപുന-
> രേണീവിലോചനനടുങ്ങി"— കീചകവധം.

„നന്മയൊടിന്ദ്രവരാശയതാകും പെൺമണിതന്നുടെമുഖമിദമധുനാ
വെൺമ[illegible]മാഗമിയന്നതിവേലം ചുംബതികാൺകനിതംബിനിമൌലേ"

ഉത്തരാസ്വയംവരം.

മുതലായ ഭാഗങ്ങളിൽ കവിയുടെ കല്പനാവൈഭവം, പ്രാസപ്രയോഗലാഘവം, ശബ്ദാർത്ഥസാരള്യം, ഔചിത്യദീക്ഷ മുതലായ ഗുണങ്ങൾ പ്രകാശിക്കുന്നു.

„കോകിനിനിൻമുഖംകണ്ടു ചന്ദ്രനെന്നുചിന്തിച്ചു
ഏകാന്തംവിരഹത്തെ ശങ്കിച്ചിതാ

ഏകലോചനംകൊണ്ടു കോപമൊടുനിന്നെയും
ശോകമോടപരേണ നോക്കുന്നുപതിയെയും"

മുതലായ ഉത്തരാസ്വയംവരത്തിലെ ഭാഗങ്ങൾ എഴുതീട്ടുള്ള കവിയിൽ നിന്നു തന്നെയാണ്—

„ഓമനത്തിങ്കൾക്കിടാവോ—നല്ല കോമളത്താമരപ്പൂവോ"

മുതലായ താരാട്ടും ഉണ്ടായിട്ടുള്ളത്.

പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥമായ ദക്ഷയാഗത്തിൽ സാഹിത്യരസം പല സ്ഥലത്തും വ്യക്തമായിക്കാണുന്നുണ്ട്.

„പനിമതിബിംബം മുഖസമമിഹതേ
പണിതുടരുമ്പോളംസ്രുമുകളിതെ
വനജേക്ഷസ്ഥിതനാംവിധി നൂനം
മതിയാക്കീബതശില്പവിധാനം"

എന്ന പദത്തിൽ സ്ഫുരിക്കുന്ന പ്രതീപോൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരങ്ങൾ തീർച്ചയായിട്ടും ചമൽകൃതികൃത്തുകൾ തന്നെ.

„താമരശൈവലസംഗേപിസാമോദംവിലസുന്നില്ലെ"
„ചക്ഷുശ്ശ്രവണൻചീറിവരുന്നതുപക്ഷിപ്രവരനുഭക്ഷണകാലം"

ഇങ്ങനെ അന്യാപദേശങ്ങളും സരസമായി പ്രതിപാദിക്കാൻ കവിക്കുള്ള സാമർത്ഥ്യം അന്യാദൃശമായി മററു കഥകളിലും കാണുന്നുണ്ട്,

„തല്ലാലെതേനരോഷാദപികടതരജടാതാഡിതാൽഭൂമിപൃഷ്ഠാ-
ദുത്തിഷ്ഠന്തീകരാളാപദയുഗളഭരാൽകംപയന്തീജഗന്തി।
ഉന്നമ്രാതാമ്രകേശൈരംഭസിഘനഘടാംഘട്ടയന്തീനഭാന്തി
ഖഡ്ഗംതീവ്രംവഹന്തീസവിധമഥമുനേരേത്യകൃത്യാബഭാഷേ॥

„കിങ്കരവൈഭഗവൻ! മുനീശ്വര! കിങ്കരിഞാനധുനാ" എന്ന അംബരീഷചരിതത്തിലെ കൃത്യയുടെ പുറപ്പാടിൽ സ്ഫുരിക്കുന്ന രൌദ്രരസം ദക്ഷയാഗത്തിൽ

„തല്ക്കാലോല്യൽപ്രകോപ......ചചക്ഷെ" എന്ന വീരഭദ്രൻെറ പുറപ്പാടിലുള്ള ശ്ലോകത്തിലും പദത്തിലും തിങ്ങിക്കാണുന്നുണ്ട്. ദക്ഷയാഗത്തിലെ വീരഭദ്രൻെറ പുറപ്പാട് അംബരീഷചരിത്തത്തിലെ കൃത്യയുടെ . പുറപ്പാടിനെത്തുടന്നു സാരംഗം ചെമ്പടയിൽ തന്നെ എഴുതീട്ടുണ്ട്.

ദക്ഷയാഗത്തിനു ആധാരമായ ശ്രീഭാഗവതം ചതുർത്ഥസ്കന്ധത്തിലെ കഥ ഇപ്രകാരമാണ്.

പണ്ടു കാശ്യപാദിപ്രജാപതികൾ അനുഷ്ഠിച്ചയാഗത്തിൽ സന്നിഹിതനായിരുന്നശ്രീപരമേശ്വരൻ ശ്വശുരനായ ദക്ഷനെഅത്രയധികം മാനിച്ചില്ലപോലും. ജാമാതാവിൻെറ ആ പ്രവൃത്തി ദക്ഷനു ഒട്ടും രസിച്ചില്ലെന്നു പറയേണ്ടല്ലൊ. "പരമേ

ശ്വരനു ഹവിർഭാഗം കിട്ടാതെ പോകട്ടെ" എന്നു ദക്ഷൻ ശപിക്കുകയും ചെയ്തു. പരമേശ്വരപാരിഷദന്മാരിൽ പ്രഥമഗണനീയനായ നന്ദികേശ്വരനും ദക്ഷശാപം സഹിക്കാതെ "ദക്ഷനും അനുചരന്മാരും തത്വാർത്ഥബോധരഹിതരായിത്തീരട്ടെ" എന്നു പ്രതിശാപവും നൽകി. അനുചരരെ ശപിച്ചതറിഞ്ഞപ്പോൾ, ഭൃഗുമഹർഷി "നന്ദികേശ്വരാദിഭൂതഗണങ്ങൾ പാഷണ്ഡരായി ഭവിക്കട്ടെ" എന്നു വേറൊരു ശാപവും കൊടുത്തു തൃപ്തിയടഞ്ഞു. ശാപകോലാഹലം ശമിച്ചു. ദക്ഷൻ സ്വഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു, ബൃഹസ്പതിയാഗത്തിനു കോപ്പുകൂട്ടിത്തുടങ്ങി. ത്രിലോകവാസികളെല്ലാവരും സ്വപിതാവിന്റെ മഹായജ്ഞം കാണ്മാൻ പോകുന്നതുകണ്ട് ദക്ഷപുത്രിയായ സതിയും ഭർത്താവായ പരമേശ്വരനെ പ്രാപിച്ചു ദക്ഷയാഗം കണ്ടുവരുന്നതിനു അനുവാദം ചോദിച്ചു. ദക്ഷവിരോധത്തെ വിസ്മരിക്കാതിരുന്ന ഭഗവാൻ സതീദേവിയോടു പിതൃയജ്ഞം കാണ്മാൻ പോകുന്നതു ദോഷത്തിനു കാരണമായിത്തീരുമെന്നു പറഞ്ഞു സമാധിസ്ഥനായിരുന്നുപോയി. സഹജമായ സ്ത്രീചാപല്യത്താൽ പ്രേരിതയായ സതീദേവി ഭർത്തൃവാക്യത്തെ മാനിക്കാതെ യാഗശാലയിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. സ്വാമിനിയെ ഭൂതഗണങ്ങളും അനുഗമിച്ചു. യാഗശാലയിൽ ചെന്നു ചേൎന്ന ദേവി ദക്ഷാനുചരന്മാരുടെ അധിക്ഷേപങ്ങളും നിന്ദാവചനങ്ങളും സഹിച്ചുവെങ്കിലും സ്വപിതാവിന്റെ തന്നെ ആ പുച്ഛരസഗർഭിതമായ മുഖം കണ്ടപ്പോൾ പൊറുക്കവഹിയാതെ ഭർത്തൃവാക്യം അനാദരിക്കുന്ന പത്നികൾക്കു ഇതുതന്നെ ഫലമെന്നു ചിന്തിച്ചും; വീണ്ടും ഭർത്താവിന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നുചേരുമ്പോൾ വന്നുചേരുന്ന വിഡ്ഢിത്തത്തെ വിചാരിച്ചും, മാതാപിതാക്കന്മാരാൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടാൽ പതിദൈവതയായാലും സ്ത്രീക്കു മനസ്സൌഖ്യമില്ലെന്നുറച്ചും അപ്പോൾ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട യോഗാഗ്നിയിൽ സ്വജഡശരീരം ദഹിപ്പിച്ചു. സ്വാമിനിയുടെ അപായത്തെ അപേക്ഷിച്ച ഭൂതഗണങ്ങൾ ദക്ഷയാഗം ധ്വംസിക്കാൻ ആരംഭിച്ചുവെങ്കിലും ഭൃഗുമുനിയാൽ തൽക്ഷണം സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട ദേവഗണങ്ങളെ ഭയന്നു കൈലാസം പ്രാപിച്ചു. പ്രസ്തുതവൃത്തം മുഴുവൻ കലഹപ്രിയനായ നാരദമഹർഷിയിൽനിന്നും ഗ്രഹിച്ചു കോപാക്രാന്തനായ ശ്രീപരമേശ്വരൻ, തന്റെ ജടാജൂടം നിലത്തിട്ടടിച്ചപ്പോൾ ഉണ്ടായ വീരഭദ്രനോടു ദക്ഷയാഗം ധ്വംസിച്ചു ദക്ഷനേയും വധിച്ചു, വരാൻ കല്പിക്കയും വീരഭദ്രൻ അനുചരന്മാരോടുചേൎന്നു യാഗശാലയിലേക്കു ചെന്നു ചേരുകയും ചെയ്തു. യാഗം നടത്തിവെക്കുന്ന ഭൃഗുമഹർഷി ഭൂതഗണങ്ങളുടെ തോന്നിയവാസത്തിനു പാത്രമായിത്തീൎന്നു. വീരഭദ്രകോപം ദക്ഷന്റെ ശീർഷം മുറിച്ചു ദക്ഷിണാഗ്നിയിൽ ഹോമിച്ചിട്ടും അടങ്ങിയില്ല. ഒടുവിൽ യാഗത്തിൽ സന്നിഹിതരായിരുന്ന ദേവഗണങ്ങൾ ബ്രഹ്മാവോടൊന്നിച്ചു ശ്രീപരമേശ്വരനെ ഭജിച്ചു സ്തുതിക്കുകയും, പരമേശ്വരൻ കോപം കൈവെടിഞ്ഞനുഗ്രഹിച്ചതുനിമിത്തം യാഗപശുവിന്റെ ശിരസ്സിനെ ദക്ഷദേഹത്തിൽ ചേൎത്തു ദക്ഷനെ ജീവിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ദക്ഷൻ പിന്നീടു ദർപ്പമാസകലം കളഞ്ഞു പരമേശ്വരപ്രസാദംകൊണ്ടു യാഗം നടത്തുകയും ചെയ്തുപോൽ.

ഭാഗവതം കഥയ്ക്കു തമ്പി പല ഭേദങ്ങളും വരുത്തീട്ടുണ്ട്. ദക്ഷപുത്രിയായ സതി അയോനിജയാണെന്നു ഭാഗവതം പറയുന്നില്ല. കരാളദംഷ്ട്രനെ കത്തിയാക്കി പ്രവേശിപ്പിക്കാനായിരിക്കാം കവി സൃഷ്ടിച്ചിട്ടുള്ളത്. സതിയുടെ തപസ്സ് പാർവ്വതീതപസ്സിനേയും പുരാരാതിയുടെ ജരാതുരക്ഷോണിസുരാകൃതി "കാളിദാസരുടെ കുമാരസംഭവത്തിലെ" വടുവിനെയും അനുകരിക്കുന്നു. സതിയുടെ വിയോഗവ്യഥ വിപ്രലംഭശൃംഗാരത്തെ അല്പമായിട്ടെങ്കിലും വൎണ്ണിക്കാനുണ്ടായതായിരിക്കണം. വാണിയുടെ വരവെന്തിനെന്നു തോന്നുന്നില്ല. എങ്കിലും സതീസഖി വാണിയെന്നു പറഞ്ഞു നായികയ്ക്കു ഉൽകർഷം കാണിക്കുന്നതിനായിരിക്കാം. അഥവാ വാണിയെ കാണിച്ചതു ലളിതാവേഷത്തിനു വേണ്ടിയാണോ എന്നുള്ളത് അഭിജ്ഞന്മാർ തീർച്ചയാക്കട്ടെ. കിൎമ്മീരവധത്തിലെ സിംഹികയെപ്പോലെ വാണി രാക്ഷസിയാകുന്നില്ലെന്നുള്ള വ്യതിരേകം മാത്രം ലളിതയിൽനിന്നുമുണ്ട്. സതിയെ ദക്ഷന്റെ അനുവാദം

കൂടാതെ ശിവൻ കൊണ്ടുപോയതും ദക്ഷൻ ദ്വേഷ്യപ്പെട്ടു കൈലാസത്തു ചെന്നതും നന്ദികേശ്വരൻ ദക്ഷനെ ആട്ടിക്കളവാനൊരുമ്പെട്ടതും ഭാഗവതത്തിലെ ശിവവിരോധത്തേയും മററും സൂചിപ്പിച്ച പൊടിപ്പും തൊങ്ങലുംവച്ച മോടിപിടിപ്പിച്ച പൊടിക്കൈ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കയാണ്. സതീദാഹം ദക്ഷയാഗംകഥകളിയിൽ കാണിക്കാത്തതു എന്താണെന്നറിയുന്നില്ല. അമംഗളമായതുകൊണ്ടു ഉപേക്ഷിച്ചതായിരിക്കാം. നായികയുടെതന്നെ അപായം നേരിട്ടാൽ നാടകത്തിലെ കഥ എന്തായിത്തീരും. നാരദൻ അങ്ങുമിങ്ങും ഉണ്ട്. പുരാണനാരദൻ സതീദാഹത്തെ ശിവനെ ഉണർത്തിക്കുന്നു. ദക്ഷയാഗം കഥകളിയിലെ നാരദൻ ഏഷണിക്കാരനായി ദക്ഷൻ നടത്താൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്ന യാഗത്തേയും "ദുർവാരഗർവാന്ധനായ" ദക്ഷന്റെ ദുർഭാഷണത്തേയും ശിവന്റെ നിന്ദയേയുമാണു ധരിപ്പിക്കുന്നതെന്നു ഭേദം. ഭദ്രകാളിയും ദധീചിയും നൂതനസൃഷ്ടികൾ തന്നെ. ഭദ്രകാളി രുദ്രവല്ലഭയായ സതി അയച്ചവളാണത്രെ. താമസശീലനാകുന്ന ദക്ഷനെക്കൊല്ലുവാനെത്തും താമസിച്ചീടൊല്ല മമതാതനവനല്ലിനിമേൽ എന്നു പറയുന്നതു് സതി കഥകളിയിൽ അയോനിജയായതുകൊണ്ടായിരിക്കാം. എങ്കിലും സ്ത്രീയുടെ വാക്കുകേട്ടു "ദക്ഷകണ്ഠകൃന്തനം" ചെയ്യുവാനൊരുങ്ങുന്ന ത്രിപുരഹരൻ കടുംകൈതന്നെ ചെയ്യുന്നു. ഈ അവസ്ഥയിൽ സതീദാഹത്തിനു ശിവകോപാഗ്നിയെ ഒന്നു ജ്വലിപ്പിക്കാൻ വഴിയുള്ളതുകൊണ്ടല്ലേ പുരാണത്തിൽ അതു പ്രതിപാദിതമായിരിക്കുന്നതെന്നു് ഊഹിക്കരുതോ? ദേവന്മാർ ബ്രഹ്മാവോടൊന്നിച്ച "മഹേശന്റെ" അടുക്കൽ ചെല്ലാതെതന്നെ മഹേശൻ യാഗശാലയിലേക്കു വന്നുചേരുന്നതും ദക്ഷയാഗം കഥകളിയിലെ നവീനരചനതന്നെയാണ്.

കഥയിലെ കാലദേശങ്ങൾ.

നാടകകർത്താക്കൾ നാടകങ്ങളിൽ കാലദേശാദികളിൽ ദൃഷ്ടിവെക്കുന്നതുപോലെ കഥകളിയെഴുതുന്നവർ കാലദേശാദികളെ കാര്യമായി ഗണിക്കാറില്ലതന്നെ. പുരാണകഥ എത്രകാലംകൊണ്ടു കഴിഞ്ഞുവെന്നു നിശ്ചയിക്കാൻ വഹിയാ. എങ്കിലും ഉദ്ദേശം സതീദാഹം മുപ്പതുവയസ്സിനു മുമ്പെ കഴിഞ്ഞിരിക്കാനിടയുണ്ട്. ദക്ഷയാഗം കഥകളിയിൽ ദക്ഷനു ശംഖു കിട്ടിയപ്പോൾ അതു മകളാകുന്നതും മകളായ സതി വളർന്നു വന്നു ശിവൻ വരനായി വരാൻ തപസ്സു ചെയ്യുന്നതും ശിവൻ പ്രത്യക്ഷമായി വരം നൽകുന്നതും മററും ഉദ്ദേശം പതിനാലു പതിനാറുകൊല്ലംകൊണ്ടു കഴിഞ്ഞിരിക്കാനിടയുണ്ട്. "ഏതാദൃശമായവയസ്സും ഇവൾതന്റെതപസ്സും" എന്നു കാളദംഷ്ട്രൻ പറയുന്നതുകൊണ്ടു സതിയുടെ തപസ്സു യൗവനാരംഭത്തിലായിരിക്കാം കഴിഞ്ഞതു്. സതീവിവാഹം, ശിവാന്തർദ്ധാനവും സതീഹരണവും, ദക്ഷവിരോധാരംഭം, ബ്രഹ്മാവിന്റെ യാഗം, ദക്ഷയാഗം, യാഗഭംഗം, ശിവപ്രസാദം, മുതലായവ ഉദ്ദേശം ഒരു നാലഞ്ചു കൊല്ലംകൊണ്ടു കഴിവാനെ വഴിയുള്ളൂ.

ദക്ഷവാസസ്ഥലം, യമുന, സതീതപോഭൂമി, വിവാഹമണ്ഡപം, കൈലാസം, ബ്രഹ്മലോകം, ദക്ഷയാഗശാല, വീണ്ടുംകൈലാസം, പുനശ്ച യാഗശാല എന്നിവയാണു ദക്ഷയാഗത്തിൽ പ്രധാനമായ രംഗങ്ങൾ.

പ്രധാനമായ രസം ദക്ഷയാഗത്തിൽ വീരമാണ്. ദക്ഷനാകുന്ന ആലംബനവിഭാവത്തെ ആശ്രയിച്ചു നില്ക്കുന്ന ഉത്സാഹമായ സ്ഥായിഭാവം ശിവാന്തർദ്ധാനത്താൽ വികസിച്ച്, സതീഹരണമായ ഉദ്ദീപനത്താൽ പരിപുഷ്ടമായി ശിവനിൽ സ്വേദംകൊണ്ടും രോഷംകൊണ്ടും അനാദരംകൊണ്ടും അനുഭവപ്പെട്ടു ദേവവചസ്സുകൊണ്ടു അല്പം തിരോഭൂതമായി മങ്ങിപ്പോയെങ്കിലും നന്ദിയുടെ നിന്ദാവചനങ്ങൾകൊണ്ടു സംഭവിച്ച ഗർവാമർഷാദിവ്യഭിചാരിഭാവങ്ങളാൽ പൂർവാധികം വളർന്നു വർദ്ധിച്ചു യാഗശാലയിൽ ഭൂതേശദയിതയുടെ ആവിർഭാവംകൊണ്ടു രോമാഞ്ചാവേഗാദികളെ ജനിപ്പിച്ചു വീരഭദ്രാദിഭൂതഗണങ്ങളുടെ ആവിർഭാവത്തോടുകൂടി സഫലമായി പ്രത്യ

ക്ഷപ്പെട്ടു വീരരസമായി പരിണമിച്ചു അനുഭവവിഷയമായിത്തീരുന്നു. ദക്ഷയാഗത്തിലെ പ്രധാനരസം രൌദ്രമാണെന്നു ചിലർ പറയുന്നതും അസ്ഥാനത്തിലല്ല. ദക്ഷനും വേദവല്ലിയുമായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ആദ്യത്തെ സംഭാഷണത്തിലും കൂടിക്കാഴ്ചയിലും ശൃംഗാരം. ജരാതുരക്ഷോണിസുരന്റെ പ്രവേശത്തിൽ ഹാസ്യം. സതീതപസ്സിൽ ശാന്തം. സതീവിയോഗവ്യഥയിൽ വിപ്രലംഭശൃംഗാരം എന്നിങ്ങനെ മറ്റുള്ള രസങ്ങളും അവിടവിടെ ബന്ധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

ദക്ഷയാഗത്തിലെ സാഹിത്യവും ഭാഷയും ശ്ലാഘനീയതയെ അർഹിക്കുന്നുണ്ട്. അന്ത്യപ്രാസവും ആദിപ്രാസവും ഉപയോഗിക്കാൻ കവിക്കു ഒട്ടും വൈഷമ്യമില്ല. സംസ്കൃതശ്ലോകങ്ങളിൽ പോലും കേരളീയപ്രാസമായ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസമുപയോഗിച്ചാൽ കവി കൃതാർത്ഥനായി. “യമിനാം പ്രവര, ... ജഗാദൈ” എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ “പ്രമദാം” ഒടുവിലത്തെ പാദത്തിലെ പദം കവിക്കുള്ള പ്രാസനിഷ്ഠയെ പ്രകടീകരിക്കുന്നു. എന്നാൽ പ്രാസസംരംഭംകൊണ്ടു ഉണ്ണായിവാരരെപ്പോലെ പദങ്ങളുടെ ഗളം ഛേദിക്കയൊ അക്ഷരം അടിച്ചുനീട്ടുകയൊ ചെത്തി കുറക്കുകയൊ നമ്മുടെ കവിക്കു സമ്മതമില്ല. „ഏണാങ്കമൌലിയുടെ ചേണാർന്ന ...... വിധിപോലെ” എന്ന ദണ്ഡകത്തിൽ „പ്രീതിയൊടു സംഗീ—താദികൾ തുടങ്ങി” എന്നു „ഗീ” എന്ന അക്ഷരം ഛേദിച്ചു നീട്ടേണ്ടതുണ്ടെന്നു ദോഷജ്ഞന്മാർക്കു കൂടിയേ തീരുവെന്നുണ്ടെങ്കിൽ ദക്ഷയാഗത്തിൽ ഒരു ദോഷം കണ്ടുപിടിക്കാം.

„വിധിതനനിധിയാമീനാദിനിമേലിൽ” എന്ന പദത്തിൽ „നാദിനി” ശബ്ദത്തെ നാലർത്ഥത്തിൽ ഉപയോഗിക്കാൻ കവി ശ്രമിക്കുന്നതിൽ നിന്നു തന്നെ ശബ്ദാർത്ഥസമ്പത്തു എത്രത്തോളം കവിക്കു സ്വാധീനമാണെന്നൂഹിക്കാം. „അന്തകാന്തകവൈഭവം ഹൃദി ചിന്തിയാതെ മദാന്ധനായ് ......” മുതലായ സ്ഥലത്തു സ്ഫുരിക്കുന്ന രൌദ്രവീരരസങ്ങൾ അത്യധികം ഹൃദയംഗമമായിട്ടുണ്ട്. പാട്ടുകാർക്കു ശ്ലോകങ്ങളും പദങ്ങളും നീട്ടിച്ചൊല്ലുന്നതിനും അതിനനുസരണമായി ആട്ടക്കാർക്കു ചൊല്ലിയാടുന്നതിനും വേണ്ട സൌകര്യം കവി കൊടുത്തിട്ടുണ്ട്. “ശ്യാമാംഗോ മന്ദിരാമാം .... വ്യാജഹാരാ” മുതലായ ശ്ലോകങ്ങളും അവയെ തുടർന്നുള്ള പദങ്ങളും ഇതിനുത്തമദൃഷ്ടാന്തങ്ങളാണ്. ഇതുകൊണ്ടാണു ദക്ഷയാഗം കഥകളി ഇപ്പോൾ കേരളം ഒട്ടുക്കു സർവ്വസാധാരണമായി ആടിവരുന്നതും ജനങ്ങൾ അധികം കൊണ്ടാടി മാനിക്കുന്നതും. കഥകളിക്കു കപ്ലിങ്ങാടൻ, കല്ലടിക്കോടൻ, വെട്ടത്തുനാടൻ ഇങ്ങനെ മൂന്നു സമ്പ്രദായങ്ങൾ നടപ്പിൽ വന്നിട്ടുണ്ട്. കപ്ലിങ്ങാടൻ സമ്പ്രദായത്തിലാണു സാധാരണ ഇപ്പോൾ കഥകളി അഭിനയിക്കാറുള്ളത്. നീട്ടിപ്പതിഞ്ഞ മട്ടാണ് കപ്ലിങ്ങാടൻ രീതി. ദക്ഷയാഗം ആ രീതിയിൽ എഴുതപ്പെട്ടതത്രെ. തെക്കൻദിക്കിൽ ഈ സമ്പ്രദായമാണ് അധികം നടപ്പിൽ വന്നിട്ടുള്ളത്. വടക്കൻദിക്കിൽ ഏർപ്പെട്ടിട്ടുള്ള മറ്റു രണ്ടു സമ്പ്രദായങ്ങൾ തെക്കർക്കെന്നപോലെ ഇവിടത്തെ സമ്പ്രദായവും വടക്കർക്കു രുചിപ്രദമല്ലത്രെ. ഭിന്നരുചിയല്ലൊ ലോകം. വിസ്തരഭയത്താൽ കഥകളിയെക്കുറിച്ചുള്ള മറ്റുവിഷയങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കാതെ ഈ ദീർഘമായ അവതാരികയെ അവസാനിപ്പിച്ചുകൊള്ളട്ടെ.

കരമന, കെ. ശിവരാമകൃഷ്ണശാസ്ത്രി.

ദക്ഷയാഗം കഥകളി

ശ്ലോകം.

ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരസോദരസ്യ
മാർത്താണ്ഡവർമ്മയുവഭൂമിപതേർന്നിദേശാൽ
കേനാപിതൽപദജുഷാകിലദക്ഷയാഗ
നാട്യപ്രബന്ധമുദിതംസുധിയഃപുനന്തു.

ഭൈരവി—ചെമ്പട.

അംഭോജാസനനന്ദനസ്സുരജനൈരർച്യംഭൂരിമൈശ്വര്യംസദാ
സ്സംഭാവ്യസുകൃതീകൃതിശ്വശുരതാംശംഭോരപിപ്രാപ്തവാൻ.
ദക്ഷോനാമപുരാകിലാഖിലകലാദക്ഷഃപ്രജാനാംപതി
ർല്ലക്ഷ്മീശാഭിമതോഗുണൈരനുപമൈരാസീദസീമദ്യുതിഃ

ഭാഗധേയവാരിരാശിഭാസുരശരീരൻ
യോഗമാർഗ്ഗവിശാരദൻ യോഗശാലിവീരൻ
സാധുലോകചിന്താമണി ചാരുതരശീലൻ
ബാധിതവിരോധിജാലൻ ബന്ധുജനപാലൻ
ധർമ്മകർമ്മപരായണൻ താപസമാനിതൻ
നിർമ്മലമാനസനവൻ നീതിമാൻവിനീതൻ
വേദശാസ്ത്രാദികോവിദൻ വേദവല്ലീജാനി
മേദുരകല്യാണംവാണു മോദമോടുമാനി.

കമോദരി ചെമ്പട.

ശ്യാമാംസോമാഭിരാമദ്യുതിമുഖലസിതാംതാരഹാരാദിരമ്യാം
കാമോല്ലാസാനുകൂലാങ്കുവലയബഹളാമോദസൌഭാഗ്യദാത്രീം
ശ്രീമാന്നാലോക്യദക്ഷസ്സരസമുപഗതാമേകദാജാതരാഗ
പ്രേമാനന്ദാകുലാത്മാപ്രഹസിതവദനോപ്രേയസീംവ്യാജഹാര

പൂന്തേൻവാണി! ശൃണുമമവാണി
പൂവണിഘനവേണി
കാന്തേ! സമയമഹോ രമണീയം
കനിവൊടു വിലസുന്നു രജനിയം (പൂന്തേ)

കണ്ടാലും ശശിബിംബമുദാരം
കണ്ടേകാളജടാലങ്കാരം
തണ്ടാർബാണമഹോത്സവദീപം
തരുണനിരാകൃതതിമിരാടോപം (പൂന്തേ)

പനിമതിബിംബമുഖസമമിഹതേ
പണിതുടരുംപോളുത്തമകളിതേ
വനജേദ്ധസ്ഥിതനാംവിധിയിന്നുനം
മതിയാക്കിബതശില്പവിധ,നം (പൂന്തേ)

കാമോദ്ദീപനകാരണരൂപേ!
കാമിനിനീമമവരികസമീപേ
സാമോദംമധുരാധരമയിതേ
സാമജഗാമിനിതരികമേദയിതേ! (പൂന്തേ)

സാമന്തമലഹരി—ചെമ്പട.

സന്തോഷംതേമനതാരിൽ സാദരംചെയ്യുതിനല്ലോ
സന്തതം ഞാൻ വാഞ്ഛിക്കുന്നു ചാരുമൂർത്തേ! കാന്ത!
ഭർത്തൃപാദസേവയല്ലോ പത്നിമാർക്കുപരംധർമ്മം
അത്രനിന്റെയാജ്ഞകേൾപ്പാൻ
ആസ്ഥയാവാഴുന്നേൻ
കാമുകമുഖേന്ദുകണ്ടാൽ കാമിനിചകോരയിങ്ങു
താമസിച്ചുനിന്നീടുമേ താമരസനേത്ര!

കല്യാണി—ചെമ്പട.

യമുനാപ്രവരഃകദാപിപുണ്യാം
യമുനാംസ്നാതുമനാഗതപ്രഭാതേ
അമനാക്കമെനീയതാന്തദീയാം
പ്രമനാവീക്ഷ്യനവിസ്മയംജഗാഹേ

കണ്ണിണയ്ക്കാനന്ദംനൾകീടുന്നപാരം കാളിന്ദീനദി സാമ്പ്രതം
വർണ്ണമറവുള്ള നല്ലോരേതൽഗുണങ്ങളെല്ലാം
വർണ്ണിപ്പാനാവതല്ല കുണ്ഡലീശനുപോലും (കണ്ണിണ)

ഞാനെന്നുടലിലഭിമാനം വെടിഞ്ഞു
പരമാനന്ദാകാരപൂർണ്ണമാനസന്മാർ
നാനാമുനികൾവന്നു സ്നാനവുംചെയ്തുചെമ്മേ
ധ്യാനംപൂണ്ടിഹതീരകാനനേ വാഴുന്നഹോ (കണ്ണി)

നളിനങ്ങളളിവൃന്ദമിളിതങ്ങൾ കാന്തമാർതൻ
അളകാഞ്ചിതാസ്യങ്ങൾപോൽ വിളങ്ങീടുന്നു
പുളിനങ്ങൾതന്നിൽനല്ല കളഹംസലീലകണ്ടു
കളിയല്ലെമനതാരിൽ വളരുന്നുപരിതോഷം (കണ്ണി)

ശരദിന്ദുകാന്തികോലും വരകംബുമണിയൊന്നു
അരവിന്ദപത്രന്തന്നിൽ മരുവിടുന്നു
പരമിന്നിതിനെക്കണ്ടു പെരുകുന്നുകൌതുഹലം
വിരവോടിതിനെയിപ്പോൾ കരഗതമാക്കിടുവൻ (ക)

നവരസം—ചെമ്പട.

പങ്കം പോക്കുന്ന കാളിന്ദിയിൽമുഴുകിമുദാ പത്മപത്രേവിളങ്ങും
ശാംബൻതൻകയ്യിലാക്കുന്നളവിലതുമഹോകന്യകാരത്നമായീ
ശങ്കിച്ചുശങ്കരസ്യപ്രണയിനിമകളായ്വന്നഭാഗ്യാലിനിക്കെ (ഷേ
നാങ്കേചേർത്തിട്ടുപത്ന്യാഃപ്രണയപരവശൻ ദക്ഷനിതംബഭാ

അനന്തജന്മാർജ്ജിതമാമസ്മൽപുണ്യഫലം
അനവദ്യകന്യാരൂപാകാൺകനീ
മനന്തന്നിൽകൃപയില്ലെ സ്തനമെന്തേനൾകിടാത്തു
മഹിളാമാന്യേ അതി ധന്യേ! (അനന്ത)

വിധിതന്നിധിയാമീനന്ദിനിമേലിൽ
വിവിധകാമംതരുവാൻനന്ദിനി
വിധിവില്ലാലാസം നമുക്കുനന്ദിനിയിവൾ
വിധുമുഖിസർവ്വലോകാനന്ദിനീ ഭോജായേ! (അനന്ത)

വളരെപ്പുത്രിമാരൊണ്ടെന്നാകിലും
മമവാത്സല്യമിത്രതോന്നീലാരിലും
വളരുന്നുമോദംമനതാരിലും
ഇന്നുമാന്യയായ് വന്നേൻമൂന്നുപാരിലും (അനന്ത)

നീലാംബരി—ചെമ്പട.

സാനന്ദംപിതൃജനപോഷിതാസതീതി
ഖ്യാതാഖ്യാസകലകലാവിചക്ഷണാസാ
ആബാല്യാൽപശുപതിമേവഭർതൃഭാവേ
വാഞ്ഛന്തീതദനുഗുണന്തപശ്ചചാരീ
ശ്രീനീലകണ്ഠഗുണസിന്ധോ
പരമാനന്ദരൂപ!ജയജയ!ദീനബന്ധോ! (ശ്രീനീല)
ചെഞ്ചിടയുമമൃതകരകലയുംപൂർണ്ണ
ശീതാംശുബിംബരുചിവെന്നതനുരുചിയും
പുഞ്ചിരികലന്നമുഖമതിയുംകാണ്മാൻ
ഭൂയോപിവളരുന്നുപാരമഭിരുചിയും (ശ്രീനീ)
കരിമുകിൽതൊഴുന്നരുചിതടവുംനല്ല
കണ്ഠമോട്ടുബാഹുക്കൾവിതതമാറിടവുംകരി
ചർമ്മശോഭിതകടിതടവും
ഇന്നുകാണുമാറാകണംതവചരണവടിവും (ശ്രീ)
പരനൊരുവനില്ലമമശരണംനാഥ!
പരമകരുണാലയ! ഭജാമിതവചരണം
വിരിവിനൊടുമുനിലിഖവരണംവന്നു
വിരൈശകനാഥമമവരമാശുതരണം (ശ്രീ)

പാടി— ചെമ്പട.

മരാളകന്യാമിവമാനസംഗതാം
മരാളകേശീമവലോക്യതാംസതീം
കരാളദംഷ്ട്രോദനജോപിജാതുചിൽ
സ്മരാളിസാത്മാമനസൈവമബ്രവീൽ
കണ്ടാലതിസുന്ദരിയാകും കന്യാമണിയാരിവൾവന്നേ
തണ്ടാർമകളിവളുടെ കാന്ത്യാ രണ്ടാമവളെന്നതുമന്യേ
പൂമൈമരവിരിയുംജടയുംപൂണ്ടെങ്കിലുമതിരമണീയം

താമരശൈവലസംഗേപിസാമോദം വിലസുന്നല്ലോ
ഏതാദൃശമായവയസ്സും ഇവൾതൻെറതപസ്സുംകണ്ടാൽ
ചേതസ്സിലൊരുത്തനെ വരനായി ചിന്തിച്ചീടുന്നിതുന്നും.

കേദാരഗൌഡം — ചെമ്പട,

ഭാഗ്യവിലാസംകൊണ്ടെൻെറ ഭാൎയ്യയായീടുവാൻ യോഗ്യയാമിവളെയിന്നു കയ്ക്കലാക്കീടുന്നേൻ * സുരഭസമിതി ചിന്തയന്മദാന്ധഃ പ്രസഭമുപേത്യസതീം ഗൃഹീതുകാമ, അലഭത സഹസാതപോമയാഗ്നൌ ശലഭദശാമസുരാധിപോദുരാത്മാ,

ബലഹരി — ചെമ്പട

സതീംസതീവ്രതപ്രസിദ്ധിതാമിമാം, നിരീക്ഷിതുഞ്ചാപിപരിക്ഷിതുന്തതഃ ജരാതുരക്ഷോണിസുരാകൃതിഃ പ്രിയാം പുരാരിരാസാദ്യപുരോബ്രവീൽഗിരം — കന്യകമാർമൌലിമണേ! കല്യാണശീലേ! * അന്യഭാവമെന്നിൽവേണ്ടാആശയംനിചൊൽകബാലേ! (കന്യക) ചെന്തളിർകോമളംഗാത്രംചെയ്യോലാനീക്ലേശപാത്രാ എന്തുമോഹമത്രമാത്രം ഇണ്ടൽകൊൾവാനഹോരാത്രം (കന്യ) എന്നുടെപാണിഗ്രഹണംഇന്ദുചൂഡൻചെയ്യിടേണം ഇനാതിന്നുകൃപവേണം എന്നെഅനുഗ്രഹിക്കേണം * അന്തണേന്ദ്രകേട്ടുകൊൾക ആശയമേവം * ഹന്ത!ഹന്ത!നിൻെറഭാവം അവൻ കലൊ ചെനിതേവംഎന്തവന്നുള്ളപ്രഭാവം ഇങ്ങനെനിൻെറദുൎവ്വൈഭവം (കന്യ) ഇന്നവനാചലംഗേഹം ഏരുതൊന്നൊണ്ടുചോൽവാഹംപന്നാഗഭീഷണാംദേഹാപാഴിലയ്യോ! നിൻെറമോഹം (കന്യ) ഠംശവരദൂഷണലാപം എന്തിനയ്യോ!ശാന്തപാപം ശാശ്വതധൎമ്മവിലോപം സാമ്പ്രതിവേണ്ടാസല്ലാപം * അന്തണേന്ദ്ര * ഏവം പറഞ്ഞവൾനിറഞ്ഞരുഷാഗമിപ്പാൻ ഭാവിച്ചിടുസമയേഭഗവാൻമഹേശൻആവിർഭവിച്ചുനിജവേഷമൊടഗ്രഭാഗേ കാമ്പേണിയോടുമൃദുഹാസമുവാചവാചം — ഇന്ദുദിശ * പൂന്തേൻനേർവാണിബാലേ:സുമുഖിവിമുഖിയായെന്തുചേൎക്കുന്നിദാനിം സ്വാന്തേസന്തോഷമേറും തരുവതിനിഹതേവന്നുഞാൻനിന്നിടുമ്പോൾ ഞാൻതേഭവംഗ്രഹിപ്പാനവനി സുരമിഷാലപ്രിയം ചൊന്നതെല്ലാം കാന്തേഹാഹന്തകോപംകളകമയിതവാഭീഷ്ടമെല്ലാംതരുന്നേൻ

ദണ്ഡകം

ഏണാങ്കമൌലിയുടെ ചേണാൎന്ന രൂപമടനേണാക്ഷികണ്ടവൾ തെളിഞ്ഞു—രക്ഷികൾ പറഞ്ഞു—ലക്ഷണമതറിഞ്ഞു പ്രിയദുഹിതൃപരിണയനമഴകൊടു കഴിപ്പതിന്നു സുഗുണനിധി വിരവൊടു തുനിഞ്ഞു. * കല്യാണവാൎത്തയതു ചൊല്ലാൻ ദൂതരുടെ ചൊല്ലാലറിഞ്ഞു മുദമാൎന്നു—സുരതതികൾ വന്നു—പുരമതിൽ നിറന്നു—മുനികളൊടു സമമഴകിലവനുപചരിച്ചു പുനരധികസുഖമഖിലരുമിരുന്നു * ഉദ്യോഗമോടു ബഹു വിദ്യാധരാളിയുടെ വാദ്യാരവം ദിവി മുഴങ്ങി— പ്രീതിയൊടു സംഗീ—താദികൾ തുടങ്ങി—തത്ര സുരയുവതിജന ചിത്രതരരസലളിത നൃത്തമതു സഭയതിൽ വിളങ്ങി *ഫണിഭൂഷണപ്രിയയെ മണിഭൂഷണങ്ങളുടനണിയിച്ചു വാണിവഴിപോലെ—തദനു ശുഭകാലേ—ത്രിജഗദനുകൂലേ—ഭുവനപതി ഗിരിശനഥ സതിയുടയ കരകമലമിതമൊടു പിടിച്ചു വിധിപോലെ

സാവേരി—ചമ്പട

ചന്ദ്രാവതംസസ്യസതീവിവാഹേ സഞ്ജാതഹൎഷാഃ കൃതപുഷ്പവൎഷാഃ ഇന്ദ്രാദയസ്തം പ്രണിപത്യ ദേവം സാന്ദ്രാദരം ദക്ഷമമീ ശശംസുഃ—ഭാഗ്യരാശേ! ജഗതി ഭാതി തവ കീൎത്തി * യോഗ്യനാം വരനു നിജ കന്യകയെ നൾകുവാൻ യോഗമിഹ വന്നതു തവ പുണ്യാതിരേകാൽ (ഭാഗ്യ) ഉത്തമ ഭവാൻ ചെയ്ത തപമേററം ഉചിതമതു സഫലമായ്വന്നഹോ സഹസാ ഇത്തരമശേഷജഗദീശനൊടു സംബന്ധം എത്തിയതിനാൽ സുലഭമെന്നു ദയമഖിലം (ഭാഗ്യ) പരമശിവമഹിഷി ശൃണു സതി ദേവി! സുമതേ! പതിദേവതേ! നിൻെറ ഭാഗ്യമേ ഭാഗ്യം പതിയിനൊടു പതിവരണപരിചരണവും ചെയ്തു പരിപൂൎണ്ണമോദമൊടു വാഴ്ക ബഹുകാലം (ഭാഗ്യരാശേ)

ആനന്ദഭൈരവി—ചെമ്പട

തിരോഹിതേ ദ്രാഗമൃതാത്മനി ശപരേ! വിയോഗതാപാദധിവിഹ്വലാ സതീ വിഹായസാമോദവിലാസമാസ്ഥിതാ കുമുദ്വതീവാളികുലാകുലേക്ഷിതാ—ഹന്ത ദൈവമേ! എന്തു ഞാൻ ചെയ്വൂ ഹന്ത ദൈവമേ! * അന്തരാത്മി മമ നൾകിയിവണ്ണം

ബന്ധുരാംഗനവനെങ്ങുമറഞ്ഞു (ഹന്തദൈവമേ) മൽപ്രിയ
ന്നു ഞാൻചെയ്തില്ല ചെറുമപ്രിയമയ്യോ! സൽപ്രസാദമിഹവ
രുവാൻചെയ്തോരു മൽപ്രയാസഫലമിങ്ങനെതീർന്നു (ഹന്ത
ദൈവമേ) പ്രാണവല്ലഭൻചെയ്യുംപോളെന്റെ പാണിപീഡ
നം നാണമാന്നുനതമുഖിയായ്നിന്നതിനാലെ കോപമവനു
ള്ളിലുദിച്ചോ (ഹന്തദൈവമേ) ദേവദേവനാംനീലകണ്ഠന്റെ
സേവയിലെന്യേ കേവലാകത്തുകമൊന്നിലുമില്ലിഹ ഖേദഹാ
നിവരുമതിനാലിനിയും * പാലയാശുമാംഫാലലോചനപാല
യാശുമാം

സുരുട്ടി—ചെമ്പട.

ഇതിബഹുചിന്താതാന്താം വിലപന്തീന്താം സമേത്യശിവകാ
ന്താം വാണീഗീർവാണിഭിസ്സഹമൃദുവചനേനസാന്ത്വയാമാസ-
അരുതരുതേഖേദം ബാലേ! അംബുജാക്ഷി ദാക്ഷായണി! * പ
രിണയനശേഷമേവം പരിതപിക്കയോഗ്യമല്ല (അരുത) ഇ
ന്ദുചൂഡൻനിന്നരികിൽ ഇന്നുനാളെവരുമെല്ലോ സുന്ദരിരത്ന
മേപാഴിൽ ശോകമെന്തേതേടിടുന്നു (അരുത) ഇത്രകാരുണ്യ
മുണ്ടായിട്ടീശനെപ്പോലാരുമില്ല ഇത്രിലോകമതിലെന്നതെത്ര
യും വിശ്രുതമല്ലോ (അരുത) മാനസാത്തികൊണ്ടുനിന്റെമേ
നിക്ഷീണിച്ചുവാട്ടുന്നയ്യോ സ്നാനപാനാദികംചെയ്തു സാനന്ദംനീ
വാഴകധന്യേ, (അരുത) വിദിതചരിതെ ദക്ഷക്രൂരകൃത്യതീ
വ്രശിവായസ പുനരപിതച്ഛ്രുത്വാ ഗതപാപുരേവതപോവനം
മുനിവപുഃപ്രാദുർഭൂയദ്രുതം ശശിശേഖരോ ഗിരിവരമഗാൽ
കൈലാസാഖ്യം തയാസകാന്തയാ.

വേകട ചെമ്പട.

തതശ്ശ്രുത്വാദക്ഷസ്സപദിശിവനിതാന്നിജസുതാം നി
താന്തംരോഷാന്ധസ്ത്രീപുരഹരമാഹാത്മ്യമവിദൻ സ്വജാമാ
ത്രേത്യച്ചൈർമനസികലിതാനാദരഭരോ ജഗാദൈവംദേവാൻ
പരിസരഗതാൻവീക്ഷ്യവിമനാ,— അറിയാതെമമ പുത്രിയെ
നൽകിയതനുചിതമായിതഹോ * പരിപാകവുമഭിമാനവും
ലൌകികപദവിയുമില്ലാത്തഭർഗ്ഗന്റെ (അറിയാതെ) ചൊല്ലി
ന്നിങ്ങളുടെവാക്കിനെവിശ്വസിച്ചു നല്ലവനിവനെന്നുകരു

തീടിനേൻമുന്നം കല്യാണംകഴിഞ്ഞതപ്പോളുടനേയാരോടുമിവൻ ചൊല്ലാതപോയതുമെല്ലാക്കുംബോധമെല്ലോ (അറിയാതെ) ജാതിയിയവനേതന്നതാരറിഞ്ഞീടുന്നു ജ്ഞാതിജനവുമിവനില്ല പാക്കിലാരും ചേതസിമമതയുമില്ലിവനാരിലും ഭൃതിലാഭം കൊണ്ടേററം മോദിച്ചുമരുവുന്നു (അറിയാതെ) വസ്ത്രമില്ലാഞ്ഞോ ചമ്മമുടുത്തിടുന്നു പരിവാരങ്ങൾഭൃതങ്ങൾ പിശാചങ്ങളുണ്ടനേകം നിസ്സ്വപനാഢ്യൻ താനെന്നുണ്ടൊരു ഭാവമുള്ളിൽ നിത്യവും ഭിക്ഷയേററുനീളെ നടന്നീടുന്ന (അറിയാതെ) സതിയായനന്ദിനിമേ സാധുശീലാളവൻെറ ചതികളെറിയാതെവിശ്വസിച്ചധുനാ അതിമാത്രംതപംചെയ്യുന്നിൾക്കുമ്പോൾവന്നിവളെ ആത്രംഗ്രഹിച്ചീടാതെ കൊണ്ടവൻ ഗമിച്ചുപോൽ (അറിയാതെ).

കാമോദരി—ചമ്പ.

അരവിന്ദഭവതനയസുമതേ! തവഹരനിന്ദ തെല്ലുമരുതരുതേ * പുരവൈരിതന്നുടയ ചരണംതന്നെ ഭുവനമീരേഴിനൊരുശരണം * ശവ്നോടുചെയ്യിലവമാനം ഹന്തസവ്വാപദാമതുനിദാനം * സവ്ദാചെയ്യശിവമോദംഭവാൻ സാമ്പ്രതമിതിന്നരുതുവാദം * കണ്ടാലുവരികശിവമമലം എങ്കിലുണ്ടാംഭവാനശിവമഖിലം*

സാരംഗം—ചമ്പ.

ദക്ഷസ്സൽക്ഷണമിത്ഥമത്ത്യവചസാം ദാക്ഷായണീവല്ലഭം സാക്ഷാത്രീക്ഷണമീക്ഷിതും ഹൃദവഹന്നാസ്ഥാംപ്രതസ്ഥേമുദാ ആയാന്താപ്രസമീക്ഷ്യതംഭഗവതശ്ചന്ദ്രാർദ്ധചൂഡാമണേന്നന്ദീ പാർഷദപുംഗവസ്സമനോച്ചിന്താമഥോച്ചാവചാം— ശങ്കരഗിരീന്ദ്രശിഖരേ ആരിഹവിശങ്കം വരുന്നതെതിരേ * തിങ്കളണിമൌലിയുടെ തിരുമുമ്പിൽവരുവതിനു പങ്കജഭവൻപോലുമെൻകണതേടുന്നു * ലക്ഷ്മീശനോവരുണനോസുരപതിയോ യക്ഷേശനോ ദഹനനോ അക്ഷീണകാന്തിയിവനവരിലൊരുവനുമല്ല ലക്ഷണമവക്കുള്ളതക്ഷിപരിചിതമഹോ * ദ്വാരരാജസന്നുണംകൊണ്ടിവനു ഗവ്മുണ്ടുള്ളിലധിതം സവ്വേശ്വരൻമരുവുമഗ്ഗിരീന്ദ്രംജഗതിദ്ദുവിനീതന്മാക്കു ദുഷ്പ്രാപമേററവും *

ചതുരാനനന്റെ തനയൻ ദക്ഷനിവൻ ചതുരതയോടിഹ വരുന്നു അതിമാത്രമിവനുടയമതിയതിൽ വളർന്നുള്ള മദമാശുതീർത്തിട്ടുവനതിനില്ലസംശയം * ശങ്കരഗിരീശഭഗവൻ! തവ ചരണപങ്കജമഹം തൊഴുന്നേൻ

(കാനക്കുറിഞ്ഞി—പഞ്ചാരി)

പുരഹരപുരഗോപുരോപകണ്ഠം പ്രവിശതി പത്മഭവാത്മജേഥ തസ്മിൻ പ്രസഭമഭിസരന്നിരുദ്ധ്യ നന്ദി പ്രകടരുഷാ ക്ഷമാപരുഷോരംബഭാഷേ— ദൃഢമാമ്മദേന ചന്ദ്രചൂഡമന്ദിരത്തിൽ വന്നു ഗൂഢമായ്ക്കടന്നിടുന്ന മൂഢനാരെടാ * ഇത്രിലോകപതിവിരിഞ്ചപുത്രനെത്തടുത്തനീയു മെത്രമൂഢനത്രനിന്നുപോകപോക നീ * തവ പിതാവിനും സമസ്തഭുവനവാസികൾക്കുമെന്റെ ശിവനധീശനറികദാസനവനഞാനഹോ * ഹന്തഹന്തമമമഹത്വമെന്തറിഞ്ഞു മൽസുതയ്ക്കു കാന്തനാം ശിവന്റെ ദാസഹതകനായ നീ * കുമതികൾക്കു ദൃശ്യനല്ല മമമഹേശനറികമൂഢ! കിമപി താമസിച്ചിടാതെയാഹിദുർമ്മതേ! * ശൈലാദിനൈവം പ്രതിരുദ്ധവർത്മാ കൈലാസശൈലാന്നഗരിം പ്രവിശ്യ, ശർവ്വസ്യഹർമ്മ്യാപ്പണമദ്ധ്യരേഷു സർവ്വത്രരോഷേണരുരോധ ദക്ഷഃ

(മദ്ധ്യമാവതി—ചമ്പ)

തതോ വിധാതാ വിധിവദ്വിധാനഃ ക്രുദ്ധം വിധാതും കില നിശ്ചിതാത്മാ, ദ്രുതം സ്വസൃഷ്ട്യാചലമാപ്യദേവം, പതിം പശൂനാമിതി വാചമൂചേ—ജയജയ ഗിരീശ! ഗുണസിന്ധോ! * സകലജഗതാം പതേ സാധുജനപരമബന്ധോ! (ജയജയ) ശിവദർശനേന തവ നിയതം ഭവ്യശീല മമഹൃദയമതിമുദിതം ഇന്നു ധ്രുവമെന്റെ കാമിതമശേഷമപി ഫലിതം (ജയജയ) ഭവദാഗമേന മമ തോഷം മനസി പരിചിൽ വളരുന്നു സവിശേഷം ഇപ്പോൾ ഇവിടെ വരുവാൻ ഭവാദനതോരഭിലാഷം * ജലജഭവ! കേൾക്ക ഗുണസിന്ധോ * മനസി മമ രുചിയുണ്ടു യാഗം ചെയ്യാൻ മാന്യകൃപയാകരുതനിയോഗം അങ്ങു കനിവൊടു വന്നു തവ കൈക്കൊൾക ഭാഗം (ജയജയ) ഇന്നു ഞാൻ വരു വതവമാനം നിന്റെ നന്ദനൻ വൈരി മമ നൂനം * തത്ര നന്ദിയെ നിയോഗിപ്പു നിന്നൊടു സമാ

നം (ജലജഭവ) തദനുതദനുവാദഹൃഷ്ടചേതാഃ കമലഭവഃകമ
ലാധവാദ്യമരൈൎത്ത്യഃ സഹസനകമുഖൈശ്ചതാപസേന്ദ്രൈസ്സ
മഹിതമാരഭതാദ്ധ്വരംമഹാത്മാ

(പന്തുവരാളി — ചെമ്പട)

നാരദാദിമുനിവാരസംഗതപുരന്ദരാദിസുരഭാസുരേസാരസാ
സനവരാദ്ധ്വരേസദസിഭൂരിസൂരിജനമാനിതംതാരകേശ്വരകി
ശോരശേഖരപദാരവിന്ദപരിചാരകം ക്രൂരവാങ്മയശരോല്ക്ക
രൈൎമ്മവാകിൽ സവിധിനന്ദനഃ—എന്തിഹതവകാൎയ്യംജള!
വരുവതിനെന്തിഹ * ഹന്തമഹാജനസഭയിലിരിപ്പതിനർഹ
തയില്ലിഹാതേ (എന്തിഹ) അസ്ഥിയണിഞ്ഞിഭകൃത്തിയുടുത്തുക
രത്തിലെടുത്തു കപാലം നിത്യമിരന്നുനടക്കുന്നവനുടെ ഭൃത്യനത
ല്ലേനീ? (എന്തിഹ) ഉൽക്കടമദമൊടു ധിക്കൃതിവചനമുരയ്ക്കും
നിന്നുടെഗാത്രം മൽക്കരഹതികൊണ്ടിക്കാലം നിപതിക്കുംപൊ
ടിപൊടിയായി * എന്തിനുതവവെറുതേബഹുഗർജ്ജന മെ
ന്തിനു പങ്കജഭവസുതനെങ്കിലഹംസുധി കാൺകജവേനദുരാ
ത്മൻ! ശങ്കരകിങ്കര സംപ്രതിനിന്റെ യഹംകൃതിതീൎത്തിടുവൻ
(എന്തിഹ) ത്ര്യക്ഷൻതന്റെകടാക്ഷംകൊണ്ടുടനക്ഷതമെൻമ
ഹിമാ ദക്ഷന്മാരൊരുലക്ഷമിനിക്കൊരുമക്ഷികയോടുസമം(എ
ന്തിനു) ഭുജഗഭൂഷണദൂഷണഭാഷണ ശ്രവണരോഷകഷായിത
ലോചനേ സകലവേദിനിനന്ദിനിനിൎഗ്ഗതേ വിധിമുഖേ ചമുഖേ
ജനികുണ്ഠതാ—

സാവേരി.

തൽകാലേസുരശില്പികല്പിതവിചിത്രാനല്പശില്പോജ്ജ്വലാം
ശാലാംപ്രാപ്യസുരൈസ്സമാസമതനോ ദക്ഷോപിയജ്ഞോത്സ
വം സാവജ്ഞഃപുരവൈരിണീതിമുനിഭിസ്സ്വക്രേതാവസിഷ്ഠാദി
ഭി സ്സ്വായംവീക്ഷ്യകദാചിദന്തികഗതംപ്രോചേദധീചിംമുനിം

ചെഞ്ചുരുട്ടി—അടന്ത ക്യാലുമട്ടു്.

കാരുണ്യകരം ഗൌരീകാന്തമുദാരം കലയേസന്തതംസ
ച്ചിതാനന്ദാകാരം * ജഗദുദയാദിവിധാനവിഹാരം ജനിമൃതി
സംസാരസാഗരപാരം * മുനിജനഹൃദയാംബുജസവിതാരം മ

ഹരവിവിരചിതദുഷ്ടസംഹാരം * മൃത്യസന്ത്രാതമൃകണ്ഡുകുമാരം മൂഢമഖിലാഭീഷ്ടദാനമന്ദാരം.

സാവേരി—അടന്ത.

പരിതോഷം ഏററംവളരുന്നുമാമുനേ! ഭവദീയാഗമം കൊണ്ടുമേ * ദുരിതങ്ങൾനശിപ്പാനും സുകൃതങ്ങൾ ലഭിപ്പാനും പരമൊരുവഴിപാർത്താൽ സുജനസംഗമമല്ലോ (പരിതോ) അനഘൻനാരദൻ തപോധനനാകും വസിഷ്ഠനും സനകാദികളായുള്ള മുനികളെന്തുവന്നില്ലവനജസംഭവനേകൻ ജനകനിജ്ജനങ്ങൾക്കു പുനരെന്തിങ്ങനെ തോന്നി മനസി ഹന്ത വൈഷമ്യം (പരിതോഷം) വാമദേവനിലേററംപ്രേമംകൊണ്ടുവക്കിന്നു മാമകാദ്ധ്വരേ വരുവാൻ വൈമുഖ്യമുളവാകിൽ കാമമെന്തിഹചേതോതാമസശീലനാകും സോമചൂഡൻെറഭാഗംനാമിന്നുകൊടുത്തിടാ *

മോഹനം—അടന്ത.

മംഗലമൂർത്തിയായുള്ളമഹേശനെമാനിച്ചുകൊൾകനല്ലു * ഗംഗാധരൻെറമഹത്വമറിയാതെ ഗർഹണംചെയ്യുന്നതർഹതയല്ലഹോ (മംഗല) അന്തകൻെറചിന്താഹന്തകളഞ്ഞതും ദന്തിവരാസുരകൃന്തനം ചെയ്യതും അന്തരംഗംതന്നിൽ ചിന്തിച്ചുകാണ്കിൽ, പുരാന്തകവൈഭവമെന്തിഹചൊല്ലേണ്ടു? (മംഗല) സന്തതമീശ്വരൻ ശാന്തനെന്നാകിലും ഹന്തകോപിച്ചാൽകല്പാന്താനലൻപോലെ സന്തോഷിച്ചാലീശൻ സന്താനശാഖിപോലെന്തെങ്കിലുംഭക്തചിന്തിതംനൽകീടും (മംഗ) കുടിലമാനസനാകുംനിടിലലോചനൻസന്ധ്യാനടനാകമവനേററം പടുതയുണ്ടറിവൻഞാൻ കടുക്കംകോപമെന്നുള്ളിൽ കിടക്കകൊണ്ടധുനാ ധൂർജ്ജടിക്കുയജ്ഞഭാഗംഞാൻ കൊടുക്കയില്ലനിർണ്ണയം * ഗുണദോഷമാരുമതിന്നുപറയേണ്ടകുതുകമില്ലമേകേൾപ്പാനും * ഭുവനമാന്യനായുള്ളഭവനാകുംഭഗവാങ്കൽ അവമാനംതുടങ്ങുന്നതവയാഗംമുടങ്ങിടും അവിവേകാൽനിനക്കുള്ള ഭവിതവ്യംതടുക്കാമോശിവ!ശിവ! തവപാദാശിവദംഞാൻവണങ്ങുന്നേൻ * മംഗല *

മുഖാരി—പഞ്ചാരി.

ഇത്യുക്തവാഗതവതിതാപസേദധീചൌ ബുദ്ധേതൽ കലഹപരായണോമുനീന്ദ്രഃ കൈലാസംഗിരിമഥനാരദഃപ്രപേദേ, കാലാരിർമ്മുദിതമനാജ്ജഗാദചൈനം—താപസേന്ദ്ര! കേൾക്കമേഗിരം * എന്തുവിശേഷങ്ങളുള്ളു ജഗത്രയേ ഇന്നുഭവാനറിയാതെയില്ലൊന്നുമേ ഹന്തതവാഗമം ചിന്തിച്ചുവാഴുംപൊളുന്തികേവന്നതും സന്തോഷമായിമേ (താപ) സവ്വൈകസാക്ഷിഭവാനറിഞ്ഞിടാതെ സാമ്പ്രതമൊന്നുമില്ലെങ്കിലും ചൊല്ലുവൻ ദുർവ്വാരഗർവ്വാന്ധനാകിയ ദക്ഷന്റെ ദുർഭാഷണങ്ങൾ ഞാനെങ്ങിനെ ചൊല്ലേണ്ടു * ചന്ദ്രചൂഡകേൾക്കമേഗിരം * ഇക്കാലമങ്ങോരു യാഗം തുടങ്ങിപ്പോൽ സല്ക്കാരഭാവം ഭവാനതിലില്ലപോൽ ധിക്കരിക്കുന്നു ഭവാനെയെന്നുള്ളതും തൃക്കാൽവണങ്ങീട്ടുണർത്തിപ്പാൻവന്നു ഞാൻ (ച) ദുഷ്ടന്മാർചെയ്യുന്ന ദുഷ്കർമ്മത്തിൻ ഫലം പെട്ടെന്നനുഭവിച്ചീടുമവർതന്നെ ശിഷ്ടന്മാർനിങ്ങൾക്കു പക്ഷപാതമെന്നിയെല്ലൊട്ടുമില്ലതുകൊണ്ടു തോന്നീടുമിങ്ങിനെ (താപസേന്ദ്ര)

എരിക്കലെക്കാമോദരി—ചെമ്പട

ഇതീരിതവതിശംഭുരേകൃതനതൌഗതേനാരദേ ക്രതൂത്സവമഘോർജ്ജിതം പിതുരതീവസാവീക്ഷിതും കുതൂഹലവതീതദാഖിലസതീശിരോമാലികാ സതീഭഗവതീ നിജംപതിമുവാചപാദാനതാ——ലോകാധിപകാന്ത കരുണാലയവാചമാകർണ്ണയമേശംഭോ * ആകാംക്ഷയൊന്നെന്റെ മനതാരിൽ വളരുന്നു അതിനനുവദിക്കേണമാശ്രിതജനബന്ധോ (ലോകാ) ഇന്നുമേജനകൻ ചെയ്യുന്നയാഗഘോഷങ്ങൾ ചെന്നുകണ്ടുവരുവാനെന്നിൽനിൻകൃപവേണം എന്നുടെ സോദരിമാരെല്ലാപേരുമവിടെ വന്നീടുമവരെയും വടിവിൽകണ്ടീടാമല്ലോ (ലോ) തത്രഞാൻ ഗമിച്ചെങ്കിൽ താതനുള്ളവിദ്വേഷം അത്രയുമകന്നീടുമത്രമാത്രവുമല്ല എത്രയും പരിതോഷമെല്ലാവർക്കുമുളവാകും സത്രവുംവഴിപോലെ സഫലമായ്ഭവിച്ചീടും (ലോകാ)

പന്തുവരാളി—ചെമ്പട.

കുവലയവിലോചനേ! കുമതിയാകിയ ദക്ഷൻ ഹവകർമ്മകഥനമെന്നോടറിയിക്കാതിരിക്കുമ്പോൾ ഭവതിയങ്ങുചെന്നെങ്കി

ൽ പലരുംകേൾക്കവേപാരം അവമാനിച്ചയച്ചിട്ട തിനില്ല
സന്ദേഹം * ബാലേ!മൃദുതരശീലേ! ദയിതേമേ ഭാഷിതമിതു
കേൾക്കനീ *

സാരംഗം—മുറിയടന്ത.

യജ്ഞാൽലോകനകൌതുകാൽ സ്വയമനാദൃത്യൈവപത്യുഃ
ഗിരംപ്രസ്ഥായപ്രമഥൈസ്സമന്നിജപുരീമഭ്യാഗതാന്താംസതീം
ദൃഷ്ട്വാഹൃഷ്ടസുരാംഗനാഭിരഭിതോജുഷ്ടാംസദക്ഷോധികം രു
ഷ്ടോവല്ഗിതദൃഷ്ടിനിഷ്ഠുരതരാം വ്യാചഷ്ടദൃഷ്ട്വാശയഃ—യാഗശാ
ലയിൽനിന്നുപോകജവാൻ ഭൂതേശദയിതേ! യാഗശാലയിൽ
നിന്നുപോകജവാൽ * ആഗമിപ്പതിനാരുചൊന്നതു ഹന്തനി
ന്നോടുകുടിലശീലേ! (യാഗ) പ്രീതിനിന്നിലിനിക്കനഹിഗതനീ
തിയാംതവപതിയിൽനിന്നൊരു ഭീതിതെല്ലുമതില്ലനിനടെ
താതനുംഞാനല്ലസംപ്രതി (യാഗ)

പുന്നാഗവരാളി—അടന്ത.

അഷ്ടമൂർത്തിയെനിന്ദചെയ്വതു കഷ്ടമെന്തിതുതോന്നിയ
തുഹൃദിവിഷ്ടപേശ വിരോധമിഹ തവ ദിഷ്ടദോഷവശേനവ
ന്നിതു * താതധർമ്മതിനല്ലതല്ലിതു തേകേൾക്കമേവചനന്താത!
ഇത്തരം മദമോടുനിന്നുടനുത്തരം പറയുന്നനിന്നെ സത്വരം ഭൃ
ത്യരെക്കൊണ്ടു പുറത്തിറക്കുവനെന്നതറികനീ*

മുഖാരി—ചെമ്പട.

ശ്രുത്വാപിതുശ്ശ്രുതിവിരോധിവചസ്സദാസാ ഗത്വാസ
തീരജതഭൂമിധരം ജവേന നത്വാഹ്രിയാഹൃദിഭിയാപിരുഷാശ്രു
ഷാച സ്ഥിത്വാപുരഃപുരഹരംഗിരമിത്യവാച— തിങ്കൾമൌ
ലേകേൾക്കവാചം ദേവദേവമേ! * എൻകലുള്ളോരപരാധം
എല്ലാംനീതാൻ സഹിക്കേണം (തിംകൾ) മാനനീയംതവവാ
ക്യം മാനിയാതെപോകമൂലം മാനഭംഗം വന്നിവണ്ണംമാമകവ
ല്ലഭശംഭോ! (തിങ്കൾ) ഹന്തതാതനെന്റെ മാനഹാനിചെയ്ത
തിനില്ലാർത്തി നിന്തിരുവടിയേക്കൂടെ നിന്ദിപ്പതുസഹിയാഞാൻ
(തിംകൾ) താമസശീലനാകുന്ന ദക്ഷനെക്കൊല്ലുവാനേതും താ
മസിച്ചിടൊല്ലമമതാതനവനല്ലിനിമേൽ. (തിങ്കൾ)

ഭൈരവി—ചെമ്പട.

സന്താപമരുതരുതേ ചെന്താമരേക്ഷണേ!തവ സന്തോ
ഷംവരുത്തുന്നുണ്ടുഞാൻ വൈകാതെമദദന്താവളരാജഗമനേ!
അന്തരമില്ലിതിനന്തകരിപുതവ ചിന്തിതംഘടനേസന്തതകുതു

കീ (സ) കൊണ്ടൽവേണി നിനക്കുള്ളിൽ കുത്സിതമുണ്ടാമെ
ന്നോർത്തു മിണ്ടാതെകണ്ടിങ്ങുവാണു ഞാൻ കണ്ടുകൊൾക തൽ
കണ്ഠകൃന്തനം ചെയ്തിട്ടിപ്പൻ പ്രമഥഗണാനലനടുവിലതിലവ
നൊരു തൃണമിവ സപദി പതിപ്പിക്കു കാൺക (സ) ദുഷ്ടനാകുമ
വൻ ചൊന്ന ദുർവ്വാക്കുകൾ കേട്ടുപാരം ഇഷ്ടരായ് മോദിച്ചവരു
ടെ ഗർവ്വമിന്നു നഷ്ടമാക്കീടുവനാശു ഞാൻ കുടിലമതികളുടെ
കുസൃതികൾ കളവാൻ നിടിലനയനനൊരുതടവിഹ നഹിന
ഹി (സ) ഉൽക്രൂരലോഹാകാരമുലം ഉൾക്കാമ്പിൽ ബോധം പൊടി
ഞ്ഞു ധിക്കാരം ചെയ്യുന്നോരക്ഷന്റെ ദുർമ്മദം തീർപ്പാൻ ഇക്കാ
ലം സംഗതിവന്നഹോ ചക്ഷുശ്രവണൻ പിരിവരുന്നതു പക്ഷി
പ്രവരനു ഭക്ഷണകാലം (സ)

സാരംഗം—ചെമ്പട

തൽക്കാലോദ്യൽപ്രകോപത്രിപുരഹരലലാടാക്ഷ ശുക്ഷാ
ഗ്നിജാതോ ബിഭ്രദ്ദോർഭിസ്സഹസ്രൈർ ഭിസ്ത്രിശിഖമുഖമഹാശസ്ത്രജാ
ലാന്യഭീക്ഷ്ണം രുദ്രാണീസൃഷ്ടയാദ്രിപ്രതിഭടവപുഷാ ഭദ്രകാ
ള്യാ സമേതോ രൗദ്രാത്മാ വീരഭദ്രഃ പ്രളയഘനരവോദ്ഭ്രമി
ത്യാചചക്ഷേ—ശങ്കര! ജയ ഭഗവൻ! ഭവൽപദപങ്കജമിഹ വ
ന്ദേ * കിങ്കരനായിട്ടമെന്നാലധുനാ കിങ്കരണീയമതരുൾചെ
യ്യേണം (ശങ്കര) ദനുജാദിതിതനുജാഖിലമനുജാദിഭുവനജാൻ
ഗിരീശ! നിൻകലരിശമുള്ളവരെയിഹ കണ്ടു കൊൾക കൊണ്ടു
വരുവനഖിരാൽ (ശങ്ക) സ്ഥലമാം കടൽ വിലമാം ഗിരി ജലമാം
ക്ഷിതിതലവും അടിയനോക്കിലുടനശേഷജഗദപി തടവതില്ല
ന്ധടിതി പൊടിപൊടിപ്പൻ (ശങ്കര) പുരശാസനവരശോണി
ത പരിശോഭിത പരശോ ഹര! ഗിരിശ കരുനിദേശമെന്തധുനാ
മയാ വിധേയമായതീശ്വര! (ശങ്കര) നളിനാസനസുതനാകി
യ ജളനെൻമഖഭാഗം തന്നിടാകിൽ നിന്ദ്യനായ ദക്ഷനെയി
ന്നു ചെന്നു കൊന്നു വന്നീടേണം വീരഭദ്ര! ഭദ്രേ! നിങ്ങൾക്കിഹ ഭൂരി
ഭദ്രമുളവാം *

(ഘണ്ടാരം—മുറിയടന്ത)

സഹസ്രമൂർദ്ധാദിസഹസ്രബാഹുസ്സവീരഭദ്രസ്സഹഭദ്രകാള്യാ ത
ദാതപസ്യൈഷ്ടവിവിധൈർഗ്ഗണൈരൗഘൈസ്സമാവൃതോ ദക്ഷപു
രീംരുരോധ- അന്തകാന്തക വൈഭവം ഹൃദി ചിന്തിയാതെ മദാന്ധ
നായ് ഹന്ത നിന്ദിത സപ്തതന്തു വിധം തുടർന്നവനാരെടാ * നിടി
ലനയനനുവിഹിതമിഹ മഖഭാഗമിന്നുതരായ്കിലോ കുടിലനി
ന്നുടേ മഖമൊട്ടുടലപി വടിപൊടിഹ പൊടിയാക്കുവൻ * ദക്ഷ

ളജ്ജ്വലമക്ഷതംഗ്രഹിയാതെവന്നിതുചെയ്കിലോ ഇക്ഷണം ബഹുപക്ഷികൾക്കാഹാരഭക്ഷ്യമായുരുമറികനീ * ചുടലയതിൽ നടമാടിനീളെനടന്നിട്ടുന്നകപാലിയാം കുടിലനധ്വരഭാഗമിന്നു കൊട്ടുക്കയില്ലതുനിർണ്ണയം * രുദ്രവല്ലഭസതിയയച്ചോരുഭദ്രകാളിയരായഞാൻ വിദ്രുതംതവരക്തധാരകുടിച്ചിടാതെയടങ്ങുമോ. സതിയൊടവമതിപലതുമിങ്ങുപറഞ്ഞതും ചിലകുമതികൾ സദസികേട്ടുരസിച്ചതുംബത സാധുശിവശിവനന്നഹോ * ക്രുദ്ധശ്രീവീരഭദ്രസ്ത്രിഭുവനമഖിലംകമ്പയെന്നട്ടഹാസൈർദ്ദക്ഷസ്യാഹൃത്യശീർഷം കരതലസദസിനാദക്ഷിണാഗ്നൌജുഹാവ ത്യക്ഷാധിക്ഷേപവാദശ്രുതിസമയധൃതാനന്ദവൃന്ദാരകാണാം ചക്രേവൈകല്യമംഗേഷ്വധികമതിജവാദക്ഷപൂരം ചാപ്യഭാങ്ക്ഷീത്

മലഹരി—പഞ്ചാരി.

അത്രാന്തരെദിവ്യവൃഷാധിരൂഢ സ്സത്യാസമേതോഭഗവാൻമഹേശഃ തത്രാവിരാസീത്സകലേശ്വരന്തം ഭക്ത്യാനമന്തോ ന്നവൃന്ദസുരേന്ദ്രാഃ—നീലകണ്ഠപാഹിപാഹിനിർമ്മലാകൃതേ! * കാലകാലതേനമോസ്തുകരുണചെയ്ക ഞങ്ങളിൽ (നീല) നിത്യവും തവാജ്ഞകൊണ്ടു നിജനിജാധികാരവിഹിത കൃത്യമോട്ടുവാണിടുന്നുകേവലാവയംവിഭോ (നീ) ദക്ഷനുള്ളിലേററമുള്ളദർപ്പമിന്നുതീർപ്പതിന്നു ശിക്ഷചെയ്തതുചിതമേവശിവ: ദയാപയോനിധേ! (നീ) വിധിസുതൻെറ ജീവിതത്തെ വിരവൊടിങ്ങുചേർത്തുയജ്ഞത്തെ വിധിവിരോധമാസ്തു തീർത്തുകാത്തുകൊൾക കരുണയാ (നീ)

ഇന്ദിശ.

അലമമരവരാഃപരം വിഷാദൈരഹമധുനായദിഹാസ്മി സുപ്രസന്നഃ അജസുതമജമസ്തകംസജീവം സപദിവിധായ ച പൂരയാമിയജ്ഞം

ഭൂപാളം—അടന്ത.

ദക്ഷസ്തൽക്ഷണമേവമേഷശിരസാസംയുക്ത കണ്ഠസ്ഥലസ്ത്ര്യക്ഷാനുഗ്രഹജീവിതോപിവിധിവത്സംപൂജ്യയജ്ഞോത്സവം ഖട്വാംഗാദിലസൽകരംശശികലാഭാസ്വജ്ജടാമണ്ഡലം സാഷ്ടാംഗംപ്രണതോഷ്ടമൂർത്തിമമനാക്തുഷ്ടാവഹൃഷ്ടാശയഃ— ചന്ദ്രചൂഡനമോസ്തതേജയസന്തതംജഗദീശ സർവ്വഥാസഹനീയമേവമമാപരാധമിതീശഹരഹര * വിഭോപശുപതേ *ഭക്തി

നിങ്കലിനിക്കഹാനിവരാതെതരികമഹേശ അത്രമാംതവൎത്ത്യനെന്നു നിനച്ചുകൊൾകഗിരീശഹരഹര (വിഭോ) ചിന്മയാകൃതിയായിട്ടുംപരമാത്മരൂപദയാലോ! നിന്മഹത്വമറിഞ്ഞിട്ടുന്നാതിനിജ്ജനാപുനരാള്ളോഹരഹര (വിഭോപശുപതേ) മൽകുമാരിസതീസതീതവശക്തിയെന്നറിയാതെ ധിക്കരിച്ചതിനിങ്ങനുഗ്രഹമേകിയതുകരുണാതേഹരഹര (വിഭോ) പാണിതന്നുടെവൃത്തിവിലപദങ്ങൾകൊണ്ടു തവാൎച്ചനം വാണിവൃത്തിമമാസ്തുതവഗുണ നാമഗണസങ്കീൎത്തനംജയ (വിഭോ) ദുരിതഹരതാവചരിതസുധയതുപിബതുമേശ്രുവണംസദാ വരദശങ്കരഗിരിശവിഹരതുഭവതിമമഹൃദയാമുദാജയ (വിഭോ) ഉരഗഭൂഷണ സരസഭാഷണ സുജനതോഷണപാഹിമാം നിരയമോചന ശശിവിരോചന ശിഖിവിലോചനപാഹിമാം ഹര (വി) വിപദവാസന വിഹഗവാഹന വിധികൃതാൎച്ചന പാഹിമാം ത്രിപുരശാസന ഗിരിശരാസന വൃഷഭകേതനപാഹിമാം ഹര (വിഭോ)

പൊറനീർ—ചെമ്പട.

നീരജസംഭവനന്ദനസുമതെ * നീരസഭാവമിതരുതരുതിനിമേൽ * പാരംനിന്നുടെ ദൎപ്പനിമിത്തം * പരിഭവമിങ്ങനെ വന്നുഭവിച്ചു * ആൎത്തികളെല്ലാം തീൎന്നുഭവാനും * ആനന്ദേനവസിയ്ക്കനികാമം * കീൎത്തിയുമാചന്ദ്രാൎക്കംവിലസതു കെല്ലൊട്ടു ശിവകൃപയാഭവതുശുഭം.

കൃതാശീൎവാദേഥത്രിപുരഭിദി സാകംദയിതയാ
ഗിരീശംകൈലാസംഭഗവതിഗിരീശേഗതവതി
സുരേശൈസ്സ്വാനന്ദൈൎമ്മുനിഭിരപിസല്ലാലിതയശാഃ
പ്രജേശോദക്ഷോപിപ്രചുരസുഖമദ്ധ്യാസ്തനഗരീം.

അഗേന്ദ്രഭൂഷിതംദേവ
മപിനാഗേന്ദ്രഭൂഷിതം
സൎവ്വമംഗലയോപേതം
സൎവ്വമംഗളദംഭജെ.

ദക്ഷയാഗം കഥകളി സമാപ്തം.

ഇരയിമ്മൻ തമ്പി അവർകളാൽ

ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട

ദക്ഷയാഗം കഥകളി.

വ്യാഖ്യാനം

ഇതിൽ

ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ

ജീവചരിത്രം കഥാസാരം വിമർശനം

പുരാണകഥ, വൃത്താലങ്കാരങ്ങൾ

മുതലായവ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

വ്യാഖ്യാതാ

ജീ. എച്ച്. ച്ച്. ശാസ്ത്രീ.

പ്രസാധകൻ

പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള

വിദ്യാവിലാസിനി ബുക്ക് ഡിപ്പൊ

ചാല തിരുവനന്തപുരം.

൧൦൯൦.

൨-ാം പതിപ്പ് കാപ്പി ൫൦൦.

ശ്രീനടേശവിലാസം പ്രസ്സ്, തിരുവനന്തപുരം.

പ്രസാധകന്റെ മുദ്ര കാണാത്ത പുസ്തകം വ്യാജമാകുന്നു.

൧. ജീവചരിത്രം

രവിവൎമ്മൻ തമ്പി അഥവാ ഇരയിമ്മൻ തമ്പി എന്ന് വിഖ്യാതനായ ഈ ഗ്രന്ഥകൎത്താവ് കൊല്ലവൎഷം ൯൫൮-ൽ തുലാമാസത്തിലുള്ള പൂരുരുട്ടാതി നാളിൽ ഭൂലോകജാതനായി. തിരുവനന്തപുരത്ത് വിറകുപുരക്കോട്ടക്കകത്തുള്ള കിഴക്കെമഠം എന്ന പുരാതന കുടുംബമാണ് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ജനനസ്ഥലം. ഈ മഹാകവി, ൯൭൩-ൽ നാടുനീങ്ങിയ രാമവൎമ്മമഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ അനുജനായ ഇളയതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ പുത്രിയുടേയും, ശാസ്ത്രിത്തമ്പാനെന്ന പ്രസിദ്ധനായ നടുവിലേക്കോവകത്തു കേരളവൎമ്മൻ തമ്പാൻ അവർകളുടേയും ഏകസന്താനമായിരുന്നു.

മൂത്താട്ടു ശങ്കരൻ ഇളേതിന്റെ അടുക്കൽ ഏഴാമത്തെ വയസ്സിൽ വിദ്യാഭ്യാസം തുടങ്ങി. കുഞ്ഞിലെതന്നെ ബുദ്ധിമാനായ ഇദ്ദേഹം ചുരുങ്ങിയ കാലംകൊണ്ടു കാവ്യനാടകാലങ്കാരങ്ങളിലും തൎക്കവ്യാകരണാദി ശാസ്ത്രങ്ങളിലും അദ്വിതീയമായ പാണ്ഡിത്യം സമ്പാദിച്ചു. ആദ്യമായി ശ്ലോകം എഴുതിത്തുടങ്ങിയതു ൧൪-ാമത്തെ വയസ്സിലാണെന്നു അറിയുമ്പോൾ തന്നെ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കവിതാവാസന ഊഹിക്കാവുന്നതാണെല്ലൊ. ബാലനായിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു പദ്യം എഴുതി അന്നത്തെ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെക്കു അടിയറവച്ചപ്പോൾ അവിടന്ന് അതു നോക്കി "കവിത എഴുതാറായില്ല കുറെക്കൂടി വായിക്കുക" എന്നു കല്പിച്ചശേഷം താൻ ഈ കവിതയെ അഭിനന്ദിക്കുന്ന പക്ഷം തമ്പി പഠിത്തത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു കവിതയിലേക്കു പ്രവേശിക്കുമെന്നും, തമ്പി ഒരു നല്ല കവിയായി വരുമെന്നും സേവകന്മാരോടു രഹസ്യമായി പ്രസ്താവിച്ചതായും കാണുന്നുണ്ടു്.

ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളിൽ മുഖ്യമായതു്, കീചകവധം, ദക്ഷയാഗം, ഉത്തരാസ്വയംവരം, എന്നീ മൂന്നു ആട്ടക്കഥകളും, സുഭദ്രാഹരണം, രാസക്രീഡ എന്നീ രണ്ടു തിരുവാതിരപ്പാട്ടുകളും, നവരാത്രിപ്രബന്ധം മുറജപപ്പാന ഇവകളും ആകുന്നു. ഇതിൽ ഉത്തരാസ്വയംവരം ൧൯-ാമത്തെ വയസ്സിൽ കല്പനപ്രകാരം ഉണ്ടാ

ക്കിയതാണ്. ഇതിനും പുറമെ, പ്രസിദ്ധപ്പെട്ട "ഓമനത്തിങ്കൾ കിടാവൊ" എന്ന താരാട്ടും മററു ചില മണിപ്രവാള പദ്യങ്ങളും, ഇദ്ദേഹത്തിൻെറ ശാശ്വതയശസ്തംഭങ്ങളായി സാഹിത്യലോകത്തിൽ ഇന്നും നിലനിന്നുവരുന്നുണ്ട്.

ബാല്യം തുടങ്ങി ൧൦൩൧-ാമാണ്ടു കർക്കടകമാസത്തിൽ തൻെറ ൮൨-ാമത്തെ വയസ്സുവരെ യശശ്ശരീരനായ ഇദ്ദേഹം ബാലരാമവർമ്മ, മാർത്താണ്ഡവർമ്മ ഉത്രം തിരുനാൾ, മുതലായ പല മഹാരാജാക്കന്മാരുടെ ആശ്രിതനും ആയിരുന്നു. ൧൦൧൭-ാമാണ്ടിടക്ക പാണ്ടിയിൽ നിന്നും വന്ന രണ്ടു ശാസ്ത്രിമാർ രാജസദസ്സിൽ വച്ചു പ്രയാസപ്പെട്ടുണ്ടാക്കിയ രണ്ടു ശ്ലോകത്തിൻേറയും അർത്ഥം തമ്പി അവർകൾ ഉടൻ തന്നെ പറഞ്ഞശേഷം മററു രണ്ടു ശ്ലോകം ഉണ്ടാക്കി അവരെ മടക്കിയതായും തിരുമനസ്സിൽ നിന്നും സന്തുഷ്ടനായി രണ്ടു കയ്യിലും വീരശൃംഖല സമ്മാനിച്ചതായും കാണുന്നു.

ഇരയിമ്മൻ, തമ്പി ശക്തി, നിപുണതാ, അഭ്യാസം എന്നു മൂന്നു ഗുണവും ചേർന്നിട്ടുള്ള ഒരു കവിയാണെന്നുള്ളതിലേക്ക് അദ്ദേഹത്തിൻെറ കൃതികൾ ഉത്തമസാക്ഷ്യങ്ങളാണ്. ശൃംഗാരരസത്തിലും ഒട്ടും പിന്നോക്കമല്ലെങ്കിലും തമ്പി അവർകൾക്ക് ഏററവും പ്രിയപ്പെട്ടതു് വീരാദികളിലാണെന്ന് അദ്ദേഹത്തിൻെറ പോർവിളികൾ മുതലായവ സ്പഷ്ടമാക്കുന്നുണ്ട്. ഉണ്ണായിവാര്യർ ശൃംഗാരത്തിൽ കാളിദാസനെ അനുകരിക്കുന്നുവെങ്കിൽ, ഇരയിമ്മൻ തമ്പി വീരാദികളിൽ ഭവഭൂതിയെയും അനുകരിക്കുന്നുണ്ട്. ഇദ്ദേഹത്തിൻെറ സീമന്തപുത്രിയാണ് വിശ്രുതകവിയായ 'കുഞ്ഞിക്കുട്ടിത്തങ്കച്ചി'

൨ കഥാസാരം

ഒരിക്കൽ ദക്ഷൻ യമുനാനദിയിൽ കുളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അവിടെ താമരയിലയിൽ ഇരുന്ന ഒരു ശംഖിനെ ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി എടുത്ത ഉടനെ തന്നെ അതു് ഒരു പെൺകുട്ടി

യായതിനാൽ വളൎത്തിവന്നിരുന്നു. സതിയെന്നു പേരായ ഈ കന്യക ശിവൻ ഭൎത്താവാകുന്നതിന്നു വേണ്ടി ബാല്യത്തിലെ തപ:സ്സുചെയ്തു തുടങ്ങി. ഇങ്ങനെയിരിക്കെ ഒരിക്കൽ ഒരു അസുരൻ കാമാന്ധനായി പിടിക്കാൻ തുടൎന്നപ്പോൾ അവളുടെ തപോമയാഗ്നിയാൽ ദഹിച്ചുപോയി. പിന്നീട്ട സതിയുടെ സൌന്ദൎയ്യവും ഭക്തിയും കണ്ടറിയുന്നതിന്നു വേണ്ടി ശിവൻ ഒരു വയസായ ബ്രാഹ്മണന്റെ രൂപത്തിൽ മുമ്പിൽ ചെന്നു അവളുടെ ആഗ്രഹം അറിഞ്ഞശേഷം ശിവനെ അധിക്ഷേപിക്കാൻ ആരംഭിച്ചു. ഈ ശപരദൂഷണാലാപം കേട്ട രോഷാകുലയായ സതി അവിടെ നിന്നും പോകാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ വാസ്തവരൂപത്തിൽ അദ്ദേഹം പ്രത്യക്ഷനാകയും, ദക്ഷൻ ഉടനെ തന്നെ വിവാഹക്രിയ നടത്തുകയും ചെയ്തു.

വിവാഹാനന്തരം ആരോടും പറയാതെ തന്നെ ശിവൻ അന്തൎദ്ധാനം ചെയ്ത വിവരം അറിഞ്ഞു ദക്ഷൻ ദ്വേഷ്യത്തോടെ ശിവനെ അധിക്ഷേപിക്കുമ്പോൾ ദേവന്മാരുടെ അപേക്ഷപ്രകാരം ശിവനോട്ട മാപ്പു ചോദിക്കാനായി അദ്ദേഹം കൈലാസത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. 'ദ്വാരരാജസമദാസനായ ദക്ഷന്റെ ഗൎവ്വം ശമിപ്പിക്കുന്നതിനായി നന്ദികേശ്വരൻ കൈലാസത്തു വെച്ചു തടുക്കയാൽ പൂൎവ്വാധികം വൈരത്തോട്ട തിരിച്ചു നാട്ടിൽ ചെന്നു ശിവനുള്ള ഹവിൎഭാഗം ആരും കൊടുക്കാൻ പാടില്ലായെന്നു ചട്ടം കെട്ടി.

ആ കാലത്തു് ബ്രഹ്മാവ് നടത്തിയ യാഗത്തിൽ, ദക്ഷനിൽ നിന്നും ഉണ്ടായേക്കാവുന്ന അപമാനത്തെ ഭയന്നു ശിവൻ പ്രതിനിധിയായിട്ടു അയച്ച നന്ദിയെ എല്ലാപേരും വളരെ ബഹുമാനിച്ചതു കണ്ട ദക്ഷൻ അദ്ദേഹത്തേയും ശിവനേയും വളരെ ധിക്കരിക്കയും നന്ദി ഉടനെ യാഗശാലയിൽ നിന്നും പുറത്തിറങ്ങുകയും ചെയ്തു.

പിന്നീട്ട ദക്ഷൻ ശിവനെ ക്ഷണിക്കാതെ ഒരു യാഗം കഴിക്കുന്നതിന്നു നിശ്ചയിച്ചു. അച്ഛൻ കഴിക്കുന്ന യാഗം കാണുന്നതിന്നു ഭൎത്തൃവാക്യത്തെ വകവെയ്ക്കാതെ പോയ സതി യാഗശാല

യിൽ വച്ച് പിതാവിനാൽ അപമാനിതയായി തിരിച്ചു വന്നു ദക്ഷനെ കൊല്ലുന്നതിന് ഭർത്താവിനോടു അപേക്ഷിച്ചു; ഉടനെ ശിവൻെറ ഫാലനേത്രാഗ്നിയിൽ നിന്നും വീരഭദ്രൻ സതി സൃഷ്ടിച്ച ഭദ്രകാളിയുമായി ചെന്നു ദക്ഷൻെറ തലയറുത്തു യാഗാഗ്നിൽ ഹോമിച്ചു.

അനന്തരം അവിടെ പ്രത്യക്ഷനായ ശിവനോടു ദക്ഷനെ ജീവിപ്പിച്ചു യാഗം പൂർത്തിയാക്കിക്കണമെന്നു ദേവന്മർ പ്രാർത്ഥിച്ചതനുസരിച്ച് ആട്ടിൻെറ തലചേർത്ത് ജീവിപ്പിക്കയും യാഗം പൂർത്തിയാക്കി ദക്ഷൻ ശിവഭക്തനായി വാഴുകയും ചെയ്തു.

൩. പൌരാണിക ദക്ഷയാഗം

ഒരിക്കൽ പ്രജാപതിമാർ നടത്തിയ യാഗത്തിൽ ദക്ഷൻ ചെന്ന സമയം എഴുന്നേററ് അഭിവാദനം ചെയ്യാതിരുന്ന ശിവനെ, അദ്ദേഹം കോപാന്ധനായി 'യാഗത്തിലുള്ള ഹവിർഭാഗം ഇല്ലാതെ പോകട്ടെ, എന്നു ശപിച്ചു. സതിയേയും ശിവനേയും ക്ഷണിക്കാതെ ദക്ഷൻ ആരംഭിച്ച യാഗം കാണുന്നതിന്, സതി ശിവൻെറ സമ്മതം കൂടാതെ പോകുകയും പിതാവിനാൽ അപമാനിതയായിട്ടു അവിടെ വച്ചുതന്നെ യോഗാഗ്നിയിൽ ദഹിക്കുകയും ചെയ്തു.

നാരദനിൽ നിന്നും വിവരമെല്ലാം ഗ്രഹിച്ച പരമശിവൻ രോഷാകുലനായി ജടയെ ഭൂമിയിൽ അടിച്ചപ്പോൾ ഉണ്ടായ വീരഭദ്രൻ അദ്ദേഹത്തിൻെറ നിയോഗമനുസരിച്ച് ദക്ഷൻെറ തലയറുത്തു ദക്ഷിണാഗ്നിയിൽ ഹോമിച്ചു. അംഗഭംഗത്താലും മററും ദുഃഖിതരായ ദേവാദികളുടെ കല്പനയനുസരിച്ച് ബ്രഹ്മാവ് അവരോടുകൂടി കൈലാസത്തിൽ പോയി, യാഗപൂർത്തി വരുത്തുന്നതിനും ദക്ഷനെ പുനർജ്ജീവിപ്പിക്കുന്നതിനും ആയി പ്രാർത്ഥിക്കുകയും കരുണാനിധിയായ ശിവൻ ആട്ടിൻതല ചേർത്തു ദക്ഷനെ ജീവിപ്പിച്ച് യാഗകർമ്മം നിർവിഘ്നമാക്കുകയും ചെയ്തു.

രുദ്രൻ ജലത്തിൽ മുങ്ങിക്കിടന്നു തപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഠം അദ്ദേഹത്തിൻെറ അനുവാദം കൂടാതെ ദക്ഷൻ യാഗം തുടങ്ങിയതിനാൽ യാഗവിഘ്നം വരുത്തിയെന്നും പിന്നീട് ബ്രഹ്മാവിൻെറ അപേക്ഷയനുസരിച്ച് ദക്ഷൻ സതിയെ ശിവനു വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തുവെന്നും വരാഹപുരാണത്തിൽ കാണുന്നു.

൪ കവികൽപിതാംശങ്ങഠം

പൌരാണികന്മാരുടെ കഥകളെ ഏതാനും ചില ഭേദഗതികളോടുകൂടിയാണ് മഹാകവികഠം ഉപയോഗിക്കാറുള്ളതെന്നു കാളിദാസൻെറ ശാകുന്തളം, ഭവഭൂതിയുടെ ഉത്തരരാമചരിതം മുതലായവ തെളിയിക്കുന്നുണ്ടല്ലൊ. ഇതുപോലെ തന്നെ നമ്മുടെ തമ്പി അവർകളും ദക്ഷയാഗത്തിൽ യുക്തിപൂർവം ചെയ്തിട്ടുള്ള ചില മാററങ്ങളെ ചുവടെ ചേക്കുന്നു.

൧. സതി തപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ടു നില്ക്കുമ്പോഠം പ്രവേശിച്ച ശലഭദശനെ പ്രാപിച്ച അസുരാധിപൻ കവിയുടെ സൃഷ്ടിയാകുന്നു. ഇത് സതിയുടെ തപശ്ശക്തിയെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നതിനും ആദ്യമെതന്നെ 'ഒരു കത്തിയും താടിയും' പുറപ്പെടുവിച്ച് അരങ്ങിലിരിക്കുന്നവക്കു ഉന്മേഷംകൊടുക്കുന്നതിനും ആയിരിക്കാം.

൨. സതിയെ നിരീക്ഷിക്കുന്നതിനും പരീക്ഷിക്കുന്നതിനും ആയിവന്ന 'ജരാതുരക്ഷോണിസുരൻ' കുമാരസംഭവത്തിലെ ബ്രാഹ്മണവടുവിൻെറ ഒരു പകപ്പാണെന്നുള്ളതു് രണ്ടുപേരുടേയും ശിവനിന്ദയിലുള്ള സാദൃശ്യം തെളിയിക്കുന്നതാണ്. വരം കൊടുക്കുന്നതു് പരീക്ഷിക്കാതെ പാടുള്ളതല്ലല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ചായിരിക്കാം ഇപ്രകാരം ഒരു പരീക്ഷ നടത്തിയതു്. അഥവാ സതിയെ യോഗാഗ്നിയിൽ ദഹിപ്പിച്ചു പാർവതിയാക്കുന്നതിനു് മനസ്സില്ലാത്ത നമ്മുടെ കവി കാളിദാസൻെറ പാർവതീപരീക്ഷണം ഇവിടെ സതീപരീക്ഷണം ആക്കി എടുത്തതല്ലെ.

൩. ദക്ഷനെക്കണ്ടിട്ടു് ശിവൻ എഴുനേററില്ല എന്നുള്ള

പൌരാണികകാരണം ഇവരുടെ വൈരത്തിന്ന് പര്യാപ്തമാകുക യില്ലെന്നുവിചാരിച്ചായിരിക്കാം, ലോകാനുഭവവേദിയായ നമ്മു ടെ മഹാകവി 'വിവാഹം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ആരോടും യാത്ര ചൊല്ലിക്കാതെ ശിവനെ അന്തർദ്ധാനം ചെയ്യിപ്പിച്ചതും, അദ്ദേ ഹത്തെ കപടവേഷം എടുപ്പിച്ച് സതിയെ മോഷ്ടിപ്പിച്ചതും, അ തും മതിയാകാതെ ആസ്ഥയോടുകൂടി കൈലാസത്തിൽ ചെന്ന ദക്ഷനെ ശിവപാർഷദനായ നന്ദിയെക്കൊണ്ട് അവമാനിപ്പി ച്ച് തിരിച്ചയപ്പിച്ചതും എന്നു തോന്നുന്നു.

൪. പലകാര്യങ്ങളും നിർവ്വഹിച്ചു കൊടുക്കുന്നതിനാൽ പൌരാണികക്കും കവികൾക്കും അത്യന്തം പ്രിയപ്പെട്ട ഒരാളാ കയാൽ ആയിരിക്കണം നാരദനെ ഇവിടേയും സ്വീകരിച്ചതു്. ദധീചിയെ പുതുതായി സൃഷ്ടിച്ച്, അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉപദേശം കേൾക്കാതെ പോയതിനാൽ നായകന്ന് (ദക്ഷന്) നാശമുണ്ടാ യതായി നമ്മെ മനസ്സിലാക്കുന്നു.

രൌദ്രരസത്തെ വർദ്ധിപ്പിച്ചു സ്ഥായിയായ വീരത്തിനെ പോഷിപ്പിക്കാനായിട്ടാണ് സതിയെക്കൊണ്ടു ഭദ്രകാളിയെ സൃ ഷ്ടിപ്പിച്ചതു്.

ശ്രീ

ദക്ഷയാഗം കഥകളി.

വ്യാഖ്യാനം.

ഭൈരവി—ചെമ്പട.

ശ്രീരാമ— ശ്ലോകം

സുധിയഃ=വിദ്വാന്മാർ. ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരസോദരാസ്യ=കുലശേഖരപ്പെരുമാളായ രാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ അനുജനമായ. മാർത്താണ്ഡവർമ്മയുവഭൂമിപതേഃ=മാർത്താണ്ഡവർമ്മയുവരാജാവിന്റെ. നിദേശാൽ=കല്പനയനുസരിച്ച്. തൽപദജുഷാ=അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദസേവകനായ. കേനാപി=ഒരുവനാൽ. ഉദിതം=പറയപ്പെട്ട. ദക്ഷയാഗനാട്യപ്രബന്ധം=ദക്ഷയാഗമെന്ന ആട്ടക്കഥയെ. പുനന്തു=പരിശോധിക്കട്ടെ. (ശുദ്ധ്യശുദ്ധികൾ കലൎന്നിട്ടുള്ള ഇക്കഥയെ ദോഷജ്ഞന്മാർ ശുദ്ധിപ്പെടുത്തട്ടെ, എന്ന് കവിയുടെ വിനയപ്രദൎശനം) കവി തന്റെ പേർ പറയാതെ കേനാപി എന്ന് പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് ഗ്രന്ഥകൎത്താവിനെ അറിയാതെ നിൎമ്മത്സരബുദ്ധികളായി ഗുണദോഷവിമൎശനം ചെയ്യട്ടെ എന്നു വിചാരിച്ചാകുന്നു. വസന്തതിലകം വൃത്തം. ഈ പ്രബന്ധത്തിൽ പല സംഭവങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിലും ദക്ഷന്റെ യാഗം പ്രധാനമായതുകൊണ്ടു് ദക്ഷയാഗം എന്നു പേർ.

ഭൈരവി—ചെമ്പട.

ജംഭാരിമുഖ്യൈഃ=ജംഭാസുരന്റെ വൈരിയായ ഇന്ദ്രൻ തുടങ്ങിയ. സുരജനൈഃ=ദേവന്മാരാൽ. സദാ=എപ്പൊഴും സംഭാവ്യഃ=ബഹുമാനിക്കപ്പെട്ടവനും. സുകൃതീ=പുണ്യവാനും. കൃതീ=വളരെ സമൎത്ഥനും. ഇഹ=ഇവിടെ. ശംഭോഃ=പരമശിവന്റെ. ശ്വശുരതാം=ഭാൎയ്യയുടെ അഛന്റെ നിലയെ. പ്രാപ്തവാൻ=പ്രാ

പിച്ചവനും. അഖിലകലാദക്ഷഃ=സൎവ്വ കലാവിദ്യകളിലും പരിചയമുള്ളവനും. ലക്ഷ്മീശാഭിമതഃ=വിഷ്ണുഭക്തനും. അനുപമൈഃ=തുല്യയററ. ഗുണൈഃ=ഗുണങ്ങളാൽ. അസീമദ്യുതിഃ=അതിരററ ശോഭയേറിയവനായ. ദക്ഷോനാമ പ്രജാനാംപതിഃ=ദക്ഷൻ എന്ന പ്രജാപതി. പുരാ=പണ്ട്. ആസീൽകില=ഉണ്ടായിരുന്നുവത്രെ. ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതം വൃത്തം.

ദക്ഷൻ ബ്രഹ്മാവിൻെറ വലംകാൽ പെരുവിരലിൽ നിന്നും ജനിച്ചവനാണെന്നും അയാളുടെ പുത്രിമാരിൽ ൨൭ പേർ ചന്ദ്രൻെറ ഭാൎയ്യമാരായും, ൧൩ പേർ കാശ്യപപ്രജാപതിയുടെ ഭാൎയ്യമാരായും, സതീ എന്ന ഒരു കുമാരി ശിവൻെറ ഭാൎയ്യയായും തീൎന്നിട്ടുണ്ട്. ബ്രഹ്മാ, വിഷ്ണു, ഇന്ദ്രൻ, സൂൎയ്യൻ, സോമൻ, ഇത്യാദി ദേവതകളെപ്പോലെ ദക്ഷൻ, നാരദൻ, സപ്തൎഷികൾ ഇവരെയും പ്രജാപതികൾ എന്നു പറയാറുണ്ട്. കാശ്യപൻെറ ഭാൎയ്യയിൽ നിന്നും ജീവിജാലങ്ങളെല്ലാം ഉണ്ടായതു് നിമിത്തമാണ് ദക്ഷന് ഈ സ്ഥാനം ലഭിച്ചതു്. ദക്ഷൻെറ ചരിത്രത്തിൽ പ്രധാനമായിട്ടുള്ളതു് അദ്ദേഹം നടത്തിയ ഒരു യാഗമാണ്.

ഭാഗധേയവാരിരാശി=ഭാഗധേയത്തിന് ഭാഗ്യത്തിന് ഇരിപ്പിടമായവൻ. ഭാസുരശരീരൻ=ശോഭകലൎന്ന ശരീരത്തോടുകൂടിയവൻ. യോഗമാൎഗ്ഗവിശാരദൻ=യോഗമാൎഗ്ഗങ്ങളിൽ സമൎത്ഥൻ. യോഗശാലി=എല്ലാ സുഖങ്ങളും അനുഭവിക്കുന്നതിന് ഭാഗ്യമുള്ളവൻ. സാധുലോകചിന്താമണി=സാധുജനങ്ങൾക്ക്, സജ്ജനങ്ങൾക്ക്, (പാവപ്പെട്ടവർ എന്നുംആകാം) ചിന്താമണി. ചിന്താമണിരത്നം. (രൂപകം) ചിന്താമണി എപ്രകാരം ഇഷ്ടത്തെക്കൊടുക്കുന്നുവോ അപ്രകാരം ഇഷ്ടത്തെക്കൊടുക്കുന്നവൻ ചാരുതരശീലൻ=നല്ലസ്വഭാവമുള്ളവൻ ബാധിതവിരോധിജാലൻ=തടുക്കപ്പെട്ട ശത്രുസമൂഹത്തോടുകൂടിയവൻ(ശത്രുക്കളെയെല്ലാം തടുത്തവൻ)ബന്ധുജനപാലൻ=ബന്ധുജനങ്ങളെ വേണ്ടവിധം പുലൎത്തുന്നവൻ ധൎമ്മകൎമ്മപരായണൻ=ധൎമ്മകൎമ്മത്തിൽ സൽകൎമ്മത്തിൽ ശ്രദ്ധയുള്ളവൻ (ധൎമ്മത്തിലും, കൎമ്മത്തിലും ശ്രദ്ധയുള്ളവൻ) താപസമാനിതൻ=മഹൎഷിമാരാൽ മാനിക്കപ്പെട്ടവൻ മാനിക=ബഹു

മാനിക്ക നിമ്മലമാനസൻ=കളങ്കമററ മനസ്സോടുകൂടിയവൻ നീതിമാൻ=ന്യായമൊത്തു നടക്കുന്നവൻ വിനീതൻ=വണക്കമുള്ളവൻ വേദശാസ്ത്രാദികോവിദൻ=വേദം ശാസ്ത്രം തുടങ്ങിയ പല വിദ്യകളിലും സമത്ഥൻ വേദവല്ലീജാനി=വേദവല്ലിയെന്നവളുടെ ഭത്താവു് മേദുരകല്യാണം=വദ്ധിച്ച മംഗളത്തോടുകൂടി മോദം=സന്തോഷം.

കാമോദരി—ചെമ്പട.

ശ്യാമാംസോമാഭിരാമാം ഇതി—

റ്റെകദാ=ഒരിക്കൽ ശ്രീമാനായ ദക്ഷൻ ശ്യാമാം=യൌവനയുക്തയായും സോമാഭിരാമദ്യുതിമുഖവസിതാം=ചന്ദ്രനെപ്പോലെ മനോഹരമായ കാന്തിയോടുകൂടിയ മുഖത്താൽ വിളങ്ങുന്നവളായും. താരഹാരാതിരമ്യാം=നക്ഷത്രമാലയാൽ വളരെ രമ്യയായും രമണീയയായും. (നക്ഷത്രമാലയെന്ന ഒരു തരം മാലയുടെപേർ ഡയമൺമാല അവൽമാല മുതലായതുപോലെ) കാമോല്ലാസാനുകൂലാം=മദനകേളികൾക്കു് അനുകൂലയായും (ഇഷ്ടമുള്ളവളായും.) കുവലയബഹളാമോദസൌഭാഗ്യദാത്രീം=കുവലയത്തിനു ഭൂവലയത്തിനു് (ലോകത്തിന്) ബഹളം=അധികമായ ആമോദസൌഭാഗ്യങ്ങളെ=സന്തോഷം ഐശ്വയ്യം ഇവകളെ. ദാത്രീം=കൊടുക്കുന്നവളായും. സരസം=രസത്തോടുകൂടി. ഉപഗതാം=സമീപത്തുവന്നവളായും പ്രഹസിതവദനാം=പുഞ്ചിരികലന്ന മുഖത്തോടുകൂടിയവളായും ഇരിക്കുന്ന. പ്രേയസീം=തന്റെ ഭായ്യയെ. ആലോക്യ=കണ്ടിട്ടു്. ജാതരാഗ...ലാത്മാ=ഉണ്ടായ രാഗം, പ്രേമം, ആനന്ദം ഇതുകളാൽ കുഴങ്ങിയ മനസ്സോടുകൂടിയവനായിട്ടു്. വ്യാജഹാര=പറഞ്ഞു. വൃത്തം സ്രഗ്ധര.

പൂന്തേൻ—

പൂന്തേൻവാണി!=പൂന്തേൻപോലെ പുഷ്പരസം പോലെ അത്ര ഇൻപമായി സംസാരിക്കുന്നവളെ. പൂവണിഘനവേണി!=പൂചൂടിട്ടുള്ളതും. ഘനം=മേഘംപോലെയുമുള്ള വേണിയോടു തലമുടിയോടു കൂടിയവളെ! മമ=എന്റെ. വാണി=വാക്കു്

ശൃണു = കേട്ടാലും=(ഇവിടെ വാണി ശബ്ദത്തിനു മലയാളരീതിയ നുസരിച്ച് പ്രഥമാവിഭക്തി പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു) കാന്തെ!=അല്ലെ പ്രിയെ. സമയം=ഈ സമയം. (ഈ അവസരം) രമണീയാ=മനോഹരം. (രമിക്കാൻ യോഗ്യം) ഇയം രജനീ=ഈ രാത്രി. കനിവോടു=നമ്മിൽ ദയവുള്ള പോലെ. വിലസുന്നു=പ്രകാശിക്കുന്നു.

കണ്ടാലും—

തരുണി! ഉദാരം=വലിപ്പമുള്ളതും. കണ്ഠേകാളജടാലങ്കാരം=കണ്ഠേകാളന്റെ ശിവന്റെ ജടാലങ്കാരമായും=ജടയ്ക്കു ഭൂഷണമായും. തണ്ടാർബാണമഹോത്സവദീപം=മദനന്റെ മഹോത്സവത്തിനു ദീപം പോലെ ഇരിക്കുന്നതും (രൂപകം) നിരാകൃതതിമിരാടോപം=ഇല്ലാതാക്കപ്പെട്ട തിമിരാടോപത്തോടു=ഇരുട്ടിന്റെ ഗർവത്തോടുകൂടിയതും (ഇരുട്ടിനെ ഇല്ലാതാക്കിയതും ആയ) ശശിബിംബം=ചന്ദ്രമണ്ഡലം. കണ്ടാലും=നോക്കിയാലും.

പനിമതിബിംബം—

ഇഹ=ഈ സമയം. തെ=നിന്റെ. മുഖസമം=മുഖത്തിനൊത്ത. പനിമതിബിംബം=ചന്ദ്രബിംബത്തെ. പണിതുടരുമ്പോൾ=സൃഷ്ടിക്കാൻ തുടങ്ങിയ സമയം. അംശുമുകുളിതെ=അംശുക്കളാൽ ചന്ദ്രകിരണങ്ങളാൽ മൂടപ്പെട്ട. വനജെ=പദ്മത്തിൽ ദുസ്ഥിതനായ=കഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന. വിധി=ബ്രഹ്മാവ്. ശില്പവിധാനം=പണി. മതിയാക്കി=നിറുത്തി. നൂനം=നിശ്ചയം. ബത=ആശ്ചര്യം.

ബ്രഹ്മാവ് പദ്മത്തിലാണല്ലൊ ഇരിക്കുന്നതു്. ചന്ദ്രോദയത്തിൽ താമരസപുഷ്പങ്ങൾ മൂടുന്നതു് ലോകസ്വഭാവം. നിന്റെ മുഖം പോലെയുള്ള ഒരു വസ്തുവിനെ കൂടി സൃഷ്ടിക്കണമെന്നു് വിചാരിച്ച് ബ്രഹ്മാവ് ചന്ദ്രനെ പണിയാൻ തുടങ്ങി, അപ്പോൾ അതിന്റെ കാന്തികൊണ്ടു് അടുത്തുള്ള തന്റെ ആസനമായ താമര അടയാനും തുടങ്ങി. ഉടനെ ബ്രഹ്മാവ് ചന്ദ്രസൃഷ്ടി മതിയാക്കിയതു നിമിത്തം ചന്ദ്രനു് പരിപൂർണ്ണ

ശോഭ വനിില്ലന്നു ഉൽപ്രേക്ഷിക്കുന്നതിനാൽ ഉൽപ്രേക്ഷാ. മുഖസമം പനിമതിബിംബം എന്നിടത്തു് പ്രതീപം.

കാമോ ... രൂപെ=കാമമുണ്ടാകുന്നതിന്ന് കാരണമായ രൂപമുള്ളവൾ സാമജഗാമിനി=ആനയെപ്പോലെ നടക്കുന്നവൾ അയി ദയിതെ=അല്ലയൊ വല്ലഭെ.

സാമന്തലഹരി—ചെമ്പട.

സന്തതം=എപ്പോഴും. വാഞ്ഛരിക്കുന്നു=ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ചാരുമൂൎത്തെ=സുന്ദരശരീര. ആസ്ഥയാ=ശ്രദ്ധയോടുകൂടി. അത്ര=ഇവിടെ. കാമുകമുഖേന്ദു=കാമുകന്റെ ഭൎത്താവിന്റെ മുഖമാകുന്ന. ഇന്ദു=ചന്ദ്രനെ(രൂപകാലങ്കാരം) കാമിനിചകോരി=കാമിനി (ഭാൎയ്യ)യാകുന്ന ചകോരപ്പെൺപ്പക്ഷി. താമരസം=താമര. ചന്ദ്രനെക്കണ്ടാൽ ചകോരങ്ങൾക്കു് സന്തോഷമുണ്ടെന്നു കവിലോകപ്രസിദ്ധി.

കല്യാണി—ചെമ്പട.

2723

കദാപി=ഒരിക്കൽ. പ്രഭാതെ=രാവിലെ. യമിനാംപ്രവരഃ=ജിതേന്ദ്രിയശ്രേഷ്ഠനായും. സ്നാതുമനാഃ=കുളിക്കണമെന്നുള്ള വിചാരത്തോടുകൂടി. പുണ്യാം യമുനാം=പരിശുദ്ധയായ യമുനയെ. ഗതഃ=പോയവനും ആയ (ദക്ഷൻ) തദീയാം=ആ നദിയുടെ. അമനാക്കമനീയതാം=അനല്പമായ ഭംഗിയെ. വീക്ഷ്യ=കണ്ടിട്ടു്. പ്രമനാഃ=സന്തുഷ്ടനായിട്ടു്. സവിസ്മയം=ആശ്ചൎയ്യത്തോടുകൂടി. ജഗാഹെ=മുങ്ങി. ഇവിടെ 'ഗതപ്രഭാതെ, എന്നു ഒന്നായി കാണുന്നുണ്ടെങ്കിലും ഗതഃ എന്നു് പ്രത്യേകപദമാക്കുന്നതു് അൎത്ഥപുഷ്ടിക്കു് നന്നായിരിക്കും. അതുപോലെ ജഗാഹെ എന്ന ക്രിയക്കു പകരം ജഗാദ=(പറഞ്ഞു) എന്നാകുന്നപക്ഷം ഇനി വൎണ്ണിക്കുന്ന പദത്തിനു സ്വാരസ്യം ഉണ്ടാകയും "പങ്കം പോക്കുന്നകാളിന്ദിയിൽ മുഴുകി മുദാ" എന്ന അടുത്ത ശ്ലോകപാദത്തിന്നു് പുനരുക്തിദോഷം ഇല്ലാതാകയും ചെയ്യുന്നതാണു്. സഃ=അവൻ. വിസ്മയം, ജഗാഹെ=പ്രാപിച്ചു (വിസ്മയിച്ചു) എന്നു ആവാം.

ഉപജാതി വൃത്തം.

കാളിന്ദി=യമുനാ. (യമുനാനദി സൂൎയ്യന്റെ പുത്രിയായതുകൊണ്ടു കാളിന്ദീയായി കളിന്ദൻ=സൂൎയ്യൻ) ഏതദ്ഗുണങ്ങൾ=ഇതിനുള്ള ഗുണങ്ങൾ. കുണ്ഡലീശൻ=സൎപ്പശ്രേഷ്ഠനായ അനന്തൻ. (രണ്ടായിരം നാക്കുള്ളവനുപോലും വൎണ്ണിക്കാൻ സാധിക്കാത്തതു ഒരു നാക്കുള്ള എനിക്കു സാധിക്കുന്നതാണോ എന്നു ഭാവം)

൫. ഉടലിൽ ഞാനെന്നു് അഭിമാനം വെടിഞ്ഞു്=ഞാൻ എന്നു പറയപ്പെടുന്നതു് ശരീരമല്ലാ ആത്മാവാണെന്നുള്ള വിചാരത്തോടുകൂടി ദേഹബന്ധമുപേക്ഷിച്ചവർ (ആത്മജ്ഞാനമുള്ളവർ) പരമാ .....നന്മാർ=പരമാനന്ദാകാരത്താൽ=ബ്രഹ്മാനന്ദസ്വരൂപം കൊണ്ടു് നിറഞ്ഞ ഹൃദയമുള്ളവർ. (ആനന്ദം നിറഞ്ഞവർ എന്നു ഭാവം) ഇഹതീരകാനനെ=ഈ കരക്കുള്ള കാട്ടിൽ.

൬. അളി.....ങ്ങൾ=അളിവൃന്ദങ്ങളാൽ=വണ്ടിൻകൂട്ടത്താൽ. മിളിതങ്ങൾ=കലൎന്നതുകളായ. നളിനങ്ങൾ=താമരകൾ. അള.......ങ്ങൾ=അളകങ്ങളാൽ കുറുനിരകളാൽ. അഞ്ചിതങ്ങൾ=മനോഹരങ്ങളായ ആസ്യങ്ങൾ=മുഖങ്ങൾ. വണ്ടിനും, കുറുനിരകൾക്കും, താമരക്കും, മുഖത്തിനും സാദൃശ്യം. (ഉപമാ)

൭. ശര........കോലും=ശരൽകാലത്തിലെ ചന്ദ്രനുള്ള ശോഭചേൎന്ന. വരകംബുമണി=ശ്രേഷ്ഠമായ ശംഖുമണി (ശംഖ്) അരവിന്ദപത്രം=താമരയില. കൌതുഹലം=സന്തോഷം.

നവരസം—ചെമ്പട.

പങ്കം=പാപം. പോക്കുന്ന കാളിന്ദിയിൽ മുദാമുഴുകി പത്മപത്രെ=താമരയിലയിൽ വിളങ്ങുന്ന ശംഖം=ശംഖിനെ തൻകയ്യിലാക്കുന്ന അളവിൽ അതു്. കന്യകാരത്നം=ഉത്തമയായ കന്യക ആയി. അഹൊ=അത്ഭുതം. ശങ്കരസ്യ=ശിവന്റെ പ്രണയിനീ=ഭാൎയ്യ. ഭാഗ്യാതിരേകാൽ=ഭാഗ്യത്തിന്റെ ആധിക്യം കൊണ്ടു് എനിക്കു് മകളായ്വന്നു് എന്നു്. ശങ്കിച്ചു=വിചാരിച്ചു്.

പ്രണയപരവശൻ=പ്രണയത്താൽ വാത്സല്യത്താൽ പരവശൻ=മതിമറന്നവനായ ദക്ഷൻ. പത്ന്യാഃ=തന്റെ ഭാൎയ്യയുടെ. അങ്കെ=മടിയിൽ ചേൎത്തിട്ടു. ഇത്ഥം=ഇപ്രകാരം. ബഭാഷെ=പറഞ്ഞു. വൃത്തം സ്രഗ്ധര.

അന......ൎജ്ജിതം=പല ജന്മങ്ങളിലായി സമ്പാദിട്ടുള്ള. അസ്മൽപുണ്യഫലം=നമ്മളുടെ സുകൃതത്തിന്റെ ഫലമായ അന....രൂപം=അനവദ്യമായ നിൎദ്ദോഷമായ=(കളങ്കമററ) കന്യാരൂപം=സ്ത്രീ രൂപത്തെ (രൂപകം) നൾകിടാത്തു=നൾകിടാത്തതു് എന്തെ. മഹിളാമാന്യെ=മഹിള(സ്ത്രീ) കളാൽ ബഹുമാനിക്കപ്പെടുന്നവളെ.

൧. വിധുമുഖി=ചന്ദ്രമുഖിയായ. ഹെജായെ=ഭാൎയ്യെ. വിധിതന്നനിധിയാം=ബ്രഹ്മാവു് നമുക്കു് നിധിപോലെതന്ന. ഈ നന്ദിനി=ഈ മകൾ. മേലിൽ വിവിധകാമം=പല പ്രകാരത്തിലുള്ള ആഗ്രഹവും തരുമ്പോൾ നന്ദിനീ=കാമധേനുവിന്റെ മകളായ പശു. (കല്പവൃക്ഷത്തെപ്പോലെ ഈ പശുവിനും വേണ്ടതെല്ലാം കൊടുക്കുന്നതിനുള്ള ശക്തിയുള്ളതായി രഘുവംശത്തിൽ കാണുന്നു.) നമുക്കു് വിധിവിലാസം=വിധി=കാലം. നന്നു്=നല്ലതു്. (നിധിമുതലായതു കിട്ടുന്നതു് നല്ലകാലത്തായതുകൊണ്ടു് ഈ കന്യക കിട്ടിയതിനാൽ നമുക്കു് ഇപ്പൊൾ നല്ല കാലം ആണെന്നു് തീൎച്ചപ്പെടുത്താം. എന്നു ഭാവം) ഇനി ഇവൾ സവ്....ന്ദിനി=എല്ലാലോകരേയും ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നവൾ (ആകും)

൨. ഇന്നു് മൂന്നുപാരിലും മാന്യനായ് വന്നോൻ=ശിവന്റെ ഭാൎയ്യയാകാൻ പോകുന്ന ഇവളുടെ അച്ഛനായതു നിമിത്തം മൂന്നു ലോകത്തിലും ഞാൻ പൂജ്യനായി വന്നു എന്നു് ഭാവം.

നീലാംബരി—ചെമ്പട.

സാനന്ദം=സന്തോഷത്തോടുകൂടി. പിതൃ.....താ=അച്ഛനമ്മമാരാൽ വളൎത്തപ്പെട്ടവളും. സതീഇതി=സതി എന്നു് ഖ്യാതാഖ്യാ=ഖ്യാതയായ ആഖ്യയോടു പേരോടുകൂടിയവളും. സകല....

ന്നോ=എല്ലാകവികളിലും സമത്ഥയും ആയ സാ=അവൾ. ആ ബാല്യാൽ=ബാല്യം മുതൽക്കെ. പശുപതിംഏവ=ശിവനെത ന്നെ. ഭത്തൃഭാവെ=ഭത്താവായി. വാഞ്ഛന്തീ=ആഗ്രഹിക്കുന്നവ ളായിട്ട്. തദനുഗുണം=അതിനുതക്കതായ. തപഃ=തപസ്സിനെ. ചചാര=ചെയ്തു. പ്രഹഷിണീ വൃത്തം.

ചെഞ്ചിട=ചുവന്നജടയും, അമൃ...യും=ചന്ദ്രക്കലയും, ശീതാം....ചി=ചന്ദ്രന്റെ കാന്തി. തനുരുചി=ദേഹശോഭ. ഭൂയോപി=വളരെ. അഭിരുചി=ആഗ്രഹം. കരിമുകിൽ=കാർമേഘം. തടവം=ചേന്നു. വിതതം=വിസ്താരമുള്ള. കരി....വും=കരിചമ്മത്താൽ=ആനത്തുകലാൽ ശോഭിക്കുന്ന. കടിതടം=അരപ്രദേശം. ഭജാമി=ഞാൻ ഭജിക്കുന്നു. വരണം=വരികവേണം. അഥവാ-വന്ന്, വരണം=വരം=വിവാഹരൂപമായ വരം തരണം എന്നൊ. വരം (ശ്രേഷ്ഠം)ആയ വരണം=വിവാഹം. എന്നൊ--ആകാം.

പാടി—ചെമ്പട.

മാനസംഗതാം=മാനസസരസ്സിലെത്തിയ. മരാളകന്യാം ഇവ=പെൺഹംസംപോൽ. (സന്തുഷ്ടയായും) ഉപമ. അരാളകേശിം=ചുരുണ്ടതലമുടിയുള്ള. താംസതീം=ആസതിയെ, കരാളദംഷ്ട്രഃ=കരാളം ഭയങ്കരമായ വീരപ്പല്ലുള്ള. ദനുജഃ=രാക്ഷസൻ. ജാതുചിൽ=ഒരിക്കൽ. അവലോക്യ=കണ്ടിട്ട്, സ്മരാലസാത്മാ=സ്മരപീഡയാൽ അലസാത്മാവായി ക്ഷീണിച്ചവനായി. മനസാ=മനസ്സുകൊണ്ട്. ഏവം=ഇപ്രകാരം. അബ്രവീൽ=പറഞ്ഞു (വിചാരിച്ചു.) ഉപജാതി വൃത്തം.

തണ്ടാർ മകൾ=മഹാലക്ഷ്മി. കാന്ത്യാ=ശോഭകൊണ്ട് ഇവളുടെ രണ്ടാമവൾ=ഇവളുടെ താഴെയാണ്. (ശരീരകാന്തികൊണ്ട് ഇവൾ ലക്ഷ്മിയെ ജയിക്കുന്നുവെന്ന് താല്പയ്യം) മന്യെ=ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

ശൈവലസംഗെപി=പായൽ പതിഞ്ഞെങ്കിലും. (പ്രതിവസ്തൂപമ) ഏതാദൃശാ=ഇപ്രകാരമായ.

കേദാരഗൌഡം—ചെമ്പട.

ഇതി=ഇപ്രകാരം, സരഭസം=വേഗത്തിൽ. ചിന്തയൻ=വിചാരിക്കുന്നവനും, മദാന്ധഃ=മദത്താൽ കണ്ണുകാണ്മാൻ പാടില്ലാത്തവനും, (അഹങ്കാരം കൊണ്ട് വിവേകമില്ലാത്തവൻ,) സതീംഉപേത്യ=സതിയുടെ അടുത്തുചെന്ന്, പ്രസഭം=ബലാൽക്കാരമായി, ഗ്രഹീതുകാമഃ—പിടിക്കാൻ തുനിയുന്നവനും, ദുരാത്മാ=ദുഷ്ടനും, ആയ അസുരാധിപൻ. തപോമയാഗ്നൌ=തപസ്സാകുന്ന തീയിൽ സഹസാ=ഉടനെ. ശലഭദശാം=ഈയാംപാററയുടെ അവസ്ഥയെ. അലഭത=പ്രാപിച്ചു. ഉപജാതി വൃത്തം

ബലഹരി—ചെമ്പട.

തതഃ=പിന്നീട്. തീവ്രെ=കഠിനമായ. തപസി=തപസ്സിൽ സ്ഥിതാം=ഇരിക്കുന്നവളായ. ഇമാംപ്രിയാംസതീം=ഈ പ്രിയായ സതിയെ. പരീക്ഷിതും=പരീക്ഷിക്കാനും (എത്രമാത്രം ഭക്തിയുണ്ടെന്ന്) നിരീക്ഷിതുംചഅപി=കാണുന്നതിനും (എത്രമാത്രം സൌന്ദര്യമുണ്ടെന്നു അറിയാൻ) ആയി, സഃപുരാരിഃ=ആ ശിവൻ ജരാ....തിഃ=ജരയാൽ വാദ്ധക്യത്താൽ ആതുരൻ പീഡിതനായക്ഷോണിസുരൻെറ=ബ്രാഹ്മണൻെറ ആകൃതിയായി പുരഃ=മുമ്പിൽ ആസാദ്യ=വന്നിട്ട് ഗിരം=വാക്കിനെ അബ്രവീൽ=പറഞ്ഞു. ഉപജാതി വൃത്തം.

അന്യഭാവം=അപരിചിതൻ എന്ന വിചാരം (പരിചയമില്ലല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ച് കാൎയ്യം പറയാൻ മടിക്കേണ്ടാ എന്ന ഭാവം) നീ ആരെ ആഗ്രഹിക്കുന്നുവൊ അയാൾ തന്നെയാണ് ഞാൻ എന്ന് വ്യംഗ്യാൎത്ഥം. ക്ലേശപാത്രം=ദുഃഖഭാജനം. അഹോരാത്രം=രാപ്പകൽ. ഇണ്ടൽകൊൾവാൻ അത്രമാത്രം (ഉള്ള) മോഹം എന്തു്=എന്താണ്.

ഭാവം=വിചാരം. ദുൎദൈവം=ഭാഗ്യദോഷം. അചലം=പൎവ്വതം. ഗേഹം=വീട്. എരുത്=കാള. വാഹം=വാഹനം. പന്നഗഭീഷണം=സൎപ്പങ്ങൾ കൊണ്ട് ഭയങ്കരം. ശിവൻ സൎപ്പഭൂ

ഷണനാണെല്ലൊ. പാഴിൽ=നിന്റെ മോഹം പാഴായ വസ്തുവിൽ ആയെല്ലൊ. അഹൊ=കഷ്ടം. ഈശപരദൂഷണാലാപം=ശിവനെ ദൂഷിക്കുന്ന വൎത്തമാനം. ശാന്തം പാപം=പാപകരമായ സംഭാഷണം കേൾക്കുമ്പോൾ—ശിവശിവ എന്നും മറ്റും പറയാറുള്ളതുപോലെ ഉപയോഗിക്കുന്ന ഒരു വ്യാക്ഷേപകം. ശാശ്വ......പം=സനാതനധൎമ്മത്തെ ഇല്ലാതാക്കുന്ന, സല്ലാപം=വൎത്തമാനം. സംപ്രതി=ഇപ്പോൾ വേണ്ടാ.

അവൾ ഏവം=ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു് നിവൎത്തരുഷാ=കോപത്തോട്, ഗമിപ്പാൻ ഭാവിച്ചിട്ടുന്ന സമയെ=സമയത്തിൽ, ഭഗവാൻമഹേശൻ നിജവേഷമൊട്=തന്റെ വാസ്തവരൂപത്തിൽ അഗ്രഭാഗെ=മുമ്പിൽ ആവിൎഭവിച്ച്=പ്രത്യക്ഷനായി കാവേണിയോട് മൃദുഹാസം=മന്ദഹാസത്തോടു വാചം ഊവാച=പറഞ്ഞു. (പുനരുക്തിദോഷം)

വസന്ത തിലകംവൃത്തം.

ഇന്ദിശ—

പൂന്തേൻനേൎവാണി ബാലെ—സുമുഖി! ഇദാനീം=ഇപ്പോൾ. തെ=നിന്റെ സ്വാന്തെ=മനസ്സിൽ ഏററം സന്തോഷം തരുവതിന്ന് ഞാൻ ഇഹ=ഇവിടെ വന്നിരിനിട്ടമ്പോൾ (ഹി) വിമുഖിയായി എങ്ങുപോകുന്നു. ഞാൻ അവനിസുരമിഷാൽ=ബ്രാഹ്മണൻ എന്ന വ്യാജേന. (ബ്രാഹ്മണവേഷമെടുത്തു്) അപ്രിയം=അനിഷ്ടമായ (വാക്കുകൾ) ചൊന്നതെല്ലാം തെ ഭാവം=ഉള്ളു്. ഗ്രഹിപ്പാൻ=അറിയാൻ (ആകുന്നു) ഹെ കാന്തെ! മയിലോപാം കളക. ഹാഹന്ത=അത്ഭുതം. ഇത്ര അറിയാതെ പോയെല്ലൊ എന്നു ഭാവം. തവ അഭീഷ്ടമെല്ലാം തരുന്നോൻ. (സ്രഗ്ധര)

ദണ്ഡകം

ഏണാങ്കമൌലി=ശിവൻ. രക്ഷികൾ=ഭൃത്യന്മാർ. പ്രിയ..ജനം=പ്രിയയായ മകളുടെ വിവാഹം. സുരതതി=ദേവസമൂഹം. മുനികളോടുസമം=മുനികളോടുകൂടി ദേവന്മാർ വന്നു നിരന്നു. ഉദ്യോഗം=കോലാഹലം. ദിവി=ആകാശത്തിൽ. സുര..സൂത്തം

—ദേവസ്ത്രീകളുടെ ചിത്രതരം=ഏററവും മനോഹരവും രസലളിതം=രസമുള്ളതും ആയ നൃത്തം=ആട്ടം. ഫണി....പ്രിയ=ശിവന്റെ ഭാൎയ്യ. മണിഭൂഷണങ്ങൾ=രത്നാഭരണങ്ങൾ. വാണി=സരസ്വതി. തദനു=അതിനുശേഷം. ത്രിജഗദനുകൂലെ=മൂന്നുലോകത്തിനും ശുഭമായ. ഇതമൊട്=ഹിതത്തിൽ.

സാവേരി—ചെമ്പട.

ചന്ദ്രാവതംസസ്യ=ശിവന്റെ സതീവിവാഹേ=വിവാഹത്തിൽ സം...ഷാഃ=ഉണ്ടായ ഹർഷത്തോടുകൂടിയവരായും, കൃത....ഷാഃ=പുഷ്പവൃഷ്ടി ചെയ്തവരായും ഇരിക്കുന്ന അമീ ഇന്ദ്രാദയഃ=ഈ ഇന്ദ്രൻ തുടങ്ങിയ (ദേവന്മാർ) തം ദേവം=ആ ശിവനെ. പ്രണിപത്യ=നമസ്കരിച്ച് ദക്ഷം=ദക്ഷനെ സാന്ദ്രാദരം=തിങ്ങിയ ആദരവോടുകൂടി ശശംസുഃ=സ്തുതിച്ചു. ഇന്ദ്രവജ്രാവൃത്തം

ഭാതി=ശോഭിക്കുന്നു. പുണ്യാതിരേകാൽ = പുണ്യാധിക്യം കൊണ്ടു്.

ആനന്ദഭൈരവി—ചെമ്പട.

അഥ അമൃതാത്മനി=അമൃതസ്വരൂപൻ (മരണമില്ലാത്തവൻ) ആയ ഈശ്വരെ=ശിവൻ, ദ്രാക്=പെട്ടെന്നു്. തിരോഹിതെ=മറഞ്ഞപ്പോൾ വിയോഗതാപാൽ=വിരഹവേദനയാൽ. വിഹ്വലാ=ദുഃഖിതയായ സാസതീ=ആ സതീ, മോദവിലാസം=മോദം=സന്തോഷം. വിലാസം=ആഡംബരം. ഇവകളെ വിഹായ=ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടു്, കുമുദവതീവ=ആമ്പൽപൊയ്കപോലെ, ആളി...താ=സഖികളാൽ പരിഭ്രമത്തോടു നോക്കപ്പെട്ടവളായി ആസ്ഥിതാ=ഇരുന്നു. 'കുമുദവതീവ' എന്ന ഉപമാനത്തിനു് സാധാരണ ധൎമ്മം ശ്ലേഷം കൊണ്ടു് സമ്പാദിക്കേണ്ടിയിരിക്കയാൽ, അമൃതാത്മനി ഈശ്വരെ=അമൃതകിരണനായ ചന്ദ്രൻ. മറഞ്ഞശേഷം- ആമോദംസം=സൌരഭ്യം, അളികുലം=.......... വണ്ടിൻ കൂട്ടം എന്നും വ്യാഖ്യാനിക്കണം.

ബന്ധുരം=മനോഹരം. നതമുഖി=മുഖം കുനിച്ചവൾ. പാലയ=നീ രക്ഷിക്ക്.

സുരുട്ടി—ചെമ്പട.

ഇതി....ന്താം. ഇപ്രകാരമുള്ള പലെ വിചാരങ്ങളാലും ക്ഷീണിച്ചവളും, വിലപന്തീം=കരയുന്നവളുമായ താംശിവകാന്താം=ആ (സതിയെ) വാണീ=ഗീൎവ്വാണീഭിഃ. സഹ=ദേവസ്ത്രീകളോടു കൂടി സമേത്യ=അടുത്തു ചെന്ന് മൃദുവചനങ്ങളാൽ സാന്ത്വയാമാസ=സമാധാനപ്പെടുത്തി. ആൎയ്യാഗീതിവൃത്തം.

ഇന്നു നാളെ=ഇന്നൊ നാളയൊ, വിശ്രുതം—പ്രസിദ്ധം (ശ്ലോകം) വിദിതചരിതെ=വൃത്താന്തമറിഞ്ഞവനായ. ദക്ഷെ=ദക്ഷൻ അതിവ=വളരെ ക്രുദ്ധ്യതി=കോപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ. സാ=സതീ പുനരപി=വീണ്ടും തപോവനം ഗത്വാ=തപോവനത്തിൽ ചെന്ന്. ശിവായ=ശിവനെ ലഭിക്കാനായി. പുരാഇവ=മുമ്പിലത്തെപ്പോലെ. തപശ്ചചാര=തപസ്സുചെയ്തു. ശശിശേഖരൻ, മുനിവപുഃപ്രാദുർഭൂയ=മുനിരൂപമായി മുമ്പിൽ വന്നിട്ട് കൈലാസാഖ്യം=കൈലാസമെന്നു പേരുള്ള ഗിരിവരത്തെതയാ കാന്തയാസഹ=ആ ഭാൎയ്യയോടുകൂടി ദ്രുതം=വേഗത്തിൽ. അഗാൽ=പ്രാപിച്ചു.

വെകട—ചെമ്പട.

തതഃ=അതിൽ പിന്നീട്, ദക്ഷൻ സപദി ശിവനീതാം=ഉടനെ തന്നെ ശിവനാൽ കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ട നിജസുതാം=തന്റെ പുത്രിയെ ശ്രുത്വാ=കേട്ടിട്ട് (പുത്രിയെ ശിവൻ കൊണ്ടുപോയിയെന്ന് കേട്ടിട്ടു) നിതാന്തം=വളരെ രോഷാന്ധഃ=കോപിച്ചവനാം ത്രിപുരഹരന്റെ മാഹാത്മ്യത്തെ അവിദൻ=അറിയാത്തവനാം, സ്വജാമാതാഇതി=തന്റെ മകളുടെ ഭൎത്താവാണെന്ന് (വിചാരിച്ച്) മനസി=മനസ്സിൽ, കലിതാനാദരഭരഃ=വൎദ്ധിച്ച നിന്ദയോടുകൂടിയവനാം ആയി. പരിസരഗതാൻ=പുറമെനില്ക്കുന്ന ദേവാൻ=ദേവന്മാരെ വീക്ഷ്യ=നോക്കി. വിമനാഃ—കുണ്ഠിതനായിട്ടു ഏവം ജഗാദ=പറഞ്ഞു. ശിഖരിണീവൃത്തം. നിസ്ത്രപൻ=നിൎല്ലജ്ജൻ. ആഢ്യൻ=പ്രഭു.

കാമോദരി—ചെമ്പട.

(ദേവന്മാർ പറയുന്നു) അരവിര...യ=ദക്ഷ. സർവാപദാം= എല്ലാ ആപത്തുകൾക്കും. നിദാനം=ആദികാരണം അമലംശിവം =അമലനായശിവനെ. അഖിലംശിവം=എല്ലാമംഗളവും.

സാരംഗം—ചെമ്പട.

ദക്ഷൻ, ഇതി=ഇങ്ങനെയുള്ള. അമൎത്ത്യവചസഃ=ദേവന്മാരുടെ വാക്കാൽ, ദാക്ഷായണി വല്ലഭനായ. ത്രീക്ഷണനെ=മുക്കണ്ണനെ സാക്ഷാൽ ഈക്ഷിതും=പ്രത്യക്ഷമായി കാണുന്നതിന്. ആസ്ഥാം=ശ്രദ്ധയെ. ഹൃദി=ഹൃദയത്തിൽ. വഹൻ=വഹിച്ചുംകൊണ്ട് (ശ്രദ്ധയോടുകൂടി) മുദാതൽക്ഷണം പ്രതസ്ഥേ=ഉടനെ പുറപ്പെട്ടു. അഥ, ചന്ദ്രാർദ്ധ...ണഃ=ചന്ദ്രക്കല ശിരോഭൂഷണമായ. ഭഗവതഃ=ഭഗവാന്റെ (ശിവന്റെ) പാർശ്വ...ന്ദഃ=ഭൃത്യശ്രേഷ്ഠനായ നന്ദി. ആയാന്തം=വരുന്നവനായ. തം=അവനെ. പ്രസമീക്ഷ്യ=കണ്ടിട്ട്. ഉച്ചാവചാം.=പലപ്രകാരത്തിലുമുള്ള ചിന്തയെ, സമതനോൽ=ചെയ്തു (ചിന്തിച്ചു)

ലക്ഷ്മീശനൊ എന്നുള്ളിടത്തു നിശ്ചയാന്തമായ സസന്ദേഹാലങ്കാരം; ദുർവ്വാരം=തടുക്കാൻപാടില്ലാത്ത.

കാനക്കുറിഞ്ഞി—പഞ്ചാരി.

അഥ, തസ്മിൻ പത്മഭവാത്മജെ ആ ദക്ഷൻ, പുര...ന്തം= ശിവന്റെ പുരത്തിനു സമീപം, പ്രവിശതി=പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ നന്ദി. അഭിസരൻ=എതിരെ വന്നു് പ്രസഭം=ബലാലായി, നിരുദ്ധ്യ=തടുത്തിട്ട്. പ്രകടരുഷാ=വൎദ്ധിച്ചകോപത്താൽ പരു...രം= കഠോരമായ അക്ഷരങ്ങളോടുകൂടി ബഭാഷെ=പറഞ്ഞു. ഈ പദത്തിൽ ഢ ഢ എന്നു് പരുഷ ശ്രുദ്ധം=വളന്ന ദാസഹതകൻ= നീചഭൃത്യൻ. കിമപി=അല്പവും. യാഹി=നീ പോക.

ശൈലാദിനാ—

ഏവം=ഇങ്ങിനെ. ശൈലാദിനാ=ശിലാദന്റെ പുത്രനാൽ (നന്ദിയാൽ) പ്രതിരുദ്ധവർത്മാ=തടുക്കപ്പെട്ട വഴിയോടുകൂടിയവനായ ദക്ഷൻ കൈലാസശൈലാൽ=കൈലാസപൎവ്വതത്തിൽ

നിന്നും. നഗരീം=തൻെറ പട്ടണത്തെ പ്രവിശ്യ=പ്രവേശിച്ചിട്ട്, അദ്ധ്വരേഷു=യാഗങ്ങളിൽ, ശർവസ്യ=ശിവന്ന്, ഹവ്യാർപ്പണം=ഹവ്യം(ദേവന്മാൎക്കുള്ള ഭാഗം) കൊടുക്കുന്നത്ത്, സർവ്വത്ര=നാടൊട്ടുക്ക്, രോഷേണ=കോപത്തോടുകൂടി, രുരോധ=തടുത്തു. (യാഗം കഴിക്കുന്ന ദിക്കിലെങ്ങും ശിവനുള്ള ഭാഗം കൊടുത്തുകൂടായെന്നു ഏൎപ്പാടു ചെയ്തു.)

മദ്ധ്യമാവതി—ചെമ്പട.

തതഃ=അതിനുശേഷം, വിധാതാ=ബ്രഹ്മാവ്, വിധിവദഭിധാനം=മുറപോലെ ചെയ്യേണ്ടതായ, ക്രതും=യാഗത്തെ, വിധാതും=ചെയ്യുന്നതിന്ന്, നിശ്ചിതാത്മാ=നിശ്ചയിച്ചവനായിട്ട്, രൂപ്യാചലം=വെള്ളിമലയെ ദ്രുതം=വേഗം. ആപ്യ=പ്രാപിച്ചു പശൂനാം പതിം ദേവം=പശുപതിയായ ദേവനെ(ശിവനെ) ഇതി, വാചാ ഉവാച കില=പറഞ്ഞു. ഇവിടെ വിധിവദഭിധാനം എന്നു പറഞ്ഞതിനാൽ ശിവൻെറ ഹവിൎഭാഗം കൂടെ കൊടുത്തെങ്കിൽ മാത്രമെ യാഗകൎമ്മം ശരിയാകയുള്ളു എന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

൧. ജഗതാം=ലോകങ്ങളുടെ ഭവ്യശീല=ക്ഷേമത്തെ കൊടുക്കുന്ന ശീലമുള്ളവനെ! തവ=ഭവാൻെറ ശിവദൎശനേന=മംഗളകരമായ കാഴ്ചയാൽ, മുദിതം=സന്തുഷ്ടം. നിയതം=നിശ്ചയം.

൨. ഭവദാഗമേന=അങ്ങയുടെ വരവിനാൽ, ജലജഭവ=ബ്രഹ്മാവെ!

രുചി=അനുഗ്രഹം. നിയോഗം കുരു=അനുജ്ഞ= നൽകിയാലും.

ശ്ലോകം—

തദനു=അതിനുശേഷം, തദനു.....താഃ=അദ്ദേഹത്തിൻെറ (ബ്രഹ്മാവിൻെറ) അനുവാദത്താൽ സന്തുഷ്ടമാനസനായ, മഹാത്മാവായ കമലഭവൻ=ബ്രഹ്മാവ്. കമ....മർത്ത്യൈഃ=വിഷ്ണു തുടങ്ങിയ ദേവന്മാരോടും, സനകമുഖൈഃ=സനകാദികളായ താപസേന്ദ്രൈശ്ചസഹ=മഹർഷിശ്രേഷ്ഠരോടുംകൂടി സുമഹിതം=ശ്രേഷ്ഠമായ അദ്ധ്വരം ആരേഭേ=യാഗം ആരംഭിച്ചു.

പന്തുവരാളി—ചെമ്പട.

നാരദാ....ഭാസുരെ=നാരദൻ തുടങ്ങിയ മുനിവര (വൃന്ദ)ങ്ങളോട് സംഗതമായ=ചേൎന്ന പുരന്ദരാദി സുരന്മാരാൽ=ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാരാൽ, ഭാസുരമായ=ശോഭിച്ച, സാരസാ....ധ്വരെ=സാരസാസനൻെറ ബ്രഹ്മാവിൻെറ, വലിയ യാഗത്തിൽ, സദസി=സഭയിൽ വച്ചു്, ഭൂരി.....നിതം=വളരെ വിദ്വാന്മാരാൽ മാനിക്കപ്പെട്ട, താര...രകം=താരകേശ്വരകിശോരശേഖരൻെറ ബാലചന്ദ്രചൂഡൻെറ (ശിവൻെറ) പദാരവിന്ദം=കാൽതാർ (രൂപകാഭാസം) പരിചാരകനെ=ശുശ്രൂഷകനെ (നന്ദിയെ) സഃവിധിനന്ദനഃ=ആ ദക്ഷൻ, ക്രൂര.....ല്പനൈഃ=ക്രൂരങ്ങളും (പരുഷങ്ങൾ) വാങ്മയവും=വാക്കിൻെറ ആകൃതിയിലുള്ളതും ആയ ശരോല്പരങ്ങൾ ബാണസമൂഹങ്ങൾ കൊണ്ടു്, അരം=വേഗത്തിൽ അവാകിരൽ=വൎഷിച്ചു. പൊഴിച്ചു് (അധിക്ഷേപിച്ചു വെന്നു ഭാവം.)

ഇഭകൃത്തി=ആനത്തുകൽ, കപാലം=തലയോടു്, ഉൽകടം=വൎദ്ധിച്ച, പൊടിയായി നിപതിക്കം=വീഴും. അഹംകൃതി=അഹങ്കാരം. അക്ഷതം=കേടുവരാത്തതു്. മക്ഷികം=ഈച്ച.

ശ്ലോകം—

ഭുജഗ...ലോചനെ=ഭുജഗഭൂഷണൻെറ ശിവൻെറ ദൂഷണമായ (ശിവനെ നിന്ദിക്കുന്ന) ഭാഷണത്തിൻെറ ശ്രവണത്താൽ (ഭാഷണം കേൾക്കയാൽ) കഷായിതമായ ചുവന്ന കണ്ണോടുകൂടിയവനും, സകലവേദിനി=എല്ലാം (കാൎയ്യാകാൎയ്യങ്ങൾ എല്ലാം അറിയുന്നവനും ആയ നന്ദിനി=(സപ്തമി) നന്ദീ നിൎഗ്ഗതെ=പോയപ്പോൾ, വിധിമുഖെ=ബ്രഹ്മാവിൻെറ മുഖത്തിലും. മഖെച=യാഗത്തിലും, കന്ദതാ=വല്ലായ്മ അജനി=ഉണ്ടായി. തൻെറ അപേക്ഷപ്രകാരം പ്രതിനിധിയായിട്ടു് അയച്ച നന്ദിയെ ഇപ്രകാരം അധിക്ഷേപിച്ചതിനാൽ ശിവൻ രോഷാകുലനായി വല്ലതും ചെയ്യേക്കുമോ എന്നുള്ള ഭയംകൊണ്ടു് ബ്രഹ്മാവിനു് കന്ദതയും, ശിവൻെറ ഹവിൎഭാഗം കൊടുക്കാത്തതിനാൽ യാഗത്തിനു് അപരിപൂൎണ്ണതയും ഉണ്ടായി.

"ദക്ഷന്മാരൊരുലക്ഷം മക്ഷിക" യാണെന്നും മററും വീരവാദം ചെയ്തു നന്ദി ദക്ഷന്റെ കഥ അപ്പോൾ തന്നെ കഴിക്കാതെ ഇറങ്ങിപ്പോയതു് എന്തെന്നുള്ള ജിജ്ഞാസയെ സകലവേദിനി എന്ന വിശേഷണം ശമിപ്പിക്കുന്നു.

സാവേരി—

ദക്ഷഃഅപി=ദക്ഷനും, തൽക്കാലെ=അക്കാലത്തു്, സുര.. ജപ്താം=സുരശില്പിയാൽ വിശ്വകർമ്മാവിനാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതു്, വിചിത്രവും, അനല്പശില്പങ്ങളാൽ=വളരെ കൊത്തുപണികളാൽ ശോഭിക്കുന്നതും ആയ ശാലാം=യാഗശാലയെ. പ്രാപ്യ=പ്രാപിച്ചു്, സുരൈഃസമം=ദേവന്മാരോടുകൂടി യജ്ഞോത്സവം=യാഗത്തെ സമതനോൽ=ചെയ്തു. പുരവൈരിണി=ശിവനിൽ, സാഭ്യസൂയഃ=നിന്ദയുള്ളവൻ ഇതി=എന്ന കാരണത്താൽ, വസിഷ്ഠാദികളായ മുനികളാൽ ത്യക്തഃ=ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടവനായ (വസിഷ്ഠാദികൾ ആരും വന്നില്ലയെന്നു ഭാവം (സഃഅയം=ആ ദക്ഷൻ, കദാചിൽ=ഒരിക്കൽ, അന്തികഗതം=അടുത്തുവന്ന ദധീചിംമുനിം=ദധീചിമുനിയോടു്, പ്രോചെ=പറഞ്ഞു.

ചെഞ്ചുരുട്ടി—അടന്ത ചായ്പമട്ടു്.

ഈ പദം, ദധീചിമുനിയോടികൊണ്ടു് പ്രവേശിക്കുന്നതാണു ഗൌരീകാന്തനെ കലയെ=ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു. ജഗദ....വിഹാരം=ലോകത്തിന്റെ ഉദയം=സൃഷ്ടിമുതലായ (സ്ഥിതി-സംഹാരങ്ങൾ) വിധാനം=രചനയാകുന്ന കളിയോടുകൂടിയവൻ. (കളിയായി ലോകത്തെ സൃഷ്ടിച്ചു രക്ഷിക്കുകയും നശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവൻ) ജനി....പാരം=ജനനമരണരൂപമായ സംസ്സാരക്കടലിന്റെ കരയായവൻ. മുനിജ...താരംഃ=താമരക്കു് സൂൎയ്യൻ (രൂപകം) സൂൎയ്യൻ താമരയെ ഉണൎത്തുന്നതുപോലെ ഇദ്ദേഹവും മുനികളുടെ മനസ്സിനു ഉണർവ്വു (ജ്ഞാനം) കൊടുക്കുന്നു; വിര...ഹാരം=ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട ദുഷ്ടനിഗ്രഹത്തോടുകൂടിയവൻ. (ദുഷ്ടന്മാരെ നിഗ്രഹിച്ചവൻ) മൃത്യു...മാരം=മരണത്തിൽ നിന്നും സംത്രാണനം ചെ

യുപ്പെട്ട രക്ഷിക്കപ്പെട്ട മൃകണ്ഡുകുമാരനോട് (മാൎക്കണ്ഡേയനോട്) കൂടിയവനായും (മാൎക്കണ്ഡേയനെ മരണത്തിൽ നിന്നും രക്ഷിച്ചവൻ) മന്ദാരം=കല്പവൃക്ഷം.

സാവേരി—അടന്ത.

അനഘൻ=പാപമില്ലാത്തവൻ. ഇജ്ജനങ്ങൾക്ക്=എനിക്കും, മുൻചൊന്ന നാരദാദികൾക്കും; ബ്രഹ്മാവ് ആണല്ലോ അഛൻ; മനസ്സിൽ ഇങ്ങനെ വൈഷമ്യം=സമബുദ്ധിയില്ലായ്മ (സഹോദരനാണെന്നുള്ള വിചാരം ഇല്ലായ്മ) എന്റെ മനസ്സിൽ സങ്കടമുണ്ട് എന്നും ആകാം. ഹന്ത=കഷ്ടം. വാമദേവൻ=ശിവൻ. കാമം=ഇഷ്ടം തന്നെ. (അവർ വരാത്തതിൽ പരിഭവമില്ലെന്നും അതു നന്നായി എന്നു പറയുന്നു) ഇഷ്ടമല്ലാത്തതിനെ ഇഷ്ടമാണെന്നു പറയുന്നിടത്തു—കാമം-എന്ന പദം ഉപയോഗിക്കുന്നു. താമസശീലൻ=തമോഗുണമുള്ളവൻ.

മോഹനം—അടന്ത,

ഗൎഹണം ചെയ്ക=നിന്ദിക്കുക. ചിന്താ=വിചാരം, (അഹങ്കാരം) (മാൎക്കണ്ഡേയനെ കൊല്ലുന്നതിനു വന്ന കാലനെ കൊന്നതു് എന്നു ഭാവം) ദന്തി...ന്തനം=ഗജാസുരനെ കൃന്തനം=ഛേദിച്ചതു്. (മഹിഷാസുരപുത്രനായ ഗജാസുരനെ വധിച്ചതു്) കല്പാന്താനലൻ=പ്രളയകാലത്തിലുള്ള തീയ്. സന്താനശാഖി=കല്പവൃക്ഷം കുടിലമാനസൻ=വക്രബുദ്ധി. (ദുർബുദ്ധി) നിടിലം=നെററി. സന്ധ്യാനടൻ=സന്ധ്യയിൽ (പ്രദോഷത്തിൽ) നൃത്തം ചെയ്യുന്നവൻ (നടരാജൻ) ഏററം പടുതയുണ്ട്=ഒട്ടും സാമൎത്ഥ്യം ഇല്ല. (ഒന്നിനും കൊള്ളാത്തവൻ എന്നു ഭാവം) ധൂൎജ്ജടി=ശിവൻ.

ത്വദ്യാഗം=നിന്റെ യാഗം. ഭവിതവ്യം=വരാനുള്ളതു് (വിധി) ശിവദം=മംഗളം നൽകുന്നതു്.

മുഖാരി—പഞ്ചാരി

ദധീചൌതാപസേ=(സപ്തമീ) ദധീചിമഹൎഷി, ഇതി ഉക്താ=ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിട്ടു്, ഗതവതി=പോയപ്പോൾ, കല

ഹപരായണഃ=കലഹത്തിൽതാൽപൎയ്യമുള്ള നാരദഃ മുനീന്ദ്രഃ=നാരദമഹൎഷി ഏതൽബുദ്ധ്വാ=ഇതു് (ശിവന്ന് ഹവിൎഭാഗം കൊടുക്കയില്ലെന്നുള്ള ദക്ഷന്റെ നിശ്ചയം) അറിഞ്ഞിട്ടു് കൈലാസം ഗിരിവരം=കൈലാസപൎവ്വതത്തിലേക്കു് പ്രപേദെ=പോയി. അഥ=പിന്നീടു് കാലാരിഃ മുദിതമനാഃ=സന്തോഷിച്ചവനായിട്ടു് ഏനം=ഈ നാരദനോടു് ജഗാദ ച=പറയുകയും ചെയ്തു.

ശിഷ്ടന്മാർ=സത്തുക്കളായ നിങ്ങൾക്കു് എന്നിൽ (ശിവനിൽ പക്ഷപാതം=ദുസ്സഹം.

എരിക്കലകാമോദരി—ചെമ്പട

ഈശപരെ=ശിവൻ ഇതി, ഈരിതവതി=പറഞ്ഞപ്പോൾ, കൃതനതൌ=നമസ്കരിച്ചവനായ നാരദെ=നാരദൻ ഗതെ=പോയപ്പോൾ പിതുഃ=അഛന്റെ ഊൎജ്ജിതമായ ക്രതൂത്സവത്തെ വീക്ഷിതും=കാണുന്നതിന്ന്, അതീവ=വളരെ, കുതൂഹലവതീ=ആഗ്രഹമുള്ളവളും, അഖി...ലികം=എല്ലാ പതിവ്രതാസ്ത്രീകളുടേയും തലയിൽ ചൂടുന്ന മാലയും ആയ സാസതീഭഗവതീ നിജംപതിം=തന്റെ ഭൎത്താവിനോടു് പാദാനതാ=കാലിൽ കുമ്പിട്ടുകൊണ്ടു് ഉവാച=പറഞ്ഞു.

മെവാചം=എന്റെ വാക്കിനെ, ആകൎണ്ണയ=കേട്ടാലും, ആകാംക്ഷ=ആഗ്രഹം. എല്ലാവൎക്കും=യാഗത്തിന്നു കൂടീട്ടുള്ളവൎക്കെല്ലാം ഉൽകൃഷ്ടരായ രണ്ടുപേൎക്കു (ദക്ഷനും—ശിവനും) തമ്മിലുള്ള വിരോധം തീരുന്നതു നിമിത്തം ലോകവാസികൾക്കു് എല്ലാപേൎക്കും—എന്നു മാകാം. സത്രം=യാഗം.

പന്തുവരാളി—ചെമ്പട.

ഹവം=യാഗം.

സാരംഗം—മുറിയടന്ത.

യജ്ഞാവലോകനകൌതുകാൽ=യാഗം കാണുന്നതിനുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ, പത്യുഃ=ഭൎത്താവിന്റെ ഗിരം=വാക്കിനെ, അനാ

ദൃത്യ=അനാദരിച്ചിട്ട്, (വകവയ്ക്കാതെ) സ്വയം ഏവ=തനിയെ തന്നെ, (തന്റെ മനസ്സാലെ) പ്രമഥൈഃ സമം=ഭൂതഗണങ്ങളോടുകൂടി പ്രസ്ഥായ=പുറപ്പെട്ട്, നിജപുരീം=തന്റെ (ദക്ഷന്റെ) പട്ടണത്തിൽ അഭ്യാഗതാം=വന്നവളും, ഹൃഷ്ടസുരാംഗനാഭിഃ=(സതിയുടെ വരവു നിമിത്തം) സന്തോഷിച്ച ദേവസ്ത്രീകളാൽ അഭിതഃ=പുറവും, ജുഷ്ടാം=സേവിക്കപ്പെട്ടവളുമായ, താംസതീം=ആ സതിയെ, ദൃഷ്ട്വാ=കണ്ടിട്ട്, അധികം രുഷ്ടഃ=വളരെ കോപിച്ചവനും ദുഷ്ടാശയനുമായ സഃദക്ഷഃ=ആ ദക്ഷൻ, ഘൂർണിത... താം=ചുഴററപ്പെട്ട ദൃഷ്ടികളാൽ അധികം ഭയങ്കരമായിരിക്കുംവണ്ണം വ്യാചഷ്ട=പറഞ്ഞു.

ജവാൽ=വേഗത്തിൽ. ഗതനീതിയാം=നീതി ഇല്ലാത്തവനായ.

പുന്നാഗവരാളി—അടന്ത

വിഷ്ടപേശൻ=ലോകനാഥൻ. ദിഷ്ടദോഷവശേന=ഭാഗ്യദോഷത്താൽ. ദുർമ്മതി=(ഇപ്രകാരമുള്ള) ചീത്തബുദ്ധി.

മുഖാരി—ചെമ്പട.

പിതുഃ=അപ്പന്റെ, ശ്രുതിവിരോധി=കേൾക്കുന്നതിന് ഇമ്പമില്ലാത്ത (കർണ്ണാരുന്തുദമായ) വചഃ=വാക്കിനെ ശ്രുത്വാ=കേട്ട്, സാസതി, തദാ=അപ്പോൾ രജതഭൂമിധരം=വെള്ളിമലയിൽ ജവേന=വേഗം ഗത്വാ=ചെന്നിട്ട്, ഹൃദി=മനസ്സിൽ ഹ്രിയാ=ലജ്ജയോടും, ഭിയാ അപി=ഭയത്തോടും രുഷാ=കോപത്തോടും, ശുചാ ച=ശോകത്തോടും, നത്വാ=നമസ്കരിച്ചിട്ട് പുരഃ=(ശിവന്റെ) മുമ്പിൽ സ്ഥിത്വാ=നിന്നുകൊണ്ട് പുരഹരം=ശിവനോട് ഗിരം ഇതി ഉവാച=ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു; തന്നെ യാഗശാലയിൽ വച്ച് പരസ്യമായി അപമാനിച്ചതിൽ ദക്ഷനോടു കോപവും; താൻ അതിന്നു പാത്രമായെല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ച് ശോകവും, ഭർത്തൃവാക്യം അനാദരിച്ചതിൽ അദ്ദേഹം കോപിച്ചേക്കുമൊ എന്നു ഭീതിയും, "അത്രഞാൻ ഗമിച്ചെങ്കിൽ താതനുള്ള വിദ്വേഷം" പോകുമെന്നും മററും വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു

പോയ കാൎയ്യം സാധിക്കാതെ മാനഭംഗം വന്നതിൽ ലജ്ജയും ഉണ്ടായി.

ഭൈരവി—ചെമ്പട.

മദദന്താവളരാജഗമനെ=മദയാനത്തലവനെപ്പോലെ നടക്കുന്നവളെ. അന്തരം=വ്യത്യാസം. ഫലിതഘടനെ=ഇഷ്ടത്തെ സാധിപ്പിക്കുന്നതിൽ. കുതുകീ=ആഗ്രഹമുള്ളവൻ തൽകണ്ഠകൃന്തനം അവന്റെകണ്ഠഛേദം. പ്രമഥഗണാനലനടുവിൽ=ഭൂതഗണമാകുന്ന തീയുടെ നടുവിൽ (രൂപകം) തൃണം ഇവ=പുല്ലുപോലെ. ഉൽക്രൂപാഹങ്കാരം=കരകവിഞ്ഞ ഗൎവ്വം. ചക്ഷുഃശ്രവണെൻ=സൎപ്പം പക്ഷിപ്രവരൻ=ഗരുഡൻ. (രൂപകാതിശയോക്തി)

സാരംഗം—ചെമ്പട.

തല്പകാലെ...ജാതഃ=ആയവസരത്തിൽ വൎദ്ധിച്ച കോപത്തോടുകൂടിയ ത്രിപുരഹരന്റെ ഫാലാടാക്ഷത്തിൽ (നെറ്റിയിലുള്ള കണ്ണിൽ) ഉള്ള ജ്വാലയേറിയ അഗ്നിയിൽ നിന്നും ഉണ്ടായവനും, മഹദ്ഭിഃ ദോൎഭിഃ=വലിയ കൈകളാൽ (ബഹുവചനം കൊണ്ടു് വളരെ കൈകൾ ഉണ്ടെന്നു ഊഹിക്കാം—ദ്വിസഹസ്രബാഹുവെന്നു് ഇനി പറയുന്നുംഉണ്ടു്) ത്രിശിഖ...ലാനി=ത്രിശിഖം (ശൂലം) തുടങ്ങിയ ഉഗ്രമായആയുധ കൂട്ടങ്ങളെഅഭീക്ഷ്ണം=ഇടയില്ലാതെ (ഒരു കയ്യും ഒഴിയാതെ—എല്ലാ കയ്യിലും എന്നു് ഭാവം) ബിഭ്രൽ=ധരിക്കുന്നവനും, രുദ്രാണീസൃഷ്ടയാ=സതിയാൽ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടവളും, അദ്രിപ്രതിഭടവപുഷാ=പൎവ്വതത്തിനു് എതിരായ ശരീരമുള്ളവളുമായ ഭദ്രകാള്യാ=ഭദ്രകാളിയോടു സമേതഃ=കൂടിയവനും, രൌദ്രാത്മാ=രൌദ്രസ്വരൂപനും ആയ **വീരഭദ്രൻ**, പ്രളയഘനരവഃ=കല്പാന്തമേഘത്തിന്റെ നാദം പോലുള്ള നാദത്തോടുകൂടിയവനായി, രുദ്രം=ശിവനോട് ഇതി ആചചക്ഷേ=ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

കരണീയം=ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതു്. കിം=എന്തു്. ദനുജാ...ജാൻ=ദനുജർ=അസുരർ. അദിതിതനുജർ=ദേവന്മാർ ഇവരെയും മനുജർ (മനുഷ്യർ) തുടങ്ങിയിട്ടുള്ള ലോകത്തിൽ ജനിച്ച എല്ലാപേരെയും, സ്ഥപുമാം=സ്ഥപുമാകും. വിലം=ബിലം (ഉം

പ്പ്—പോതു്) ഇവിടെ വീരരസത്തിന്ന് അനുകൂലമായ വൎണ്ണങ്ങളല്ലാ പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതു്. പുരശാസന=പുരാരെ!...പര...പരശൊ=പരന്മാരുടെ ശത്രുക്കളുടെ ചോരയാൽ ഏറ്റവും ശോഭിച്ച മഴുവോടുകൂടിയവനെ. മയാ=എന്നാൽ വിധേയമായതു്=ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതു് എന്നു് നിദേശങ്കുരു=ആജ്ഞാപിച്ചാലും ഭദ്രം=മംഗളം.

ഖണ്ഡാരം=മുറിയടന്ത.

സഹസ്രമൂൎദ്ധാ=ആയിരം തലയുള്ളവനും, ദ്വിസഹസ്രബാഹുഃ=രണ്ടായിരം കയ്യുള്ളവനും, ആയ സഃവീരഭദ്രഃ=ആ വീരഭദ്രൻ, തഥാ=അപ്പോൾ വിസൃഷ്ടൈഃ=വിടപ്പെട്ടവരായ വിവിധൈഃഗണൌഘൈഃ=പലമാതിരിയിലുള്ള ഭൂതഗണക്കൂട്ടത്താൽ സമാവൃതഃ=ചുററപ്പെട്ടവനായി ഭദ്രകാളിസഹ=ഭദ്രകാളിയോടുകൂടി ദക്ഷന്റെ പട്ടണത്തെ രുരോധ=തടുത്തു (എതിൎത്തു)

സപ്തതന്തുവിധം=യാഗകൎമ്മം. മഖം=യാഗം. അക്ഷതം=കേടില്ലാത്തതു്. കപാലീ=തലയോടു് എടുത്തവൻ.

ക്രുദ്ധൻ=കോപിച്ചവനായ ശ്രീവീരഭദ്രഃ=വീരഭദ്രൻ ത്രിഭുവനമഖിലം=മൂന്നു ലോകം മുഴുവനും അട്ടഹാസൈഃ=അലൎച്ചകൊണ്ടു് കമ്പയൻ=വിറപ്പിക്കുന്നവനായിട്ടു്, ദക്ഷസ്യശീൎഷം=ദക്ഷന്റെ തലയെ കരലസദസിനാ=കയ്യിൽ ശോഭിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വാളുകൊണ്ടു് ആഹൃത്യ=എടുത്തു് ദക്ഷിണാഗ്നൌ=യാഗാഗ്നിയിൽ ജുഹാവ=ഹോമിച്ചു. ത്ര്യക്ഷാധി...കാണാം=ത്ര്യക്ഷനെ ശിവനെ അധിക്ഷേപിച്ചുള്ള സംഭാഷണങ്ങളെ കേട്ടസമയത്തിൽ ശ്ലഥാനന്ദന്മാരായ=സന്തോഷിച്ചവരായ വൃന്ദാരകന്മാൎക്കു് ദേവന്മാൎക്കു്. അംഗേഷു=അവയവങ്ങളിൽ അധികം വൈകല്യം=ന്യൂനതയെയും ചക്രേ=ചെയ്തു. (അംഗങ്ങളെ ഛേദിച്ചു) അതിജവാൽ=വളരെ വേഗം, അധ്വരം അപി=യാഗത്തെയും അഭാങ്ക്ഷീൽ=ഭഞ്ജിച്ചു. മുടക്കി. സമുച്ചയാലങ്കാരം

മലഹരി—ചെമ്പട.

അത്രാന്തരെ=ഈ അവസരത്തിൽ, മഹേശഃ=ശിവൻ ദിവ്യവൃഷാധിരൂഢഃ=ദിവ്യമായ ശ്രേഷ്ഠമായ കാളയിൽ കയറിയ

വനായും, സത്യാസമേതഃ=സതിയോടുകൂടിയവനായി തത്ര=അവിടെ (യാഗശാലയിൽ) ആവിരാസീൽ=പ്രത്യക്ഷനായി. സുരേന്ദ്രാഃ=ദേവശ്രേഷ്ഠന്മാർ തംസകലേശ്വരം=ആ ശിവനെ, ഭക്ത്യാ നമന്തഃ=ഭക്തിയോടു നമസ്കരിച്ചുംകൊണ്ട് നനവുഃ=സ്തുതിച്ചു.

ഉപേന്ദ്രവജ്രാവൃത്തം

രെ=അങ്ങയ്ക്കായികൊണ്ട്. നിജനി...മോട്ടു=അവരവരുടെ അധികാരമായ വിഹിതകൃത്യത്തോട് (അങ്ങയാൽ വിധിക്കപ്പെട്ട കൃത്യത്തോട്) അങ്ങു കല്പിച്ചുതന്നിട്ടുള്ള ഞങ്ങളുടെ അധികാരത്തോട് എന്ന ഭാവം.

ഇന്ദിശ

അഹം=ഞാൻ അധുനാ=ഇപ്പോൾ, ഇഹ=ഇവിടെ സുപ്രസന്നഃ=വളരെ സന്തോഷിച്ചവനായിട്ടിയൽ അസ്മി=ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ട്, അമരവരാഃ=അല്ലയോ ദേവശ്രേഷ്ഠന്മാരെ പരം വിഷാദൈഃ=വലിയ ദുഃഖങ്ങളാൽ അലം=മതി (വ്യസനിക്കേണ്ട ആവശ്യം ഇല്ല) അജസുതം=ദക്ഷനെ, അജമസ്തകം=(കൃത്വാ) അജമസ്തകനാക്കീട്ട് (ആട്ടിന്റെ തലയുള്ളവനാക്കീട്ട്) സജീവം വിധായ=ജീവനുള്ളവനാക്കിച്ചെയ്തു (ജീവിപ്പിച്ച്) സപദി=വേഗത്തിൽ യജ്ഞം=യാഗത്തെ പൂരയാമി ച=മുഴവനാക്കാം

ഭൂപാളം—അടന്ത.

അഥമേഷശിരസാ=ആട്ടിൻതലകൊണ്ട് സംയുക്തകണ്ഠസ്ഥലഃ=ചേർക്കപ്പെട്ട കഴുത്തോടുകൂടിയവനും, ത്ര്യക്ഷാ...വിതഃ=ശിവന്റെ അനുഗ്രഹത്താൽ ജീവിച്ചവനും ഹൃഷ്ടാശയഃസന്തോഷമുള്ളവനും ആയ ദക്ഷഃ=ദക്ഷൻ തൽക്ഷണം ഏവ=ഉടനെതന്നെ യജ്ഞോത്സവം=യാഗത്തെ വിധിവൽ=മുറപോലെ സംപൂര്യ്യ=മുഴവൻ ആക്കീട്ട്, ഖട്വാംഗാ...ൽകരം=ഖട്വാംഗം (ശിവന്റെ ദണ്ഡ്) മുതലായവകൊണ്ട് ശോഭിക്കുന്ന കയ്യുള്ളവനും, ശശി...ണ്ഡലം=ചന്ദ്രക്കലയിൽ ശോഭിക്കുന്ന ജടാസമൂഹത്തോടുകൂടിയവനും ആയ അഷ്ടമൂർത്തിം=ശിവനെ സാഷ്ടാംഗംപ്രണ

തഃ=സാഷ്ടാഗം=നമസ്കരിച്ചവനായി അമനാക്=വളരെ ത്തു ഷ്ടാവ=സ്തുതിച്ചു.

നമഃഅസ്തുതെ=അങ്ങക്കായിക്കൊണ്ട് നമസ്കാരം. സഹന യം ഏവ=സഹിക്കതന്നെ വേണം. ചിന്മയാകൃതി=ചിൽ(ജ്ഞാ ന)സ്വരൂപൻ. സതീ സതീ=പതിവ്രതയായ സതീ. വാണി വൃത്തി=വാക്കിൻെറ ജോലി. ചരിതസുധ=കഥയാകുന്ന അമൃ തം. (രൂപകം) മെ ശ്രവണം=എൻെറ കാതു്. പിബതു=കുടിക്ക ട്ടെ. വിഹരതു=കളിച്ചുനടക്കട്ടെ. ഭവതി=ഭവാനിൽ. സുജനതോ ഷണ=സത്തുക്കളെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നവനെ! നിരയമോച ന=നരകത്തിൽ നിന്നും മോചിപ്പിക്കുന്നവനെ. ശശിവിരോച നശിഖിവിലോചന=ചന്ദ്രൻ, സൂൎയ്യൻ, അഗ്നി എന്നിവ നേത്ര മായുള്ളവനെ. വിപദപാസന=ദുഃഖമില്ലാതാക്കുന്നവനെ. വി ഹഗ...ർചന=വിഷ്ണു ബ്രഹ്മാ ഇവരാൽ പൂജിക്കപ്പെടുന്നവനെ ഗിരിശരാസന=പൎവ്വതം വില്ലാക്കിയവനെ (ത്രിപുരസംഹാരത്തി ൽ മഹാമേരുവിനെ വില്ലാക്കിയിരുന്നു)

പൊറനീർ—ചെമ്പട

നികാമം=ഏററം. ആചന്ദ്രാൎക്കം=ചന്ദ്രനും സൂൎയ്യനും ഉള്ളി ടത്തോളം കാലം. വിലസതു=വിലസട്ടെ. കൃപകൊണ്ട് ശുഭം ഭവതു=മംഗളമുണ്ടാകട്ടെ.

VENGANUR ... 3273.

അഥ കൃതാശീൎവ്വാദെ=ആശീൎവ്വാദം ചെയ്തവനും, ത്രിപുര ദിദി=ത്രിപുരഹരനും ആയ ഗിരീശെ ഭഗവതി=(സപ്തമീ) ശിവ ഭഗവാൻ ദയിതയാസാകം=ഭാൎയ്യയോടുകൂടി, കൈലാസം ഗിരീ ശം=കൈലാസപൎവ്വതത്തിലേക്ക് ഗതവതി=പോയപ്പോൾ സാനന്ദൈഃ=സന്തോഷമുള്ളവരായസുരേശൈഃ=ദേവശ്രേഷ്ഠരാ ലും മുനിഭിഃഅപി=മഹർഷിമാരാലും ശ്ലാഘിതയശാഃ=സ്തുതിക്ക പ്പെട്ട യശസ്സോടുകൂടിയവനായ പ്രജേശഃ ദക്ഷഃ അപി=ദക്ഷപ്ര ജാപതിയും നഗരീം=നഗരിയിൽ സുഖം അദ്ധ്യാസ്ത=സുഖമാ യി വസിച്ചു. ശിഖരണീ വൃത്തം

അഗേന്ദ്രഭൂഷിതം അപി=അഗേന്ദ്രനിൽ പൎവ്വതശ്രേഷ്ഠമായ കൈലാസത്തിൽ ശോഭിതൻ ആണെങ്കിലും നഅഗേന്ദ്രഭൂഷിതം=അഗേന്ദ്രഭൂഷിതൻ അല്ലാത്തവനും (ഇവിടെ അഗേന്ദ്രഭൂഷിതൻ അഗേന്ദ്രഭൂഷിതൻ അല്ലാ എന്നു് വിരോധാഭാസം) നാഗേന്ദ്രഭൂഷിതൻ=നാഗേന്ദ്രനാൽ വാസുകിയാൽ ഭൂഷിതൻ അലങ്കൃതൻ (വാസുകിയെ ആഭരണമാക്കിയവൻ) എന്നു വിരോധപരിഹാരം (അഗേന്ദ്രഭൂഷിതൻ=വില്ലാക്കിയ മഹാമേരുവിനാൽ ശോഭിക്കുന്നവൻ എന്നും വ്യാഖ്യാനിക്കാം) സൎവ്വമംഗലയാ=പാൎവ്വതിയോടു ഉപേതം=കൂടിയവനും, സൎവ്വമംഗളദം=എല്ലാമംഗളങ്ങളേയും കൊടുക്കുന്നവനും ആയ ദേവം=ദേവനെ (ശിവനെ) ഭജെ=ഞാൻ ഭജിക്കുന്നു.

വിജ്ഞാപനം

[illegible] ഗവർമ്മെണ്ടിൽ നിന്നും [illegible] അംഗീകരിച്ചിട്ടുള്ള താഴെക്കാണുന്ന പാഠപുസ്തകങ്ങൾ ഇവിടെ വില്പാൻ തയ്യാറു.

	[illegible]	[illegible]	കാ
[illegible]	[illegible]	[illegible]	൦
[illegible]	൦	[illegible]	൦
[illegible]	[illegible]	[illegible]	൦
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	൦	൦
[illegible]			[illegible]
[illegible]			
[illegible]			
[illegible]			
[illegible]			
[illegible]			
[illegible]			

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

തിരുവനന്തപുരം.

ഇരയിമ്മൻതമ്പി അവർകളാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട

ദക്ഷയാഗം കഥകളി.

മഹോപാദ്ധ്യായ-കെ. ശിവരാമകൃഷ്ണശാസ്ത്രിയാൽ
എഴുതപ്പെട്ട
സാരാർത്ഥവിദ്യോതിനി
എന്ന [illegible] കൂടിയതു്.

[illegible]

പ്രസാധകൻ
പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള.

[illegible] ബുക്ക്ഡിപ്പോ, [illegible]
ചാല-തിരുവനന്തപുരം.

1096

[വില [illegible]]

[illegible]

2723